

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ -ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΣΤΗΝ
ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ
ΗΛΙΚΙΑΣ

ΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΑ
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Δρ. ΧΡΥΣΗ ΚΑΛΠΙΝΗ-
ΠΑΠΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το
τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματών Υγείας και
Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

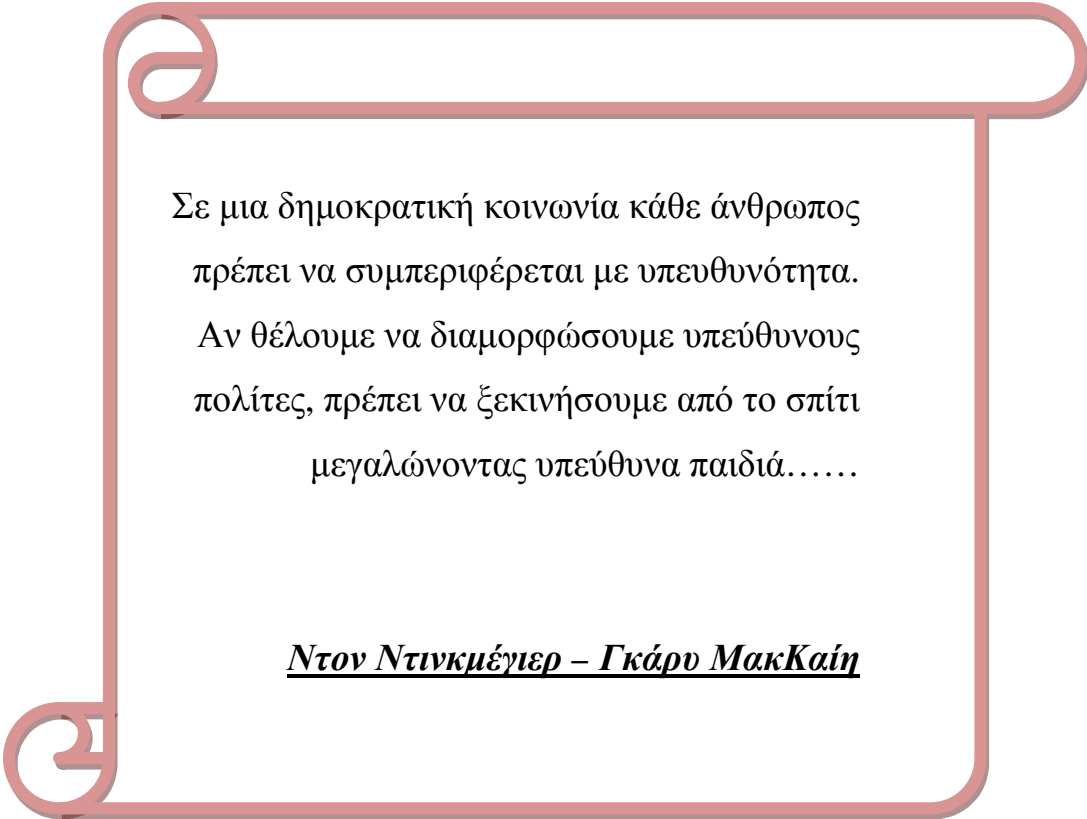
ΠΑΤΡΑ 2011

Η Επιτροπή για την έγκριση της Πτυχιακής Εργασίας

Υπογραφή

Υπογραφή

Υπογραφή

Σε μια δημοκρατική κοινωνία κάθε άνθρωπος
πρέπει να συμπεριφέρεται με υπευθυνότητα.
Αν θέλουμε να διαμορφώσουμε υπεύθυνους
πολίτες, πρέπει να ξεκινήσουμε από το σπίτι
μεγαλώνοντας υπεύθυνα παιδιά.....

Ντον Ντινκμέγιερ – Γκάρντ ΜακΚαίη

Αναγνώριση.....	9
Περίληψη μελέτης.....	10
Abstract.....	13
Αρκτικόλεξα.....	15
Αναγκαιότητα μελέτης.....	16
Σκοπός και στόχοι μελέτης.....	17
Εισαγωγή	18
Ορισμοί όρων.....	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:Ανασκόπηση άλλων μελετών και σχετικών συγγραμμάτων: Ιστορική αναδρομή της οικογένειας

1.1 Ιστορική αναδρομή.....	23
1.1.1 Προϊστορική εποχή	23
1.1.2 Αρχαιότητα.....	24
1.1.3 Μεσαίωνας.....	25
1.1.4 Αναγέννηση.....	25
1.1.5 Στη σύγχρονη εποχή.....	26
1.2 Η οικογένεια και η συμβολή της στην ανατροφή των παιδιών.....	28
1.3 Το παιδί της βρεφικής, προσχολικής και σχολικής ηλικίας	31
1.3.1 Βρεφική ηλικία	32
1.3.2 Προσχολική – νηπιακή ηλικία	34
1.3.3 Σχολική ηλικία.....	36
1.4. Γονεϊκός ρόλος	39
1.4.1 Τύποι γονέων – είδη διαπαιδαγώγησης.....	41
1.5 Ο Ρόλος της μητέρας.....	45
1.5.1 Η μέλλουσα μητέρα.....	45
1.5.2 Βρεφική ηλικία.....	47
1.5.3 Νηπιακή ηλικία.....	48

1.5.4 Παιδική ηλικία.....	50
1.5.5 Η εργαζόμενη μητέρα	52
1.6 Ο Ρόλος του πατέρα.....	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Η επικοινωνία στην οικογένεια και οι ανάγκες παιδιών και γονέων

2.1 Η επικοινωνία γονέα και παιδιού – Μια αμοιβαία ανάγκη.....	58
2.2 Οι ανάγκες του παιδιού.....	62
2.3. Βασικές αρχές για μια δημοκρατική ζωή με τα παιδιά.....	67
2.4 Η ψυχοδυναμική της οικογένειας.....	69
2.4.1 Κοινωνιολογικοί παράγοντες.....	69
2.4.1.1 Μέγεθος της οικογένειας.....	69
2.4.1.2 Η θέση του παιδιού στην οικογένεια.....	71
2.4.1.3 Μορφωτικό – οικονομικό επίπεδο της οικογένειας	75
2.5 Ψυχολογικοί παράγοντες.....	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

Παιδική ανατροφή

3.1 Η έννοια της παιδικής ανατροφής.....	78
3.2 Η ανάπτυξη εμπιστοσύνης από το γονέα προς το παιδί.....	80
3.3 Η ενσυναίσθηση.....	82
3.4 Η ενθάρρυνση.....	85
3.5 Αναγνώριση του σωστού – λάθους από το παιδί και ο έπαινος.....	87
3.6 Αμοιβή και τιμωρία, η χρήση των λογικών και φυσικών συνεπειών.....	89
3.7 Το παιδικό παιχνίδι.....	93
3.8 Τα είδη του παιδικού παιχνιδιού.....	95
3.8.1 Παιχνίδι με αντικείμενα.....	95
3.8.2 Συμβολικό παιχνίδι.....	96

3.8.3 Δραματικό παιχνίδι.....	96
3.8.4 Παιχνίδι με άλλα παιδιά.....	97
3.8.5 Παιχνίδι με τη γλώσσα.....	98
3.9 Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

Αντιπαιδαγωγικοί μέθοδοι ανατροφής

4.1 Υπερπροστασία.....	105
4.2 Παραχάιδεμα και απαγορευμένο κρεβάτι.....	107
4.3 Πειθαρχία.....	109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:

Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού

5.1 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην οικογένεια.....	112
--	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:

Μεθοδολογία έρευνας

6.1 Εισαγωγή.....	116
6.2 Είδος Έρευνας - θέμα.....	117
6.3 Ερευνητικά ερωτήματα	119
6.4 Επιλογή εργαλείου έρευνας	120
6.5 Πλεονεκτήματα– Μειονεκτήματα συνέντευξης	121
6.6 Πληθυσμός – δείγμα	124
6.7 Μέθοδος Δειγματοληψίας	125
6.8 Βασικές αρχές για μια επιτυχή συνέντευξη	126
6.8.1 Εγκυρότητα της ποιοτικής έρευνας.....	126
6.8.2 Απειλές στην εγκυρότητα και τρόποι αντιμετώπισης.....	127
6.8.3 Αξιοπιστία της ποιοτικής έρευνας.....	128
6.8.4 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας.....	130

6.9 Μέθοδοι καταγραφής ποιοτικών δεδομένων.....	132
6.10 Προβλήματα στη διεξαγωγή έρευνας	133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:

Παρουσίαση αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας

7.1 Εισαγωγή.....	134
7.2 Γενικά δημογραφικά στοιχεία.....	135
7.3 Παρουσίαση απαντήσεων δείγματος.....	140
7.3.1 Χρήση ελεύθερου χρόνου.....	140
7.3.2 Ενασχόληση κατά τον ελεύθερο χρόνο.....	141
7.3.3 Καθημερινό ωράριο ενασχόλησης.....	143
7.3.4 Οργάνωση είδους δραστηριοτήτων με το παιδί.....	143
7.3.5 Απόψεις γονέων για παιδικό παιχνίδι.....	144
7.3.6 Αντίδραση γονέα στην κακή συμπεριφορά του παιδιού.....	145
7.3.7 Απόψεις γονέα για την τιμωρία.....	147
7.3.8 Αντίδραση γονέα στην καλή συμπεριφορά του παιδιού – Μορφές επιβράβευση.....	148
7.3.9 Απόψεις σχετικά με την οργάνωση του ύπνου.....	150

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:

Συζήτηση – Συμπεράσματα – Προτάσεις

8.1 Εισαγωγή.....	152
8.2 Ανάλυση θεματικών αξόνων – Συμπεράσματα	153
8.2.1 Α΄ Θεματική ενότητα: Προσοχή – ενδιαφέρον γονέων για τα παιδιά.....	153
8.2.2 Β΄ Θεματική ενότητα: Παιχνίδι.....	155
8.2.3 Γ΄ Θεματική ενότητα: Τιμωρία.....	158
8.2.4 Δ΄ Θεματική ενότητα: Ανταμοιβή.....	163
8.3 Προτάσεις	166
Επίλογος	168
Βιβλιογραφία.....	169
Παραρτήματα.....	178

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Για την πραγμάτωση αυτής της εργασίας θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τους παρακάτω:

α) Την υπεύθυνη Καθηγήτριά μας Δρ. Χρυσή Καλπίνη-Παπαδοπούλου για τις κατευθύνσεις της, τις υποδείξεις και την πολύτιμη βοήθειά της για την διεξαγωγή και τη συγγραφή της παρούσας μελέτης.

β) Όλους αυτούς, οι οποίοι στάθηκαν δίπλα μας όλο αυτό το διάστημα και μας στήριξαν ηθικά και υλικά για την επίτευξη του στόχου μας.

γ) Τους ανθρώπους που εθελοντικά συμμετείχαν στην έρευνα μας και που με τη βοήθειά τους διεκπεραιώθηκε η ερευνητική μας διαδικασία.

δ) Τέλος, αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας για την πολύπλευρη υποστήριξη τους για την ολοκλήρωση των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η διαμόρφωση και η διαπαιδαγώγηση του χαρακτήρα ενός παιδιού είναι σοβαρή αλλά και δύσκολη υπόθεση. Για τον κάθε γονιό η στάση που θα ακολουθήσει για να διαπαιδαγωγήσει τα παιδιά του, εξαρτάται από τις ηθικές αρχές με τις οποίες έχει μεγαλώσει και από τις ιδιαιτερότητες του χαρακτήρα του. Η στάση αυτή πρέπει να ελίσσεται και να εναλλάσσεται ανάλογα με την προσωπικότητα του κάθε παιδιού καθώς και με τις ανάγκες της ηλικίας του. Ο ρόλος των γονέων στην αγωγή τους είναι πολύ σημαντικός για την μετέπειτα νοητική, συναισθηματική, ηθική και ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών. Στη συγκεκριμένη μελέτη θα γίνει μία ανάλυση του θέματος που αφορά τις στάσεις των γονέων στην παιδική ανατροφή.

Αρχικά στην εργασία γίνεται εισαγωγή στο θέμα της μελέτης που είναι οι στάσεις των γονέων στη παιδική ανατροφή. Ακόμα γίνεται αναφορά στο πρόβλημα της ανατροφής. Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο σκοπός της μελέτης, οι επιμέρους στόχοι και τα κίνητρα που ώθησαν για την επιλογή του θέματος. Τέλος οι ορισμοί των όρων που χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία.

Το πρώτο μέρος της πτυχιακής περιλαμβάνει την βιβλιογραφική ανασκόπηση άλλων μελετών και συναφών με το θέμα της πτυχιακής. Είναι αρκετά χρήσιμο για την ορθότερη ανάλυση του θέματος, να γίνει μια πορεία στο παρελθόν, προκειμένου να μελετηθεί η διαχρονική εξέλιξή του.

Στο *1^ο Κεφάλαιο* θα παρουσιαστεί η ιστορική αναδρομή του ρόλου των γονιών στην ανατροφή των παιδιών από την προϊστορική εποχή ως σήμερα και θα διαπιστωθεί ότι ο ρόλος των γονιών στην διαπαιδαγώγηση

αλλάζει από εποχή σε εποχή και διαμορφώνεται από τις αντίστοιχες κοινωνικές συνθήκες. Στο ίδιο κεφάλαιο θα γίνει επίσης μία γενική θεώρηση της παιδικής ηλικίας, αναλύοντας το παιδί της βρεφικής, της προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Θα αναλυθούν επίσης η έννοια της οικογένειας, η θέση του παιδιού σε αυτή και ο γονεϊκός ρόλος.

Στο 2^ο Κεφάλαιο επιχειρείται μία εκτενής παρουσίαση στο θέμα της οικογένειας. Είναι σημαντικό στη ζωή της οικογένειας να υπάρχει σταθερή και διαρκής επικοινωνία. Η επικοινωνία μεταξύ του ζευγαριού επηρεάζει πολύ την προσωπικότητα του παιδιού και αυτό θα αναλυθεί στην μελέτη. Επίσης, εκτός από την επικοινωνία του ζευγαριού, θα αναλυθεί η επικοινωνία του ζευγαριού ως γονείς και η αλληλεπίδραση που πραγματοποιείται με τα παιδιά. Στο ίδιο κεφάλαιο θα γίνει και μία αναφορά στις ανάγκες του παιδιού.

Στο 3^ο Κεφάλαιο θα αναλυθούν οι παράγοντες της στάσης των γονέων που επιδρούν στα παιδιά και η έννοια της παιδικής ανατροφής. Ορισμένοι από αυτούς είναι η ενθάρρυνση, η ενσυναίσθηση, οι καλές συνήθειες των παιδιών, η ανάπτυξη της αίσθησης της ευθύνης, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και η οικογενειακή αγωγή που αποβλέπει στην δημιουργία ψυχολογικών και σωματικών δυνατοτήτων στα παιδιά δίνοντάς τους τα κατάλληλα εφόδια για την αντιμετώπιση της ζωής.

Το 4^ο Κεφάλαιο αναφέρεται στους αντιπαιδαγωγικούς μεθόδους ανατροφής που είναι η υπερπροστασία, το παραχάϊδεμα, το απαγορευμένο κρεβάτι και η πειθαρχία.

Στο 5^ο Κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στην οικογένεια και τη συμβολή του στη παιδική ανατροφή.

Στο 6^ο Κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις των 15 γονέων.

Το 7^ο Κεφάλαιο θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα της έρευνας. Καταγράφει τα συμπεράσματα που συζητήθηκαν σε συνδυασμό με το

θεωρητικό πλαίσιο που αναφέρεται σε προηγούμενα κεφάλαια, περιλαμβάνει επίσης την ανασκόπηση άλλων μελετών, καθώς και κάποιες προτάσεις τις οποίες διαμορφώσαμε από προσωπική αξιολόγηση.

Τέλος, η πτυχιακή εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της συζήτησης των συμπερασμάτων της μελέτης και των συσχετισμών τους με την υπάρχουσα θεωρία προσπαθώντας να απαντήσει στα δύο ερευνητικά ερωτήματα που παρουσιάζονται στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας. Επίσης γίνονται προτάσεις για περαιτέρω μελλοντική έρευνα.

ABSTRACT

The formation and nurturing a child's character is a serious and difficult issue. For the parent is a sense of his own upbringing, which determines the way he raises his child. He should be able to adapt to the circumstances according to his child's age and character. The parent's role in the upbringing of their child is very important for their mental, emotional and psychological development. The current study aims to explore the phenomenon which concern parental attitudes towards child nurturing.

Initially there is an introduction on the subject. Furthermore the problem of raising a child will be discussed. In the first part of the study the literature review was introduced.

.In the first chapter a history overview of the role of the parent is discussed with regards to nurturing. Moreover, the significance of the family, the role of the child in it and the role of the parent are also analyzed.

.In the second chapter, the importance for a family communication is outlined. Communication between the couple and the way it affects the child's personality. The interaction between parents and their children is discussed. At the same time the needs of the child are presented.

The factors that contribute to parental attitudes and how they influence their children and their upbringing are introduced in the third chapter. The fourth chapter refers to the negative methods of child nurturing.

.In the fifth chapter the social worker's role towards intervention to family matters related to child nurturing is analyzed. The sixth chapter presents the methodology of the study where 15 parents were interviewed. The results of the study are discussed in the seventh chapter

Conclusions are drawn from the study, recorded and compared with other studies. Finally, chapter eight discusses the significance of the research results. It evaluates and supports the findings presented in chapter seven by connecting them with the theory developed in earlier chapters. A short conclusion summarizes the main points of the thesis and answers the two main research questions outlined in the methodology chapter.

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Π.Γ.Ν.Π = Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών

Α.Τ.Ε.Ι. = Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Το πρόβλημα της ανατροφής των παιδιών δεν είναι σύγχρονο, πάντα απασχολούσε και πάντα θα απασχολεί ειδικούς, παιδοψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς για το πώς πρέπει κανείς να ανατρέφει σωστά τα παιδιά του. Είναι εξίσου σημαντικό ότι και οι δύο γονείς διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην οικογένεια, όπου μέσα από την επικοινωνία, μέσα από την κατανόηση, τον σεβασμό, την αγάπη μπορούν να εξασφαλίσουν την καλύτερη μέθοδο ανατροφής για τα παιδιά τους. Είναι εύκολο να γίνει ένας άντρας πατέρας και μια γυναίκα μητέρα. Αλλά είναι δύσκολο να είναι ένας άντρας σωστός πατέρας και μια γυναίκα σωστή μητέρα (Σμαραγδάκη και συν, 1997, σ.120).

Είναι αλήθεια ότι η σωστή ανατροφή που πρέπει να εξασφαλίσουν οι γονείς στο παιδί τους, είναι μία ευθύνη με μεγάλο κόπο και ελάχιστοι είναι οι γονείς που αντιπροσωπεύουν πλήρως τον τίτλο του πατέρα ή της μητέρας. Στις μέρες μας, συχνά υπάρχουν οικογένειες που δεν εξασφαλίζουν τη σωστή ανατροφή για τα παιδιά τους. Πολλοί παράγοντες διαταράσσουν την οικογενειακή συνοχή με αποτέλεσμα να είναι δύσκολο το παιδί να ανατραφεί σωστά μέσα σε μια οικογένεια που υπολειτουργεί. Πολλοί γονείς λόγω άλλων ενδιαφερόντων, όπως η προσωπική τους ζωή, η δουλειά τους, το άγχος, αγνοούν τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των παιδιών τους, ξεχνώντας τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις έναντι τους (Σμαραγδάκη και συν, 1997).

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να δώσει μια εισαγωγή, μία συνοπτική γεύση των κύριων αντιλήψεων, οι οποίες συνθέτουν τον σύγχρονο προβληματισμό γύρω από τις στάσεις των γονέων στην παιδική ανατροφή, στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες του παιδιού. Σκοπός επίσης, είναι να δημιουργηθεί ένας έντονος προβληματισμός, ώστε να γίνει κατανοητό ότι η ανατροφή του παιδιού, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα διαμόρφωσης της προσωπικότητάς του. Πιο συγκεκριμένα, στόχος είναι να παρουσιαστεί η σημαντικότητα των γονέων κατά τη διάρκεια ανάπτυξης του παιδιού, πως δηλαδή, η παρουσία και των δύο γονέων μέσα στην οικογένεια συντελεί στη σωστή διαπαιδαγώγηση και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του παιδιού.

Συγκεκριμένα, η μελέτη αυτή επιδιώκει την επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- α) Την γενική θεώρηση της παιδικής ηλικίας.
- β) Να γίνει ανάλυση του θεσμού της οικογένειας.
- γ) Να αναπτυχθεί ο γονεϊκός ρόλος και η σημασία του στη παιδική ανατροφή.
- δ) Να παρουσιαστεί το ζήτημα της επικοινωνίας ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά.
- ε) Να τονιστεί η σημασία της παιδικής ανατροφής και οι διάφοροι μέθοδοί της.
- στ) Να εντοπιστούν οι διαστάσεις της συμπεριφοράς των γονέων για ενθάρρυνση, υπερπροστασία, τιμωρία, έπαινο.
- ζ) Να γίνει ανάδειξη του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού στην οικογένεια και η συμβολή του στη παιδική ανατροφή.
- η) Τέλος να γίνει εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων στο συγκεκριμένο θέμα μελέτης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σπουδαιότερη προτεραιότητα των γονιών είναι να προσφέρουν στα παιδιά τους την καλύτερη δυνατή ανατροφή. Η ανατροφή περιλαμβάνει όλα όσα απαιτούνται για την ιδανική ανάπτυξη του σώματος και του πνευματικού κόσμου του παιδιού. Ευθύνη της οικογένειας είναι η ανατροφή του παιδιού, δηλαδή, να καλύψει τις βιολογικές (τροφή, στέγη, ντύσιμο) και τις συναισθηματικές ανάγκες του παιδιού (αγάπη, ασφάλεια, συνεργασία, πειθαρχία). Μέσα από την οικογένεια θα μπου οι βάσεις για την ομαλή κοινωνικοποίησή του και την σωστή ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, δηλαδή το ολοκλήρωμα των νοητικών – συναισθηματικών βουλευτικών δυνατοτήτων του (Παρασκευόπουλος, 1985).

Η οικογένεια είναι σημαντικός παράγοντας για την ψυχική ανατροφή του παιδιού, γιατί το παιδί την αποδέχεται για πολλά χρόνια. Μέσα από αυτή ικανοποιούνται όλες οι βασικές ανάγκες του παιδιού. Ο γονιός προσφέρει αγάπη, αλλά το παιδί έχει ανάγκη πολλά περισσότερα. Έχει ανάγκη ένα στήριγμα για την ανατροφή του χωρίς προβλήματα. Ο άνθρωπος εξάλλου περνά ένα μεγάλο μέρος της ζωής του – από την βρεφική ηλικία μέχρι το τέλος της εφηβείας-χωρίς να φροντίζει μόνος του τον εαυτό του και είναι σε εξάρτηση από την οικογένειά του. Οι γονείς βάζουν τα θεμέλια για την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού κι αποτελούν το βασικότερο πρότυπο συμπεριφοράς (Παρασκευόπουλος, 1985).

Πολλές φορές όμως, οι σημερινοί γονείς έχοντας όλη τη καλή διάθεση να κάνουν ότι καλύτερο για τα παιδιά τους, ξεχνούν ή αγνοούν μερικά πράγματα. Εκείνο που είναι σημαντικό είναι ο κάθε γονιός να μεριμνά και να ενημερώνεται για τα θέματα ανατροφής των παιδιών. Έτσι θα

αποκτά την νοοτροπία, τις γνώσεις και τις εμπειρίες που θα του επιτρέπουν να προσφέρει ότι καλύτερο στα παιδιά του και να μπορεί να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά σε απρόβλεπτες καταστάσεις (Σμαραγδάκη και συν, 1997).

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Αγωγή

Η μορφωτική επίδραση πάνω στους νέους και τα παιδιά, το σύνολο των παιδαγωγικών επιστημών που μορφώνουν τους ανθρώπους. Περιλαμβάνεται και η συμπεριφορά μέσα στην έννοια της αγωγής (Πάτση, 1978, σ.258).

Ανατροφή

Η επιμέλεια της σωματικής, ηθικής και πνευματικής ανάπτυξης των παιδιών από μέρους των γονέων, των παιδαγωγών, του σχολείου, του κράτους (Πάτση, 1978, σ.289).

Γονείς

Γονείς λέγονται ο πατέρας και η μητέρα κάθε παιδιού. Είναι οι φυσιολογικοί γονείς. Υπάρχουν όμως και οι θετοί γονείς. Είναι εκείνοι που υιοθετούν ένα ξένο παιδί και το κάνουν δικό τους. του δίνουν το οικογενειακό τους όνομα και το κάνουν κληρονόμο της περιουσίας τους (Αξιοτέλης, 1991, σ. 925).

Διαπαιδαγώγηση

Σύμφωνα με την Μαλλiάρη (1990,σ.10) διαπαιδαγώγηση σημαίνει η πρακτική πλευρά της παιδαγωγικής που αποσκοπεί στην μόρφωση, στην παροχή δηλαδή γνώσεων και την διαμόρφωση του ανθρώπινου χαρακτήρα σύμφωνα με τους κανόνες που συνιστούν την ηθική μιας κοινωνίας. Η διαπαιδαγώγηση ασκείται άμεσα από το σχολείο και έμμεσα από το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού (οικογένεια).

Επικοινωνία

Σύμφωνα με τον Κυριακίδη (2000, σ.σ. 43-44) η επικοινωνία πρόκειται για μια αλληλοεπίδραση ή μια διαδικασία ανταλλαγής που περιλαμβάνει όλα τα σύμβολα και τα σημάδια που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να μεταδίδουν και να προσλαμβάνουν έννοιες. Η επικοινωνία ορίζεται όχι μόνο από το περιεχόμενο, που είναι το μήνυμα, οι πληροφορίες, οι λέξεις με τις οποίες περιγράφονται οι έννοιες, αλλά και από μια πολύ σημαντική διάσταση η οποία αναφέρεται στο βαθύτερο μήνυμα των συναισθημάτων που υπονοούνται. Σε αυτό το επίπεδο επικοινωνίας, που είναι βαθύτερο και ουσιαστικότερο, το νόημα της σχέσης μπορεί να μεταδοθεί με τα λόγια ή με την έκφραση του προσώπου, τη συμπεριφορά ή τη σιωπή ενός ατόμου.

Οικογένεια

Ο Τσιάντης αναφέρει ότι η οικογένεια είναι ένας θεσμός με τη δική του κουλτούρα και τους δικούς του ειδικούς τρόπους για την αντιμετώπιση της ζωής. Αποτελείται από άτομα των οποίων η συμπεριφορά και η εμπειρία επηρεάζεται από ένα σύστημα αλληλοδιαπλεκομένων σχέσεων, στις οποίες συμμετέχουν και των οποίων αποτελούν μέρος. Παράλληλα τα άτομα-μέλη της οικογένειας έχουν συγκεκριμένα και βαθιά ριζωμένα χαρακτηριστικά ή εσωτερικές σχέσεις (Κυριακίδης, 2000, σ. 36).

Η οικογένεια είναι η βιολογική-κοινωνική-ψυχολογική ομάδα που αποτελείται από τους δύο γονείς με τα ανήλικα – ανύπαντρα παιδιά τους, ασχέτως αν αυτά είναι βιολογικά δικά τους ή υιοθετημένα (Κυριακίδης, 2000, σ. 35).

Παιχνίδι

Η πράξη που χρησιμεύει για την ψυχαγωγία και πιο πολύ για την χαρά των παιδιών. Τα παιχνίδια διακρίνονται σε φυσικά παιχνίδια (αγώνες και γυμναστικά αθλήματα), σε πνευματικά, παιχνίδια για παιδιά και για ενηλίκους. Για τα παιδιά το παιχνίδι είναι μία αυθόρμητη ενέργεια που συνοδεύεται από ευχάριστα συναισθήματα και αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της παιδικής ηλικίας (Πάτση, 1978, σ. 144).

Στάση

Η στάση αφορά τον προσδιορισμό της πρόθεσης για δράση ενός ατόμου απέναντι σε μία συγκεκριμένη κοινωνική συνθήκη, πρόσωπο ή ομάδα. Η συμπεριφορά, δηλαδή, του ατόμου σε επίπεδο πράξεων και συναισθημάτων αποτελεί την απάντηση σε ένα συγκεκριμένο ερέθισμα ενός συγκεκριμένου κοινωνικού αντικειμένου, έξω από το άτομο-μέρος της κοινωνικής πραγματικότητας (Λαμπρίδης, 2004, σ.53).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

Ανασκόπηση άλλων μελετών και σχετικών συγγραμμάτων:

Ιστορική αναδρομή της οικογένειας

1.1 Ιστορική αναδρομή

Η οικογένεια αποτελεί την πρώτη κοινότητα, με την οποία έρχεται σε επαφή ένας άνθρωπος. Ο ρόλος της οικογένειας, η στάση της και τα βιώματα που πρόκειται να αποκτήσουν τα παιδιά, θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα στη μετέπειτα ζωή των παιδιών. Η οικογένεια μέσα στους αιώνες πέρασε από διάφορα στάδια και άλλαξε μορφές (Πυργιωτάκης, 1999).

1.1.1 Προϊστορική εποχή

Στην παλαιολιθική εποχή, σημαντική θέση στην ανατροφή του παιδιού κατείχε η γυναίκα. Η γυναίκα στην εποχή αυτή ήταν σύμβολο γονιμότητας, λατρευόταν ως μητέρα, επειδή ήταν αυτή που γεννούσε τα παιδιά. Αφού λοιπόν η γυναίκα γεννούσε τα παιδιά, ήταν και αυτή που είχε μεγαλύτερη ευθύνη στην ανατροφή των παιδιών. Στη προϊστορική εποχή, η οικογένεια είχε μητριαρχικό χαρακτήρα. Η γυναίκα κατείχε δεσπόζουσα θέση και ήταν άξια σεβασμού. Ο πατέρας αντίθετα, αν και είχε δευτερεύον ρόλο, ασχολούνταν με τα παιδιά. Ο πατέρας ήταν προστάτης της οικογένειας, ασχολούνταν με το κυνήγι και ήταν υπεύθυνος για την επιβίωση και την ασφάλεια της οικογένειας (Πυργιωτάκης, 1999).

1.1.2 Αρχαιότητα

Στην αρχαία εποχή παρατηρούνται διαφορές στη παιδική ανατροφή. Μετά την εμφάνιση διαφόρων εργαλείων, τα οποία χρειάζονταν σωματική δύναμη, η γυναίκα έπαψε να κατέχει τη κυρίαρχη θέση στην οικογένεια, καθώς δεν είχε δύναμη να χειριστεί τα εργαλεία αυτά, όπως το άροτρο. Η οικογένεια στην Αρχαία Ελλάδα άλλαξε χαρακτήρα και απέκτησε πατριαρχικό χαρακτήρα. Ο άνδρας, ο οποίος ήταν σύζυγος και πατέρας, ήταν αυτός που θα αποφάσιζε για καίρια ζητήματα, καθώς ήταν ο γενάρχης αυτός που "γεννούσε" και συνέχιζε την οικογένεια. Ιδιαίτερα στην Αρχαία Αθήνα οι γυναίκες ασχολούνταν με τις δουλειές του σπιτιού, ενώ οι άντρες με τα κοινά. Ανάλογη με τη θέση της μητέρας ήταν και η θέση των κοριτσιών. Οι κόρες έμεναν όπως οι όλες οι γυναίκες στο σπίτι και ασχολούνταν με τις οικιακές εργασίες, δεν μορφώνονταν και δεν είχαν τα ίδια δικαιώματα με τα αγόρια. Σε αντίθεση με τα κορίτσια, τα αγόρια ήταν ευνοημένα, μέχρι την ηλικία των δώδεκα χρόνων έμεναν σπίτι, αλλά μετά πήγαιναν στα ιερατεία, όπου μορφώνονταν, ώστε να είναι ικανοί να αναλάβουν οι γιοί όσα αναλάμβαναν οι ενήλικοι άνδρες. Είναι γεγονός βέβαια, ότι παρόλο που η οικογένεια είχε μετατραπεί σε πατριαρχική, στην ανατροφή των παιδιών το κύριο ρόλο κατείχε η μητέρα, εάν και η θέση της ήταν υποβαθμισμένη. Οι άνδρες ασχολούνταν με τα κοινά και τους πολέμους, γεγονός που τους απομάκρυνε από το σπίτι. Ακόμα στην αρχαία Σπάρτη η θέση της γυναίκας δεν ήταν υποβαθμισμένη. Ο άντρας κατείχε θέση εξουσίας αλλά και η γυναίκα τύγχανε ίδιου σεβασμού. Η παιδική ανατροφή στην αρχαία Σπάρτη ήταν διαφορετική. Οι γονείς ανέτρεφαν τα παιδιά τους, έως την ηλικία των έξι χρόνων, μετά το πέρασμα των έξι ετών, την παιδική ανατροφή αναλάμβαναν οι παιδοκόμοι, ώστε τα παιδιά

να εξελιχθούν σε σωστό Λάκωνα. Τα αγόρια εκπαιδεύονταν ώστε να γίνουν καλοί πολεμιστές (Bornemen, 1989).

1.1.3 Μεσαίωνας

Κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα, η οποία χαρακτηρίζεται ως μια σκοτεινή εποχή. Στην Ελλάδα ο μεσαίωνας αρχίζει από τη κτήση της Κωνσταντινούπολης (330 Μ.Χ.), έως και την άλωση της . Κατά τη διάρκεια αυτή ,κυριαρχούσε φανατισμός, γύρω από τη θρησκεία. Ο χριστιανισμός, ο οποίος εμφανίστηκε, έπαιρνε διαστάσεις θρησκευτικού δόγματος. Οι κανόνες και ο τρόπος ζωής καθοριζόταν από τη θρησκεία. Την εποχή αυτή ακόμα, κυρίαρχο ρόλο στην ανατροφή των παιδιών κατείχαν οι γονείς και οι δάσκαλοι. Η παιδική αγωγή πλέον, καθοριζόταν αυστηρά από χριστιανικούς κανόνες, οι οποίες έφταναν στα όρια τυραννίας. Στις χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις, ο πατέρας ασχολούνταν κυρίως με την εργασία, την ανεύρεση πόρων για την επιβίωση της οικογένειας, όποτε η μητέρα ασχολούνταν κυρίως με την αγωγή των παιδιών, χωρίς να λείπει το ανδρικό πρότυπο (Τζιοβάννι, 1988).

1.1.4 Αναγέννηση

Στο τέλος της μεσαιωνικής εποχής, εμφανίζεται δειλά η βιομηχανία και αναπτύσσεται το εμπόριο. Η αναγέννηση χαρακτηρίζεται ως η εποχή του φωτός, καθώς οι βιοτικές και κοινωνικές συνθήκες εκσυγχρονίζονται. Συγχρόνως όμως εκσυγχρονίζονται και οι τρόποι της παιδικής αγωγής. Τα παιδιά απέκτησαν περισσότερες ευκαιρίες για μάθηση, η μόρφωση των οποίων είναι επηρεασμένη από το δυτικό τρόπο σκέψης. Στις χαμηλές κοινωνικές τάξεις, ο πατέρας, ασχολείται με την εργασία, γεγονός το οποίο υποβαθμίζει την αγωγή του παιδιού, καθώς ο ρόλος του

είναι έμμεσος. Η μητέρα είναι αυτή, που παιδαγωγεί τα παιδιά της και τα φροντίζει. Στις ευκατάστατες οικογένειες, η αγωγή των παιδιών δε απασχολεί τους γονείς. Η αγωγή των παιδιών ανατέθηκε στους δασκάλους (Τζιοβάννι, 1988; Bornemen,1989).

1.1.5 Στη σύγχρονη εποχή

Στη σύγχρονη εποχή οι γυναίκες απέκτησαν ανεξαρτησία, απέκτησαν δικαίωμα ψήφου και οι ασχολίες τους δεν ήταν μόνο η ανατροφή των παιδιών και οι δουλειές του σπιτιού. Με την αλλαγή αυτών των δεδομένων και με την είσοδο της γυναίκας στην αγορά εργασίας, άλλαξαν και οι ρόλοι στην οικογένεια. Οι γονείς συμμετέχουν ισάξια στην ανατροφή των παιδιών, η μητέρα έχει λόγο στην οικογένεια και οι αποφάσεις παίρνονται από κοινού. Ωστόσο στη σύγχρονη εποχή δεν παρατηρήθηκε αλλαγή μόνο στους ρόλους των γονέων αλλά και στις μορφές οικογένειας. Παλαιότερα οικογένειες θεωρούνταν οι άνθρωποι που έχουν τελέσει γάμο, ωστόσο στην σύγχρονη εποχή υπάρχουν ανύπαντρες μητέρες, μονογονεϊκές οικογένειες, οικογένειες που συμβιώνουν άνευ γάμου, ανεξάρτητα από τον τύπο της οικογένειας, ο ρόλος του γονέα στη παιδική ανατροφή είναι ύψιστης σημασίας. Τα βιώματα των παιδιών και η αντίστοιχη καθοδήγηση από τους γονείς θα δημιουργήσουν και αντίστοιχες προσωπικότητες (Βαλεντίνη, 2005).

Η σύγχρονη εποχή κάλλιστα, μπορεί να χαρακτηριστεί, έως η εποχή του παιδιού. Το παιδί του 20ού αιώνα βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Για αυτό το λόγο έχουν δημιουργηθεί σχολές γονέων. Τα παιδιά ανατρέφονται με αγάπη, τους δίνεται η δυνατότητα επιλογής και τα κορίτσια έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στη μόρφωση με αυτές των αγοριών. Το σημαντικότερο στοιχείο της σύγχρονης εποχής, είναι η επικοινωνία που υπάρχει ανάμεσα σε γονείς και παιδιά. Οι γονείς είναι

προσιτοί, επικοινωνούν με τα παιδιά τους, αλλά και τα παιδιά ζητούν τη γνώμη των γονέων για θέματα, τα οποία τους δημιουργούν προβληματισμό (Βαλεντίνη και συν, 2005; Πρεσβέτου, 2005).

1.2 Η οικογένεια και η συμβολή της στην ανατροφή των παιδιών

Η οικογένεια είναι η σημαντικότερη από όλες τις ομάδες ανθρώπων που υπάρχουν, διότι επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ανατροφή του παιδιού. Αναλαμβάνει ως χρέος της, την ανάπτυξη και την κοινωνικοποίηση του παιδιού από την στιγμή της σύλληψης του ως την μετέπειτα ζωή του.

Σύμφωνα με τη Μουσούρου (2006, σ.16) Ως θεσμός η οικογένεια έχει λειτουργίες με τις οποίες προωθείται η ικανοποίηση στόχων τόσο σημαντικών για τα άτομα και το σύνολο, ώστε ο θεσμός να εμφανίζεται σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες ενός σταθερού πλέγματος σχέσεων μεταξύ κοινωνικά προσδιορισμένων ρόλων του συζύγου και πατέρα, της συζύγου και μητέρας και του παιδιού τους.

Επίσης, σύμφωνα με τον Ackerman (1958), η οικογένεια ως σύστημα ικανοποίησης έρχεται να καλύψει τις ακόλουθες λειτουργίες. Η οικογένεια πρέπει:

- α) Να παρέχει τροφή, κατοικία και υλικά αγαθά για την επιβίωση και την προστασία όλων των μελών της από εξωτερικούς κινδύνους.
- β) Να παρέχει κοινωνική συντροφικότητα, υπόβαθρο για τις συναισθηματικές σχέσεις των μελών.
- γ) Να παρέχει δυνατότητες για την ανάπτυξη προσωπικής ταυτότητας που θα συνδέεται με την οικογενειακή ταυτότητα.
- δ) Να δημιουργεί σεξουαλικά πρότυπα και ρόλους που θα προετοιμάζουν το δρόμο για την σεξουαλική ωρίμανση και ικανοποίηση.
- ε) Να κοινωνικοποιεί τα παιδιά με την εκπαίδευσή τους σε κοινωνικούς ρόλους και την προετοιμασία τους για την αποδοχή κοινωνικών ευθυνών.
- ζ) Να καλλιεργεί γνώσεις και να υποστηρίζει τη δημιουργικότητα και τις πρωτοβουλίες κάθε μέλους (Γιωσαφάτ, 1987, σ.σ. 98-99).

Σύμφωνα με τον Παρασκευόπουλο (1985, σ.144) ο ρόλος της οικογένειας αποσκοπεί:

α) Στη φροντίδα για την ικανοποίηση των βασικών βιολογικών αναγκών και για τη σωματική ακεραιότητα και υγεία του παιδιού.

β) Στη φροντίδα για την κοινωνικοποίηση του παιδιού, την εκμάθηση δηλαδή εκ μέρους του παιδιού των μορφών συμπεριφοράς

γ) Στη φροντίδα για την οικοδόμηση υγιούς προσωπικότητας, την ενίσχυση δηλαδή και τη διατήρηση της συναισθηματικής ισορροπίας, της κοινωνικής προσαρμογής και της εν γένει ψυχικής υγείας του παιδιού.

δ) Στη φροντίδα για την ανάπτυξη των γνωστικών ικανοτήτων, την εξασφάλιση δηλαδή περιβάλλοντος πλούσιου σε μορφωτικά ερεθίσματα για την πλήρη ενεργοποίηση και αξιοποίηση των νοητικών ικανοτήτων του παιδιού.

Επίσης, σύμφωνα με την Μουσούρου(2006), οι λειτουργίες της οικογένειας είναι:

α) Αναπαραγωγική λειτουργία.

Είναι η πιο σημαντική λειτουργία που ολοκληρώνει την αναπαραγωγή και συνέχεια της κοινωνίας. Όλα τα μέλη της οικογένειας θεωρούνται απαραίτητα για την συνέχειά της, και ιδιαίτερα τα παιδιά.

β) Οικονομικές λειτουργίες

Ο ρόλος της οικογένειας σήμερα είναι καταναλωτικός, σε αντίθεση με την παραδοσιακή κοινωνία, όπου υπήρχε η παραγωγή και η κατανάλωση.

γ) Εκπαιδευτικές λειτουργίες

Είναι οι λειτουργίες που αφορούν την πρόοδο της κοινωνίας. Γίνεται διαχωρισμός στις εκπαιδευτικές λειτουργίες που έχουν να κάνουν με τις γνώσεις και την εκπαίδευση, και τις άλλες που αφορούν την κοινωνικοποίηση του ατόμου.

δ) Ψυχολογικές λειτουργίες

Οι λειτουργίες αυτές αφορούν την ανάγκη να νιώθουν τα άτομα την αγάπη των άλλων και να μην αισθάνονται ανασφάλεια. Είναι μια σημαντική λειτουργία, γιατί έτσι το κάθε άτομο νιώθει ότι ανήκει σε μια οικογένεια που του παρέχει ασφάλεια. Πέρα όμως από όλες αυτές τις λειτουργίες, η πιο βασική λειτουργία της οικογένειας είναι να ικανοποιηθούν οι πρώτες βασικές ανάγκες του παιδιού που δεν είναι άλλες από την τροφή, τον ύπνο, την ένδυση, την κατοικία, το νερό κ.α. (Παρασκευόπουλος, 1985).

Από όλα τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι οι λειτουργίες της οικογένειας διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην ανατροφή του παιδιού. Εάν αυτές οι λειτουργίες αναπτυχθούν στο μεγαλύτερο βαθμό, τα παιδιά θα γίνουν ώριμες προσωπικότητες, θα υπάρχουν άριστες σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους και θα αναπτύξουν μεγαλύτερη αίσθηση πρωτοβουλίας (Παρασκευόπουλος, 1985).

1.3. Το παιδί της βρεφικής, προσχολικής και σχολικής ηλικίας

Στο παρακάτω κείμενο παρατίθενται τα στάδια της παιδικής ηλικίας. Θεωρείται αναγκαία η αναφορά σε όλα τα στάδια της παιδικής ηλικίας καθώς ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα του παιδιού διαμορφώνεται με βάση τα βιώματα κάθε σταδίου. Αρχικά αναφέρεται η βρεφική ηλικία ενός παιδιού, κατά την οποία παρατηρείται ραγδαία σωματική εξέλιξη του παιδιού, το βρέφος μεγαλώνει, μαθαίνει να περπατά. Ωστόσο, το βρέφος δεν αναπτύσσεται μόνο σωματικά αλλά αναπτύσσεται συναισθηματικά, γνωστικά και κοινωνικά. Έπειτα ακολουθεί η προσχολική ηλικία ενός παιδιού. Κατά τη προσχολική ηλικία, το παιδί μεταβαίνει στο σχολικό περιβάλλον όπου μαθαίνει να συνεργάζεται με παιδιά της ίδιας ηλικίας αλλά και να αποχωρίζεται για λίγες ώρες της ημέρας το οικογενειακό περιβάλλον, η ανάπτυξη του συνεχίζεται και σε άλλους τομείς, οι οποίοι παρατίθενται παρακάτω. Τέλος, ακολουθεί η σχολική ηλικία κατά την οποία το παιδί αναπτύσσεται πλέον ποιοτικά, γίνονται δηλαδή ποιοτικές αλλαγές τόσο σωματικά όσο και πνευματικά, γίνεται η τελική διαμόρφωση του χαρακτήρα, της συμπεριφοράς και του σώματος.

1.3.1 Βρεφική ηλικία

Η βρεφική περίοδος ξεκινά με τον ερχομό ενός παιδιού στη ζωή, δηλαδή κατά τη γέννηση και ολοκληρώνεται στην ηλικία των δύο ετών. Κατά τη γέννηση το βρέφος έχει ήδη κάποια χαρακτηριστικά, τα οποία είναι κληρονομικά από τους γονείς, έχει δηλαδή κάποια χαρακτηριστικά εκ γενετής. Επίσης διαθέτει αισθητηριακές και κινητικές ικανότητες. Από πλευράς κινητικής αναπτύξεως, το βρέφος στο τέλος της βρεφικής ηλικίας, είναι ικανό να στέκεται όρθιο και να βαδίζει. Η σωματική διάπλαση του βρέφους αυξάνεται με ραγδαίους ρυθμούς. Κατά τη γέννηση το μέσο βάρος ενός παιδιού είναι τρία κιλά, το οποίο συνήθως τριπλασιάζεται το πρώτο έτος και τετραπλασιάζεται το δεύτερο, σε σχέση με το αρχικό βάρος. Το ύψος του βρέφους, επίσης αυξάνεται κλιμακωτά από περίπου πενήντα εκατοστά που ήταν τη στιγμή της γέννησης σε εβδομήντα πέντε το πρώτο έτος και ογδόντα πέντε το δεύτερο (Παρασκευόπουλος, 1985).

Το βρέφος πέρα από τη σωματική του ανάπτυξη, παρουσιάζει επίσης αλλαγές σε γνωστικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα:

α) Γνωστική ανάπτυξη

Σύμφωνα με τον Piaget (1919) το βρέφος περνά από διάφορα στάδια. Από τη αισθησιοκινητική περίοδο, τη προσυλλογιστική, τη συγκεκριμένη σκέψη και τη αφαιρετική. Το παιδί της βρεφικής ηλικίας βρίσκεται στην αισθησιοκινητική περίοδο της ζωής του. Το βρέφος χρησιμοποιεί αντανεκλαστικές κινήσεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως αυτόματες και μηχανικές. Οι κινήσεις αυτές επαναλαμβάνονται τυχαία λόγω των ευχάριστων συναισθημάτων που προκαλούνται. Με τις αντανεκλαστικές κινήσεις το βρέφος βρίσκει το στήθος για να θηλάσει.

Ακόμα γίνεται συντονισμός των άκρων . Στην ηλικία αυτή ακόμα αυξάνεται η προσοχή, καθώς το βρέφος αντιλαμβάνεται τα εξωτερικά αντικείμενα, επίσης αναπτύσσεται η λογική σκέψη, επειδή βρίσκει λύσεις οι οποίες δεν στηρίζονται σε αποκτηθείσες συνήθειες αλλά σε λογικές πράξεις. Τέλος ο λόγος του είναι τηλεγραφικός καθώς βγάζει άναρθρες φωνές, ψελλίσματα και χρησιμοποιεί ιδιόρρυθμες λέξεις. Μπορεί βέβαια να απαντήσει αλλά μόνο σε απλές προτάσεις (Παρασκευόπουλος, 1985).

β) Κοινωνική ανάπτυξη

Το βρέφος όσον αφορά την κοινωνική του ανάπτυξη βρίσκεται σε ένα στάδιο πριν τη κοινωνικοποίηση του. Το στάδιο αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως μη κοινωνικό, ωστόσο η κοινωνική συμπεριφορά αρχίζει να αναπτύσσεται από τη βρεφική ηλικία. Δηλαδή χρησιμοποιεί χαμόγελα, ήχους και μιμητικές αντιδράσεις το βρέφος δηλαδή έχει υποτυπώδεις συμπεριφορές. Από τη πρώτη στιγμή αναπτύσσεται ένας δεσμός ανάμεσα στους γονείς και το παιδί. Κατά τον έβδομο μήνα παρατηρείται ότι το βρέφος προσκολλάται προς τα μέλη της οικογένειας και κυρίως προς τη μητέρα ενώ αναπτύσσεται το άγχος αποχωρισμού όταν τα οικεία πρόσωπα απομακρύνονται. Επομένως το βρέφος είναι ικανό να αναπτύξει από τις πρώτες στιγμές τη ζωής του υποτυπώδεις κοινωνικές επαφές, καθώς είναι συμμετοχο στη ζωή των γονιών του και ανταποκρίνεται όταν του μιλούν (Παρασκευόπουλος, 1985).

γ) Συναισθηματική ανάπτυξη

Τα πρώτα συναισθήματα του βρέφους μπορούν να χαρακτηριστούν ως ακαθόριστα και γενικά. Υπάρχουν δηλαδή συναισθήματα ηρεμίας αλλά και δυσφορίας. Κατά τον τρίτο μήνα εμφανίζονται τα θετικά συναισθήματα όπως χαρά και ευχαρίστηση. Στον έκτο μήνα συναισθήματα θυμού. Το βρέφος κατέχει κάποια συναισθήματα, τα οποία

οφείλονται στις διάφορες ανάγκες που νιώθει. Τα συναισθήματα του μπορούν να διαχωριστούν σε αρνητικά και θετικά. Το βρέφος χρησιμοποιεί φωνές και κλάματα όταν πεινάει αλλά αισθάνεται ευχάριστα συναισθήματα όταν οι ανάγκες του καλύπτονται. Τα συναισθήματα αυτά συνδέονται άμεσα με τα πρόσωπα του περιβάλλοντος(Παρασκευόπουλος, 1985).

1.3.2 Προσχολική – νηπιακή ηλικία

Η νηπιακή – προσχολική ηλικία ξεκινά στα τρία χρόνια της ζωής ενός παιδιού και ολοκληρώνεται είτε στα πεντέμισι, είτε στα έξι χρόνια, δηλαδή αρχίζει με το τέλος της βρεφικής ηλικίας και ολοκληρώνεται όταν πρόκειται το παιδί να πάει σχολείο. Κατά τη περίοδο αυτή το παιδί ξεκινά να εξερευνά τον κόσμο γύρω του, το περιβάλλον και το σώμα του. Κατά τη νηπιακή ηλικία διαμορφώνεται ο χαρακτήρας ενός ανθρώπου. Επίσης σε αυτή την ηλικία τα παιδιά αρχίζουν να κατανοούν τους ηθικούς κανόνες, τις πολιτιστικές ιδέες και μαθαίνουν να επικοινωνούν. Ξεκινά η κοινωνικοποίηση τους καθώς τα περισσότερα παιδιά εγκαταλείπουν για κάποιες ώρες της ημέρας το οικογενειακό περιβάλλον και μεταβαίνουν στο σχολικό. Από σωματική διάπλαση, η ανάπτυξη στο τομέα αυτό εξακολουθεί να συνεχίζεται, αλλά η ανάπτυξη αυτή γίνεται πλέον με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Στο κινητικό τομέα, το νήπιο είναι ικανό να ελέγχει το σώμα του, να στέκεται όρθιο και να βαδίζει, βρίσκεται δηλαδή σε περίοδο έντονης κινητικότητας (Παρασκευόπουλος, 1985)

Παράλληλα, το παιδί της προσχολικής ηλικίας αναπτύσσεται γνωστικά, κοινωνικά και συναισθηματικά. Συγκεκριμένα:

α) Στη γνωστική ανάπτυξη

Το παιδί της νηπιακής ηλικίας βρίσκεται στο στάδιο της προσυλλογιστικής σκέψης. Όταν το παιδί βρίσκεται στην ηλικία των τριών ετών γνωρίζει περίπου διακόσιες λέξεις, χρησιμοποιεί προ-έννοιες, δηλαδή μπορεί να συνδυάζει μια λέξη με αρκετά πράγματα. Μπορεί να χρησιμοποιεί τη λέξη μπαμπάς, όχι μόνο για να φωνάζει το μπαμπά, αλλά ακόμα για να εκφράσει οτιδήποτε άλλο του θυμίζει ο μπαμπάς. Κάθε μήνα αυξάνονται περίπου κατά πενήντα οι λέξεις αυτές, στη διάρκεια ενός έτους δηλαδή το νήπιο μαθαίνει περίπου εξακόσιες λέξεις. Στο τέλος, της προσχολικής ηλικίας, μπορεί να γνωρίζει περίπου δύομιση χιλιάδες λέξεις. Το νήπιο πλέον αρχίζει να συνδυάζει λέξεις και να δημιουργεί προτάσεις. Η ραγδαία ανάπτυξη της γλώσσας δημιουργεί διαφορετικά δεδομένα. Το παιδί αφού γνωρίζει να χρησιμοποιεί το λόγο, αρχίζει να αρνείται, να εκφράζει τις επιθυμίες του, να λέει όχι σε αυτά τα οποία δεν επιθυμεί (Παρασκευόπουλος, 1985).

β) Στην κοινωνική ανάπτυξη

Για λόγους κυρίως επαγγελματικούς, οι γονείς εμπιστεύονται τη φροντίδα των παιδιών τους σε κάποιο παιδικό σταθμό ή νηπιαγωγείο. Σε κάθε περίπτωση το παιδί αισθάνεται συναισθήματα αποχωρισμού. Το παιδί της ηλικίας αυτής νιώθει τον αποχωρισμό από τους γονείς του και ξεσπά σε κλάματα. Ωστόσο, τα παιδιά γνωρίζουν ότι οι γονείς τους συνεχίζουν να υπάρχουν στη ζωή τους αλλά συγχρόνως προστίθενται και άλλοι άνθρωποι, όπως οι νηπιαγωγοί και τα παιδιά της ίδιας ηλικίας. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας κοινωνικοποιούνται μέσω των καθημερινών σχέσεων με άλλα άτομα. Τα συγγενικά πρόσωπα όπως οι γονείς, τα αδέρφια αλλά και οι συνομήλικοι διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στην κοινωνικοποίηση τους. Λόγω της ύπαρξης άλλων παιδιών του ίδιου φύλου ή του αντίθετου, τα παιδιά συνειδητοποιούν τη διαφορά φύλου, τις

διαφορές ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια. Το παιδί της ηλικίας των πέντε ετών ξεπερνά το οιδιπόδειο σύμπλεγμα και ξεπερνά τα ερωτικά συναισθήματα και τα αισθήματα μίσους για τον αντίστοιχο γονέα (Παρασκευόπουλος, 1985).

γ) Στη συναισθηματική ανάπτυξη

Κατά τη νηπιακή ηλικία δεν παρατηρείται μόνο κοινωνική και γλωσσική ανάπτυξη, αλλά και συναισθηματική. Η συναισθηματική ανάπτυξη όμως δεν ολοκληρώνεται άμεσα, αλλά αντίθετα δημιουργείται με τη σύναψη σχέσεων με πρόσωπα, ζώα ή με αντικείμενα. Στο στάδιο αυτό της συναισθηματικής ανάπτυξης παρατηρείται ενίσχυση του Εγώ, με τάσεις αυτονομίας. Το βρέφος το οποίο ήταν παθητικό, αναπτύχθηκε και αρχίζει να εκφράζει συναισθήματα δυσαρέσκειας, θυμού, ζήλιας, φόβου, αρνητισμού. Τα συναισθήματα του όμως δεν είναι μόνο αρνητικά αλλά και θετικά όπως αγάπη, συμπάθεια, στοργή. Τα νήπια επίσης αντιλαμβάνονται τα συναισθήματα τους και το λόγο που δημιουργήθηκαν. Τέλος, η αγάπη της ηλικίας αυτής δεν είναι ανιδιοτελής είναι χρησιμοθηρική και κτητική (Παρασκευόπουλος, 1985).

1.3.3 Σχολική ηλικία

Η σχολική ηλικία ξεκινά από το έβδομο έτος της ζωής ενός ανθρώπου και ολοκληρώνεται κατά το εντέκατο χρόνο της ζωής του, όπου ξεκινά και η εφηβική ηλικία. Στο σωματικό και κινητικό τομέα δεν παρατηρείται ραγδαία αύξηση αλλά ποιοτική διαφορά, τελειοποιείται δηλαδή η ανάπτυξη του σώματος (Παρασκευόπουλος, 1985).

Ωστόσο, το παιδί αυτής της ηλικίας, επιδέχεται ανάπτυξη στους παρακάτω τομείς :

α)Γνωστικός τομέας

Από τη πλευρά της γνωστικής ανάπτυξης , παρατηρείται αλλαγή στο τρόπο σκέψης. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας βρισκόταν στο στάδιο της προσυλλογιστικής σκέψης, ενώ το παιδί της σχολικής ηλικίας περνά στο στάδιο της συγκεκριμένης σκέψης. Το παιδί από το έβδομο έτος έχει σταθερή και λογική σκέψη. Σύμφωνα με τον Piaget (1919), το παιδί της σχολικής ηλικίας είναι ικανό να ταξινομεί αντικείμενα σε μια κατηγορία και να κατανοεί τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στις κατηγορίες. Το παιδί της σχολικής ηλικίας είναι ικανό να εκτελεί λογικές πράξεις. Ο λόγος, πλέον από μονόλογος γίνεται διάλογος .Το παιδί της σχολικής ηλικίας είναι ικανό να επικοινωνήσει, να εκφράσει τις απόψεις του και τη γνώμη του, να βρίσκει απαντήσεις και λύσεις σε ζητήματα που τον απασχολούν. Το παιδί αυτής της ηλικίας επίσης είναι ικανό να κάνει λογικές πράξεις αριθμητικής. Επίσης απόκτη την ικανότητα να αντιλαμβάνεται τα φυσικά μεγέθη, όπως το βάρος και τον όγκο (Παρασκευόπουλος, 1985).

β)Κοινωνικός τομέας

Στην ηλικία αυτή, η κοινωνική ανάπτυξη τελειοποιείται, το παιδί της προσχολικής ηλικίας συνυπάρχει βέβαια με τα παιδιά της ηλικίας του, αλλά στη σχολική ηλικία το ενδιαφέρον του στρέφεται αποκλειστικά προς του συνομηλίκους. Η επίδραση του σχολικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γνωστική ανάπτυξη είναι καταλυτικής σημασίας για την κοινωνική ανάπτυξη. Το παιδί της σχολικής ηλικίας είναι ικανό να συνεργάζεται, μπορεί να υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στα παιδιά της ίδιας ηλικίας. Ακόμα το παιδί αυτής της ηλικίας είναι ικανό να είναι μέλος σε μία ομάδα, να έχει ακόμα τη δυνατότητα όχι μόνο να ανήκει σε μια ομάδα αλλά να αποδέχεται και να απορρίπτει την ομάδα αυτή (Παρασκευόπουλος, 1985).

γ) Συναισθηματικός τομέας

Από συναισθηματική πλευρά το παιδί της σχολικής ηλικίας δεν παρουσιάζει μεγάλες διαφορές. Βιώνει και θετικά και αρνητικά συναισθήματα, θετικά όπως στοργή και αγάπη, αρνητικά όπως οργή, μίσος, ζήλεια. Η μόνη πραγματική διαφορά η οποία είναι εμφανής είναι η ανάπτυξη του αισθήματος της φιλίας. Σύμφωνα με αυτό το αίσθημα συνάπτει σχέσεις με μερικά παιδιά της ηλικίας του, τα οποία θεωρεί φίλους και παράλληλα αποκλείει. Με βάση τη φιλία ανήκει σε μία ομάδα και αισθάνεται ικανοποίηση για αυτό. Το παιδί αυτής της ηλικίας βρίσκεται ανάμεσα σε δύο κόσμους, στον κόσμο των ενηλίκων αλλά και στο κόσμο των συνομηλίκων, οπότε έχει αντίστοιχα συναισθήματα για τους κόσμους αυτούς (Παρασκευόπουλος, 1985).

1.4 Γονεϊκός ρόλος

Σήμερα παρά τις αλλαγές των οικογενειακών προτύπων και του νέου σύγχρονου τρόπου ζωής, ο ρόλος των γονέων συνεχίζει να παραμένει το ίδιο σημαντικός παρόλο ότι δοκιμάζεται καθημερινά και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών έχει γίνει μια δύσκολη υπόθεση. Οι γονείς έρχονται αντιμέτωποι με αλλαγές που γίνονται σε όλα τα επίπεδα κοινωνικό, πολιτισμικό, οικονομικό αλλά και αλλαγές που αφορούν αξίες και θεσμούς. Όλοι οι γονείς χρειάζονται ενθάρρυνση και στήριξη προκειμένου να προσαρμοστούν στα νέα κοινωνικά δεδομένα και ν' ανταποκριθούν στο δύσκολο ρόλο που έχουν αναλάβει, ο οποίος ούτε αντικαθίσταται ούτε και αναπληρώνεται από το ρόλο άλλων θεσμών (Παπαϊωάννου, 2000).

Ο ρόλος των γονέων χρειάζεται φαντασία, ενθάρρυνση, υποστήριξη, ενημέρωση, αντοχή, κατανόηση, ευελιξία, αυτογνωσία, προσωπική ανάπτυξη, δουλειά και γνώση. Δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις που να αφορούν τον γονεϊκό ρόλο, σκοπός είναι να οικοδομηθεί μια υγιής σχέση με τα παιδιά. Οι γονείς παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε όλους τους τομείς ζωής και δράσης των παιδιών. Διαμορφώνουν, διαπλάθουν την προσωπικότητα του παιδιού τους, συμβάλλουν στην γνωστική και συναισθηματική του ανάπτυξη και καλλιεργούν την ηθική και κοινωνική του συνείδηση. Παράλληλα, βοηθούν το παιδί τους, να μεταβεί από το στενό οικογενειακό στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αλλά και από τη βρεφική στην παιδική και εφηβική ηλικία, στην ηλικία της ωριμότητας (Παπαϊωάννου, 2000).

Η διαμόρφωση της γονικής συμπεριφοράς εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τους λόγους που ένα ζευγάρι αποκτά ένα παιδί. Σύμφωνα με

τον Ackerman (2000) υπάρχουν διάφοροι λόγοι για να αποκτήσει ένας γονέας παιδί. Μερικοί από αυτούς τους λόγους είναι, οι ενήλικοι να μην θεωρηθούν στείριοι, μια γυναίκα να κρατήσει τον σύζυγο της, να γίνουν παραδεκτοί στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Επίσης, πολλοί ενήλικοι επιθυμούν να ακολουθήσουν την παράδοση της σωστής οικογένειας και να ικανοποιήσουν ανάγκες παραγωγικότητας. Τέλος, υπάρχουν άνθρωποι που επιθυμούν να αποκτήσουν παιδί, με σκοπό να δώσουν ζωή και να διαιωίσουν τον εαυτό τους. Ο άρτιος γονεϊκός ρόλος, περιλαμβάνει την φυσική φροντίδα, την ανάπτυξη υγιάς προσωπικότητας και την παροχή ευκαιριών που θα συνδράμουν στην επίτευξη των ικανοτήτων του παιδιού τους (Παπαϊωάννου, 2000).

Όλοι σχεδόν οι γονείς στην πλειοψηφία τους, ασκώντας τον ρόλο τους, έρχονται αντιμέτωποι με πολλαπλά διλήμματα και αμφιθυμίες, οι οποίες πολλές φορές οδηγούν στην γονεϊκή δυσλειτουργικότητα. Για την διερεύνηση και την επίτευξη της γονεϊκής λειτουργικότητας, απαιτείται συστηματική και ευρεία επιστημονική μελέτη, ώστε να παρακολουθούνται οι εξελίξεις και οι επιδράσεις τους μέσα στην οικογένεια. Η μελέτη θα πρέπει να εστιάζει στη κατανόηση της οικογένειας ως συνόλου, στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι γονείς και το στενό περιβάλλον επηρεάζουν τις σχέσεις γονιού – παιδιού. Επίσης, να εστιάζει στη παραδοχή και στη κατανόηση της θέσης του παιδιού στην οικογένεια, στην έγκαιρη επεξεργασία των «αγχολώνων» στοιχείων μέσα στην οικογένεια αλλά και στη παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης στους υποψήφιους γονείς. Έτσι, οι γονείς προετοιμάζονται για τον άγνωστο ρόλο του γονιού, τον οποίο η κοινωνία θεωρεί αυτονόητο(Παπαϊωάννου, 2000).

Το βασικό στοιχείο για μια υγιά διαπαιδαγώγηση αποτελεί το κατά πόσο οι ίδιοι οι γονείς ασχολούνται με τα συναισθήματα των παιδιών

τους. Οι γονείς που διδάσκουν συναισθηματική νοημοσύνη, αποτελούν τους συναισθηματικούς παιδαγωγούς για τα παιδιά τους. Αυτοί οι γονείς μαθαίνουν στα παιδιά τους άμυνες και στρατηγικές για να αντιμετωπίζουν κάθε δυσκολία. Δεν θυμώνουν, δεν κριτικάρουν και δεν αγνοούν τις εκφράσεις λύπης, θυμού και φόβου των παιδιών τους. Προσπαθούν αυτά τα αρνητικά συναισθήματα, να τα διερευνήσουν μαζί με το παιδί τους. Με αυτόν τον τρόπο τους δίνουν την ευκαιρία, να είναι τα ίδια γνώστες της κατάστασης και να χτίσουν στενότερες σχέσεις με τους γονείς τους (Gottman, 2000).

Ωστόσο, είναι συχνό το φαινόμενο οι γονείς να αγαπούν και να φροντίζουν τα παιδιά τους, αλλά να μην μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά τις φορτισμένες συναισθηματικές στιγμές τους. Ο κάθε γονεϊκός ρόλος είναι ξεχωριστός, εξαιτίας της ιδιοσυγκρασίας του, των βιωμάτων του, το εκπαιδευτικό του υπόβαθρο, τη δική του διαπαιδαγώγηση και των ευρύτερων συνθηκών της ζωής του. Έτσι, σήμερα υπάρχουν διάφοροι τύποι γονέων. Κατηγοριοποιώντας τους έχουμε τους εξής τέσσερις τύπους γονέων, που στον καθένα αντιστοιχεί και ένα είδος συγκεκριμένης διαπαιδαγώγησης (Gottman, 2000).

1.4.1. Τύποι γονέων – Είδη διαπαιδαγώγησης

α) Οι αποστασιοποιημένοι γονείς

Οι γονείς αυτού του τύπου, είναι απόμακροι και συνήθως παραβλέπουν τα συναισθήματα των παιδιών τους. Αγνοούν τα θετικά αλλά και τα αρνητικά συναισθήματα και ιδιαίτερα τα αρνητικά τα θεωρούν ανούσια. Σύμφωνα με τον Gottman (2000), όσον αφορά τη διαπαιδαγώγηση, οι αποστασιοποιημένοι γονείς έχουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά. Αρχικά μπορεί να περιπαίζουν τα συναισθήματα του

παιδιού και να τα θεωρούν ασήμαντα. Πολλές φορές θεωρούν τα συναισθήματα των παιδιών τους παράλογα και σπάνια δίνουν σημασία και ακούν το παιδί τους. Σε μερικές περιπτώσεις, οι ίδιοι οι γονείς δεν έχουν επίγνωση των δικών τους συναισθημάτων και αισθάνονται άβολα και αβεβαιότητα όταν έρχονται σε επαφή με φορτισμένες συναισθηματικές στιγμές. Επίσης, αντιμετωπίζουν κάθε αρνητικό συναίσθημα σαν έλλειψη προσαρμοστικότητας του παιδιού. Οι αποστασιοποιημένοι γονείς, συνηθίζουν να υποβαθμίζουν να εκμηδενίζουν τα συναισθήματα του παιδιού, υποβαθμίζοντας το γεγονός που οδήγησε το παιδί σε αυτό το συναίσθημα. Τέλος, οι γονείς αυτού του τύπου δεν προβαίνουν σε λύση των προβλημάτων των παιδιών τους, γιατί θεωρούν ότι ο χρόνος θα φέρει τη λύση (Gottman, 2000).

Τα αποτελέσματα της αποστασιοποιημένης διαπαιδαγώγησης είναι ότι τα παιδιά θεωρούν λανθασμένα τα συναισθήματα τους και ανάξια και δεν μαθαίνουν να χειρίζονται τις δύσκολες καταστάσεις (Gottman, 2000).

β) Οι επικριτικοί – αποδοκιμαστικοί γονείς

Ένας άλλος τύπος γονέων είναι οι γονείς που ασκούν έντονη κριτική στα παιδιά τους και πολλές φορές τα αποδοκιμάζουν. Συνηθίζουν να τιμωρούν το παιδί τους εξαιτίας των συναισθημάτων που αισθάνεται και εκφράζει. Σύμφωνα με τον Gottman (2000), οι επικριτικοί γονείς διαπαιδαγωγούν τα παιδιά τους κρίνοντας και επικρίνοντας τα για κάθε τους συναίσθημα και πράξη. Παράλληλα,

υπερεκτιμούν τα καλά πρότυπα και συμμορφώνουν τα παιδιά τους σύμφωνα με αυτά, ενώ ασκούν έντονη πειθαρχία και θέτουν αυστηρά όρια. Τείνουν να χρησιμοποιούν τιμωρητικές μεθόδους και θεωρούν πως το παιδί πίσω από κάθε αρνητικό συναίσθημα, έχει σκοπιμότητα. Τέλος, προσπαθούν να επιβληθούν ασκώντας εξουσία στα παιδιά (Gottman, 2000).

Τα αποτελέσματα της επικριτικής – αποδοκιμαστικής διαπαιδαγώγησης είναι τα παιδιά να πιστεύουν ότι από τι φύση τους κάτι δεν πάει καλά και ότι όλα όσα νιώθουν και κάνουν είναι ακατάλληλα (Gottman, 2000).

γ) Οι επιτρεπτικοί-παραχωρητικοί γονείς

Σύμφωνα με τον Gottman (2000), ένας ακόμα τύπος γονέων είναι οι γονείς που δίνουν σημασία στο παιδί τους, το φροντίζουν με ενδιαφέρον αλλά αδυνατούν να θέσουν όρια και να το καθοδηγήσουν σαν μέντορες. Οι γονείς ασκούν επιτρεπτική-παραχωρητική διαπαιδαγώγηση, η οποία χαρακτηρίζεται από αποδοχή κάθε συναίσθημα του παιδιού. Οι επιτρεπτικοί γονείς συνήθως είναι κοντά στο παιδί τους, το παρηγορούν όταν αυτό αισθάνεται άσχημα και προσφέρουν παραχώρηση χωρίς να οριοθετούν. Το αποτέλεσμα της παραχωρητικής διαπαιδαγώγησης είναι το παιδί να μην έχει μάθει να λύνει τα προβλήματα του (Gottman, 2000).

Η διαπαιδαγώγηση αυτή έχει σαν κατάληξη, τα παιδιά να μην έχουν αυτοέλεγχο, να μην μπορούν να κάνουν παρέες και να δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν (Gottman, 2000).

δ) Οι συναισθηματικοί παιδαγωγοί ή συναισθηματικοί μέντορες

Ο τελευταίος τύπος γονέων, σύμφωνα με τον Gottman (2000), είναι οι γονείς που εφαρμόζουν συναισθηματική αγωγή. Διαθέτουν συναισθηματική νοημοσύνη, δηλαδή μπορούν να καταλαβαίνουν κάθε συναίσθημα του παιδιού. Δείχνουν ενσυναίσθηση, τα καθοδηγούν και τα καθησυχάζουν. Με την συναισθηματική αγωγή, τα παιδιά βρίσκουν κίνητρα για τον εαυτό τους και αντιμετωπίζουν χωρίς βοήθεια κάθε δυσκολία. Οι γονείς προσφέρουν χρόνο και διάθεση σε ένα παιδί φοβισμένο, στεναχωρημένο ή εξαγριωμένο και διαθέτουν αυτογνωσία ως προς τα συναισθήματά τους. Επιπροσθέτως, πιστεύουν ότι τα αρνητικά συναισθήματα αποτελούν ευκαιρία για μια υγιή διαπαιδαγώγηση.

Συνήθως, δεν πανικοβάλλονται όταν αντιμετωπίζουν τις φορτισμένες στιγμές των παιδιών τους, δείχνουν σεβασμό στα παιδιά τους και τους προσφέρουν αυτοέλεγχο. Με αυτή τη διαπαιδαγώγηση, οι γονείς θέτουν όρια και μαθαίνουν στα παιδιά αποδεκτές εκφράσεις συναισθημάτων (Gottman, 2000).

Η συναισθηματική αγωγή έχει σαν αποτέλεσμα τα παιδιά να χειρίζονται τα συναισθήματά τους, να έχουν αυτοέλεγχο, να νιώθουν καλά με τον εαυτό τους αναπτύσσοντας αυτοεκτίμηση και να έχουν καλές σχέσεις με τους άλλους (Gottman, 2000).

1.5 Ο Ρόλος της μητέρας

...Ο ρόλος της μητέρας απέναντι στο παιδί της και στην διαπαιδαγώγησή του, είναι πολύ σημαντικός και άμεσος. Το πρώτο πρόσωπο που αντικρίζει το νεογέννητο βρέφος, είναι η μητέρα του. Η μητέρα αποτελεί τον πρώτο κοινωνικό φορέα ώστε να εξελιχθεί το παιδί, να ολοκληρωθεί σαν υγιής προσωπικότητα και να μπορέσει να προσαρμοστεί στον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο. Επομένως, η μητέρα οφείλει να δώσει στο παιδί της όλα τα ερεθίσματα και τις κατάλληλες συνθήκες για να ζήσει και να αναπτυχθεί (Bertrand, 2010).

Η ομαλή συναισθηματική και ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού εξαρτάται από το δεσμό μεταξύ μητέρας και παιδιού, ο οποίος οφείλει να είναι άρτιος. Όταν ο ρόλος της μητέρας έχει επιτευχθεί, αυτή η μητέρα θεωρείται «καλή» μητέρα. Η «καλή» μητέρα δεν περιμένει ανταπόδοση στα μητρικά της ένστικτα, προσφέρει αγνή αγάπη στα παιδιά της, χωρίς να έχει σκοπό το προσωπικό της όφελος. Δρα πάντα προς όφελος του παιδιού της (Bertrand, 2010).

1.5.1 Η μέλλουσα μητέρα

Η μέλλουσα μητέρα νιώθει περήφανη και ευτυχισμένη που στο σώμα της φέρει έναν νέο άνθρωπο, τον καρπό της συζυγικής της σχέσης, αλλά παράλληλα αγωνιά για το εάν θα καταφέρει να προσφέρει στο παιδί της μια σωστή διαπαιδαγώγηση (Μαρκαντώνης και συν, 1991).

Κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης, η μητρότητα ή αλλιώς το μητρικό συναίσθημα αναπτύσσεται εξ ολοκλήρου και είναι εμφανές. Παρόλα αυτά, το μητρικό συναίσθημα δεν είναι ίδιο για όλες τις γυναίκες και επηρεάζεται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες. Η ψυχολογική

και σωματική ωριμότητα της γυναίκας αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα. Αν μια γυναίκα προτού γίνει μητέρα έχει ωριμάσει πνευματικά, σωματικά και ηθικά αισθάνεται έντονα και ουσιαστικά την μητρότητα σε σχέση με κάποια που δεν έχει ωριμάσει (Μαρκαντώνης και συν, 1991).

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η θέση και η στάση της μέλλουσας μητέρας απέναντι στο παιδί που φέρει, δηλαδή κατά πόσο η εγκυμοσύνη είναι επιθυμητή και από τους δύο γονείς (Μαρκαντώνης και συν, 1991).

Επίσης, σημαντικός παράγοντας, είναι η άποψη της μέλλουσας μητέρας για την περίοδο της εγκυμοσύνης, του τοκετού και του θηλασμού του βρέφους. Συγκεκριμένα, αν πιστεύει πως η εγκυμοσύνη αποτελεί μια όμορφη στιγμή της ζωής της ή αν έχει προκαταλήψεις που αφορούν τις αλλαγές στο σώμα της. Παράλληλα, αν φοβάται την ώρα του τοκετού και αν θα θηλάσει ή όχι το νεογέννητο βρέφος (Μαρκαντώνης και συν, 1991).

Ωστόσο, μεγάλο ρόλο για την μητρότητα παίζει η σχέση μεταξύ του ζευγαριού, δηλαδή της υποψήφιας μητέρας και του υποψήφιου πατέρα. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει αν ο μελλοντικός πατέρας, επιθυμεί την εγκυμοσύνη, αγαπά, στηρίζει και φροντίζει την μητέρα. Η γυναίκα κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου έχει αυξημένες απαιτήσεις και ανάγκες, συγκεκριμένα ανάγκη για ενθάρρυνση, προσοχή, και ενδιαφέρον (Μαρκαντώνης και συν, 1991).

Τέλος, υπάρχουν και κάποια παραπάνω στοιχεία που βοηθούν στην ανάπτυξη του μητρικού συναισθήματος. Τα στοιχεία αυτά είναι: α) Η αγάπη προς τον σύζυγο της και η μεταξύ τους αρμονική σχέση, β) ο δεσμός της μέλλουσας μητέρας με την δική της μητέρα, η οποία αποτελεί πρότυπο για την σχέση της με το παιδί της και γ) ο βαθμός που επιθυμεί

το παιδί και αν βλέπει τον ερχομό του σαν ευτυχές γεγονός ή σαν εμπόδιο στη ζωή της (Μαρκαντώνης και συν, 1991).

Συμπερασματικά, μόνο η γυναίκα που έχει συνειδητοποιήσει τις ευθύνες της και τις υποχρεώσεις της και έχει σωστή κρίση, γίνεται ουσιαστική μητέρα (Δρόσου, 1985).

Όσον αφορά τον ρόλο της μέλλουσας μητέρας, οφείλει να κάνει έναν προγεννητικό έλεγχο, για να είναι γνώστης της δικής της κατάστασης αλλά και της κατάστασης του βρέφους. Καθ' όλη την περίοδο της εγκυμοσύνης, η μητέρα πρέπει να προσέχει την διατροφή της, τις παλιές της συνήθειες, να μη πίνει, να μην καπνίζει και να ασκείται προς όφελος δικό της αλλά και του βρέφους. Η ευτυχία και η περηφάνια, είναι συναισθήματα που πρέπει να βιώνει η μέλλουσα μητέρα ενώ το άγχος και ο θυμός δεν θα πρέπει να βιώνονται από τη μητέρα, καθώς έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο έμβρυο (Δρόσου, 1985).

Τέλος, πολύ βοηθητικό θα ήταν, η μητέρα να ενημερώνεται από βιβλία και ειδικούς για την ώρα του τοκετού και για την διαπαιδαγώγηση του παιδιού της (Δρόσου, 1985).

1.5.2 Ο ρόλος της μητέρας στη βρεφική ηλικία

Η βρεφική ηλικία διαδραματίζει μεγάλο ρόλο στην μετέπειτα εξέλιξη του παιδιού. Η μητέρα είναι το πρώτο πρόσωπο που έχει ανάγκη ένα βρέφος. Είναι ο πρώτος φορέας κοινωνικοποίησης του, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο εάν το βρέφος δεν έχει κοντά την μητέρα του, δεν κοινωνικοποιείται σωστά και φτάνει στα όρια της ιδιωτίας (Μπέρτ, 2004).

Κάθε άνθρωπος είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα με τα δικά του χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες, συνεπώς κάθε βρέφος, είναι ένα

διαφορετικό πρόσωπο, που μόνο η μητέρα που το έφερε στον κόσμο το γνωρίζει. Η μητέρα πλησιάζει το παιδί της, προσαρμόζει κάθε στοιχείο της για να το κατανοήσει και να προσφέρει στο βρέφος ότι έχει ανάγκη (Χουρδάκη, 2000).

Το βρέφος ζητά συνεχώς αγάπη και ασφάλεια. Η μητέρα οφείλει να δίνει στο βρέφος την αγάπη της, η οποία είναι ακατέργαστη, αγνή, ουσιαστική, μεγαλόψυχη και τρυφερή (Χουρδάκη, 2000).

Η κοινωνικοποίηση του βρέφους, πρέπει να γίνεται αποκλειστικά από την μητέρα του. Ο ρόλος της είναι ιδιαίτερα σημαντικός για να κοινωνικοποιηθεί το βρέφος και δεν πρέπει να ανατρέφεται από τρίτα πρόσωπα. Η μητέρα πρέπει να αφοσιώνεται, να του δείχνει ενδιαφέρον, να του μιλάει και να παίζει μαζί του. Όταν το βρέφος εισπράττει όλη αυτή την αγάπη και την αφοσίωση χαμογελάει. Το χαμόγελο του βρέφους είναι η πρώτη ένδειξη της κοινωνικής του συμπεριφοράς. Σημαντικός παράγοντας για την κοινωνικοποίηση και την σωστή ανάπτυξη του βρέφους, είναι ο θηλασμός. Ο θηλασμός δημιουργεί τον ψυχικό δεσμό ανάμεσα στο βρέφος και στην μητέρα και είναι το πρώτο στάδιο της κοινωνικοποίησης του (Χουρδάκη, 2000).

Τέλος, η ψυχολογία του βρέφους επηρεάζεται πολύ από την ψυχολογία της μητέρας του. Η μητέρα οφείλει να το έχει καθαρό, ευτυχισμένο και να παρατηρεί όλες του τις αντιδράσεις, γιατί εκεί κρύβονται πολλά μη λεκτικά μηνύματα (Χουρδάκη, 2000).

1.5.3 Ο ρόλος της μητέρας στη νηπιακή ηλικία

Κατά την διάρκεια της νηπιακής ηλικίας, το παιδί γίνεται εξερευνητής του κόσμου του, μαθαίνει το σώμα του και τη φύση. Τώρα, αρχίζει να

διαπλάθεται η προσωπικότητα του, κατανοεί ηθικές και πολιτιστικές ιδέες και αρχίζει η κοινωνικοποίηση (Χέλμουτ, 1989).

Ο ρόλος της μητέρας σε αυτήν την περίοδο, εστιάζεται κυρίως στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του νηπίου. Η μητέρα δείχνει στο παιδί της αφοσίωση και το μαθαίνει τις ηθικές αρχές, αναπτύσσοντας έτσι την ηθική αγωγή, την οποία θα εφαρμόσει σε όλη του την ζωή. Παράλληλα, του προσφέρει τις βασικές αρχές συμπεριφοράς και τις καθημερινές ασχολίες προσωπικής καθαριότητας. Επίσης, προσπαθεί με τον διάλογο και την συζήτηση και όχι με τιμωρία να μειώσει το παιδικό πείσμα και την επιθετικότητα, που χαρακτηρίζουν αυτή την ηλικία (Χέλμουτ, 1989).

Στη νηπιακή ηλικία, τα νήπια αρχίζουν να ανακαλύπτουν το σώμα τους και τις διαφορές των δύο φύλων, ρωτούν για σεξουαλικά θέματα, για τον τρόπο αναπαραγωγής και για την γέννηση. Η μητέρα με την γυναικεία της διαίσθηση οφείλει με λεπτότητα να εξηγήσει στο παιδί, μια μεγάλη και ωραία αλήθεια, τη γέννηση. Πρέπει να χρησιμοποιήσει απλή γλώσσα, να μην ντραπεί και να μην μαλώσει το παιδί γι' αυτές τις ερωτήσεις. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ξενικά την στιγμή των πρώτων ερωτήσεων, οι απαντήσεις στο παιδί θα πρέπει να δίνονται με ειλικρίνεια και όχι με ψέματα (Ευδόκη, 1968).

Παράλληλα, στον ρόλο της μητέρας συμπεριλαμβάνεται και η εκμάθηση των πρώτων βασικών στοιχείων ανάγνωσης και γραφής. Το παιδί που έχει αρχίσει να διαβάζει και να γράφει από την νηπιακή ηλικία, έχει καλύτερες επιδόσεις στο σχολείο τα μετέπειτα χρόνια. Ωστόσο, η μητέρα οφείλει να αναγνωρίσει την ανάγκη του παιδιού για παιχνίδι. Το παιχνίδι σε αυτήν την ηλικία θα βοηθήσει στην ανάπτυξη της φαντασίας και στην επαφή με τους συνομηλίκους (Ράσελ, 2010).

1.5.4 Ο ρόλος της μητέρας στην παιδική ηλικία

Στην διάρκεια αυτής της περιόδου, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η ομαλή εισαγωγή του στο σχολικό περιβάλλον (Ντράικωρς, 2006).

Έτσι, λοιπόν ο ρόλος της μητέρας, είναι να προετοιμάσει το παιδί της για αυτήν την νέα εμπειρία, να μην το τρομοκρατήσει. Αντιθέτως μιλώντας με καλά λόγια, να του εξηγήσει πως το σχολείο θα το βοηθήσει να μορφωθεί και να κάνει φίλους. Με αυτόν τον τρόπο, θα αποφύγει την προσκόλληση του παιδιού πάνω της. Παράλληλα, η μητέρα πρέπει να επισκέπτεται συχνά τον δάσκαλο του παιδιού της και να ενημερώνεται για την πρόοδο και την συμπεριφορά του. Η πρόοδος του παιδιού στο σχολείο εξαρτάται σημαντικά απ' το εάν έχει βοήθεια στο σπίτι. Η μητέρα οφείλει να διαβάζει το μικρό παιδί και να του εξηγεί ότι δεν καταλαβαίνει, δηλαδή να συμπληρώνει το έργο του δασκάλου (Ντράικωρς, 2006).

Στην παιδική ηλικία, το παιδί έχει ήδη αποκτήσει από την νηπιακή ηλικία τις ηθικές αρχές που θα συντροφεύουν τη ζωή του. Η μητέρα χρησιμοποιώντας τον διάλογο προσπαθεί να βελτιώσει τα στοιχεία της προσωπικότητας του παιδιού της . Συγκεκριμένα, θα τονίσει, την ανάπτυξη της σωστής ομιλίας και γλώσσας. Επίσης, δεν θα στερήσει από το παιδί το παιχνίδι, γιατί έτσι θα αναπτυχθεί η κοινωνικότητα του και θα εξαλειφθεί ο εγωκεντρισμός του (Ντράικωρς, 2006).

Ωστόσο, σε αυτήν την ηλικία η μητέρα καλείται, να αντιμετωπίσει και τα ελαττώματα στη συμπεριφορά του παιδιού της. Ο ρόλος της είναι σημαντικός αλλά και δύσκολος, δεν πρέπει να χρησιμοποιήσει την επίπληξη, τον καυγά και την τιμωρία για να τα αντιμετωπίσει. Οφείλει, να είναι ψύχραιμη και με καθαρό μυαλό, υπομονή και επιμονή, να συζητήσει μαζί με το παιδί τα ελαττώματα του (Ντράικωρς, 2006).

Για να αποφευχθούν οι συγκρούσεις, η μητέρα οφείλει να εντοπίζει τα παραπτώματα στην συμπεριφορά του παιδιού και με παραινέσεις και να το καθοδηγεί προς την σωστή συμπεριφορά. Η αυτοεικόνα του παιδιού και η εικόνα που προβάλλει προς τα έξω, είναι αποτέλεσμα της επίδρασης του περιγύρου του (Ντράικωρς, 2006).

Στον ρόλο της μητέρας και στη διαπαιδαγώγηση που θα δώσει στο παιδί της, συμπεριλαμβάνονται και οι ποινές που θα ακολουθούν κάθε ανεπιθύμητη συμπεριφορά. Πριν, από την επιβολή της ποινής, πρέπει πάντα να εξηγείται στο παιδί, ο λόγος που η μητέρα το τιμωρεί, Επομένως, με συζήτηση και διάλογο η μητέρα αιτιολογεί την στάση της, δίνει συγκεκριμένες απαντήσεις και όχι αόριστες. Η επιβολή της ποινής, πρέπει να χαρακτηρίζεται από αμεσότητα και δικαιοσύνη, χωρίς να ταπεινώνει το παιδί. Ωστόσο, η μητέρα οφείλει ότι πει, να το εφαρμόσει, γιατί αλλιώς το παιδί θα επαναλαμβάνει ξανά και ξανά την ίδια στάση. Συγχρόνως, η ποινή πρέπει να έχει μέτρο, ώστε να έχει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Τέλος, η μητέρα πρέπει εκτός από ποινές, να αμείβει συναισθηματικά, ηθικά και υλικά το παιδί. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύει την καλή αγωγή που έδειξε το παιδί τη συγκεκριμένη στιγμή, με στόχο να επαναλάβει την πράξη του (Χουρδάκη, 2000).

1.5.5 Η εργαζόμενη μητέρα

Σήμερα, γύρω από τον τομέα της φροντίδας και της οικιακής εργασίας, κυριαρχούν οι έμφυλοι ρόλοι. Με τον όρο έμφυλοι ρόλοι, νοούνται οι ρόλοι που αποδίδονται στα δύο φύλα. Για παράδειγμα, οι κυρίαρχες αντιλήψεις αποδίδουν στη μητέρα τις ευθύνες της οικογένειας και την φροντίδα των παιδιών. Η ανατροφή των παιδιών, βαραίνει κυρίως τις μητέρες, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την ανήλικη ζωή των παιδιών τους. Ωστόσο, για να επιτευχθεί η ψυχική ισορροπία των παιδιών και η αποδυνάμωση των έμφυλων ρόλων, απαιτείται και η ουσιαστική συνδρομή του πατέρα. Όταν το παιδί ανατρέφεται και από τους δύο γονείς εξίσου, τότε ωριμάζει σαν άτομο και έχει την ευκαιρία να είναι αυτόβουλο και απαλλαγμένο από κάθε προκατάληψη απέναντι στα δύο φύλα (Στρατηγάκη, 2006).

Επιπρόσθετα, συχνό φαινόμενο αποτελεί ο άνισος καταμερισμός στη φροντίδα του παιδιού και του νοικοκυριού εις βάρος των γυναικών, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη εισαγωγή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Με αυτό τον τρόπο, οι γυναίκες εκτελούν διπλό ωράριο εργασίας και επιβαρύνονται σωματικά και ψυχικά. Καθημερινά τα καθήκοντα των εργαζόμενων μητέρων έρχονται αντιμέτωπα ως προς τον χώρο, τον χρόνο και την προσωπική προσπάθεια που οι ίδιες καταβάλλουν. Επίσης, έρχονται αντιμέτωπες ανάμεσα σε υποχρεώσεις, ανάγκες, οικονομικές αλλά και ηθικές απολαβές, προσπαθώντας να τις εξισορροπήσουν (Στρατηγάκη, 2006).

Σύμφωνα με έρευνες, η εργαζόμενη μητέρα απασχολείται 40 ώρες την εβδομάδα με την εργασία της και 36 ώρες με το νοικοκυριό και την οικογένεια. Πολλές φορές, προσπαθούν να είναι πολύ καλές και στους δύο ρόλους, όταν όμως δεν τα καταφέρνουν απογοητεύονται (Clarke et al, 1998).

Ο ελεύθερος χρόνος της εργαζόμενης μητέρας είναι ελάχιστος. Αφιερώνοντας πολύ χρόνο σε δουλειά και σπίτι δεν μένει προσωπικός χρόνος για τις ίδιες. Νιώθουν καθημερινά την αίσθηση της κόπωσης, ενοχές απέναντι στα παιδιά και τον σύζυγο και απομόνωση από τον κοινωνικό περίγυρο. Όλες αυτές οι καταστάσεις τις ωθούν στα άκρα και γίνονται νευρικές και επιθετικές (Clarke et al, 1998).

Παράλληλα, τα παιδιά μιας εργαζόμενης μητέρας αισθάνονται συχνά μοναξιά, παραμέληση και εκφράζουν τα παράπονα τους με διάφορους τρόπους. Επιζητούν την προσοχή της μητέρας τους, το παιχνίδι και την επικοινωνία μαζί της (Clarke et al, 1998).

Η πλειοψηφία των εργαζόμενων γυναικών, αισθάνεται τύψεις και ενοχές για το χρόνο που αφιερώνει στα παιδιά τους. Ωστόσο, υπάρχουν διάφοροι τρόποι που μπορούν να αξιοποιούν το υπόλοιπο της ημέρας μαζί με τα παιδιά. Τέτοιοι τρόποι, είναι η βόλτα με το παιδί, το βοήθημα στο διάβασμα, ο διάλογος μαζί του για θέματα που το προβληματίζουν και η παροχή συμβουλών. Η εργαζόμενη μητέρα, οφείλει με κάθε τρόπο να δείχνει ενδιαφέρον στο παιδί της, μιας και ο χρόνος που διαθέτει είναι μικρότερος σε σχέση με τις άλλες μητέρες που δεν εργάζονται. Πρέπει όμως να δείχνει το ενδιαφέρον της και να ασχολείται με το παιδί όσο τις το επιτρέπουν οι δυνάμεις της. Τέλος, πολύ σημαντικό είναι να μην παραμελεί τον εαυτό της, γιατί έτσι δεν θα είναι σε θέση να σταθεί και στα παιδιά της (Clarke et al, 1998).

1.6 Ο Ρόλος του πατέρα

Είναι γνωστό πως και η μητέρα και ο πατέρας συμβάλλουν στην διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Συνήθως ο πατέρας αποτελεί το πρόσωπο που είναι απών από το σπίτι. Επομένως, πολλές φορές είναι και απών από την διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Ωστόσο, ο ρόλος του πατέρα είναι απαραίτητος και πολύ βασικός για τη διάπλαση της προσωπικότητας των παιδιών (Muldworf, 1977).

Λόγω της συχνής απουσίας του πατέρα από το σπίτι, θεωρείται ότι δεν αφιερώνει τον ίδιο χρόνο απέναντι στο παιδί, συγκριτικά με την μητέρα (Parke, 1987).

Όμως, η ποσότητα του χρόνου που αφιερώνει ένας πατέρας στο παιδί του, δεν είναι τόσο σημαντικό, όσο η ποιότητα που έχει η μεταξύ τους αλληλεπίδραση. Η ποιότητα της σχέσης πατέρα και παιδιού, εξασφαλίζει την καλή διαπαιδαγώγηση του δεύτερου. Δεν έχει σημασία πόσες ώρες ασχολείται ο πατέρας με το παιδί του, αλλά ο τρόπος και το πώς συνδέεται μαζί του (Parke, 1987).

Τα παιδιά είναι δέκτες γονεϊκής επιρροής, επομένως είναι και δέκτες της πατρικής επιρροής. Όπως ακριβώς ο πατέρας επηρεάζουν την προσωπικότητα των παιδιών του, έτσι και τα ίδια τα παιδιά, επηρεάζουν τον πατέρα και έτσι συμβάλλουν στη διάπλαση της κοινωνικής τους οντότητας (Parke, 1987).

Συνήθως, το επάγγελμα που έχει ο πατέρας εκπροσωπεί τη δύναμη του και αποτελεί τον εκπρόσωπο της δύναμης μέσα στην οικογένεια. Όταν η εργασία ενός πατέρα τον αποσπά από τη ζωή του παιδιού του, έχει ως συνέπεια την χαμηλή επίδοση του παιδιού. Το επάγγελμα ενός πατέρα επηρεάζει και είναι άμεσα συνδεδεμένο με την πορεία της ζωής του παιδιού του (Ντράικωρς, 2006).

Για πολλά παιδιά, ο πατέρα αποτελεί το πρακτικό και αποδοτικό μέλος της οικογένειας. Επομένως, είναι ένα πρότυπο για τα παιδιά απέναντι στην εργασία και την πρακτική απόδοση. Ο πατέρας αποτελεί το πρόσωπο κλειδί, για να παρακινεί το παιδί ώστε να εξελίσσεται συνεχώς. Όμως, ο ίδιος ο πατέρας είναι και το πρόσωπο που μπορεί εύκολα να αποθαρρύνει ένα παιδί (Ντράικωρς, 2006).

Ο πατέρας, ως πρότυπο για ένα παιδί, αναδεικνύει στοιχεία όπως η εργατικότητα, η επιμονή, το θάρρος, η ανάληψη πρωτοβουλίας και ευθύνης, η εξουσία και το ήθος. Όλα αυτά συνθέτουν ένα καλό πρότυπο μίμησης για ένα παιδί, δηλαδή ένα σωστό πρότυπο πατέρα (Muldworf, 1977).

Αν η στάση και οι πράξεις ενός πατέρα, εκπέμπουν αγάπη, τότε είναι φυσικό επακόλουθο και τα παιδιά του να πράττουν το ίδιο. Ένας πατέρας δοτικός, σωστός και δυνατός, εφοδιάζει ψυχικά και ηθικά τα παιδιά του. Τα λόγια και οι θεωρίες δεν αποτυπώνονται τόσο εύκολα, όσο μια πράξη και το μεγαλύτερο δίδαγμα είναι, η ζωή και η στάση ενός άλλου ανθρώπου (Λυκιαρδοπούλου, 2010).

Ο πατέρας που νοιάζεται και θέλει να μεγαλώσει σωστά και ευτυχισμένα παιδιά, οφείλει να σέβεται και να φροντίζει την μητέρα του παιδιού του και σύζυγο του. Δύο ευτυχισμένοι γονείς, έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αναθρέψουν σωστά το παιδί τους. Αντίθετα, όταν η σχέση μεταξύ των γονιών δεν είναι άρτια, δηλαδή χαρακτηρίζεται από αδιαφορία και άσχημες συμπεριφορές, τότε οι γονείς χωρίς να το ξέρουν, γίνονται δημιουργοί ενός ακατάλληλου ψυχικά περιβάλλοντος για το παιδί (Ματσανιώτης, 2000).

Μετά τη γέννηση του παιδιού, ο πατέρας πρέπει σταδιακά να πλησιάσει τη μητέρα και να συνδεθούν ξανά οι δυο τους σαν σύζυγοι. Με αυτόν τον τρόπο, το παιδί θα αρχίσει να αποκόβεται από το στενό

δεσμό που έχει με τη μητέρα. Επομένως, ο πατέρας αποτελεί την αμέσως επόμενη πηγή αγάπης μετά τη μητέρα και μπορεί να βοηθήσει το παιδί να εξερευνήσει τον κόσμο του. Η προσφορά του πατέρα ενθαρρύνει το παιδί, να γνωρίσει τον κοινωνικό κόσμο μακριά από την μητέρα και να μάθει να συναναστρέφεται και με άλλους ενήλικους εκτός της οικογένειας του (Muldworf, 1977).

Οι κοινωνικές σχέσεις και επαφές του βρέφους, επηρεάζονται από την ποιότητα της σχέσης με τον πατέρα του. Καθ' όλη την διάρκεια της ανάπτυξης του, το παιδί μαθαίνει να έρχεται σε επαφή με άγνωστα πρόσωπα και καταστάσεις, εξαιτίας της πατρικής συμβολής. Η συμβολή του πατέρα, επηρεάζει την κοινωνικότητα και προσαρμοστικότητα του παιδιού σε νέα ερεθίσματα, καθώς το παιδί μεγαλώνει (Muldworf, 1977).

Όταν η σχέση των γονιών μιας οικογένειας, στηρίζεται στην ισότητα, τότε υπάρχει ισότιμος καταμερισμός, όσον αφορά τη φροντίδα του μωρού και δίνεται στο βρέφος η δυνατότητα να μην φοβάται την ξένη παρουσία (Parke, 1987).

Επιπλέον, τα βρέφη που δέχονται φροντίδα εξίσου και από τους δύο γονείς, μαθαίνουν να συνηθίζουν την απουσία του ενός γονέα και την αντικατάσταση του από τον άλλον γονέα. Επομένως, εξοικειώνονται σε οποιοδήποτε αποχωρισμό από τον πρώτο κιόλας χρόνο της ζωής τους (Parke, 1987).

Η πατρική συμβολή συνήθως προσφέρεται μέσα από το παιχνίδι. Ο πατέρας αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στο παιχνίδι με τα παιδιά συγκριτικά με τη μητέρα. Άρα, μπορεί να είναι η δεύτερη πηγή φροντίδας του παιδιού, αλλά κατέχει την πρωτιά σαν σύντροφος στο παιχνίδι. Το παιχνίδι φέρνει πιο κοντά το παιδί με τον πατέρα και βοηθάει στην ανάπτυξη ενός ισχυρού δεσμού (Parke, 1987).

Ο πατέρας κάθε παιδιού οφείλει να δείχνει το κύρος του, δίκαια και ανιδιοτελές. Το κύρος του πατέρα, αποτελεί μια ουσιαστική ανάγκη για

το παιδί και του εξασφαλίζει εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια. Όταν το παιδί εισπράττει την αξία του πατρικού κύρους ή της πατρικής εξουσίας, αρχίζει να τη σέβεται και να καλύπτει όλες τις κρυφές του ανάγκες (Parke, 1987).

Ως κακός παιδαγωγός, ένας πατέρας τρομοκρατεί το παιδί με αυστηρά όρια και τιμωρίες με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η αποκόλληση από την μητέρα. Αντιθέτως, ενδυναμώνεται η προσκόλληση παιδιού – μητέρας και το παιδί δυσκολεύεται να ανεξαρτητοποιηθεί τα επόμενα χρόνια της ζωής του (Δρακουλίδης, 1983).

Υπάρχουν δύο περιπτώσεις, πρώτον αν τα παιδιά μιμηθούν την αυταρχικότητα του πατέρα, τότε δημιουργούν αυταρχικές οικογένειες. Δεύτερον, αν το παιδί μιμηθεί έναν πατέρα που είναι υποταχτικός στην γυναίκα του, θα έχει σαν αποτέλεσμα τον ευνουχισμό της προσωπικότητας του. Αυτό είναι ένα συχνό φαινόμενο, κυρίως για παιδιά αρσενικού φύλου που έμειναν προσκολλημένοι στη μητέρα τους (Δρακουλίδης, 1983).

Στο παρακάτω κεφάλαιο θα γίνει συζήτηση για την επικοινωνία στην οικογένεια. Αναφέρονται τα είδη της επικοινωνίας αλλά και η επικοινωνία ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί η οποία ξεκινά από τη πρώτη στιγμή που το βρέφος έρχεται στο κόσμο. Επικοινωνία, βέβαια υπάρχει ανάμεσα και στο πατέρα με το παιδί. Έπειτα από το κεφάλαιο της επικοινωνίας ακολουθεί το κεφάλαιο, το οποίο αναφέρεται στις ανάγκες του παιδιού. Το παιδί, όπως και κάθε άνθρωπος έχει ανάγκες, οι περισσότερες από τις οποίες καλύπτονται από τους γονείς σε αυτό το στάδιο της ηλικίας. Τέλος, παρατίθεται η ψυχοδυναμική της οικογένειας αλλά και οι κοινωνιολογικοί παράγοντες, οι οποίοι επιδρούν στην ψυχολογία του παιδιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Η επικοινωνία στην οικογένεια και οι ανάγκες παιδιών και γονέων

2.1 Η επικοινωνία γονέα και παιδιού – Μια αμοιβαία ανάγκη

Είναι σημαντικό, να αναφερθεί ότι υπάρχουν διάφορα είδη επικοινωνίας. Η επικοινωνία μπορεί να είναι λεκτική, η οποία εκφράζεται με το διάλογο. Επίσης, η επικοινωνία μπορεί να είναι μη λεκτική, δηλαδή να εκφράζεται με κινήσεις του προσώπου ή του σώματος. Η επικοινωνία μπορεί να εκφραστεί με τα μάτια, με το πρόσωπο ακόμα και με τη στάση του σώματος. Ωστόσο, η επικοινωνία μπορεί να είναι λανθάνουσα, δηλαδή ο πομπός να στέλνει κάποιο μήνυμα, το οποίο να λαμβάνεται διαφορετικά από το δέκτη. Τα μηνύματα σε αυτή τη περίπτωση είναι διπλά. Οποιαδήποτε μορφή κι αν παίρνει η επικοινωνία, είναι το θεμέλιο για τη δημιουργία μια σωστής και δυνατής σχέσης (Satir, 1992).

Όπως σε κάθε ανθρώπινη σχέση, είναι σημαντικό να υπάρχει επικοινωνία και διάλογος, έτσι και ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά είναι σημαντικό να υπάρχει επικοινωνία. Η επικοινωνία είναι η βάση για τη δημιουργία αρμονικών σχέσεων. Από τη στιγμή που ένα παιδί έρχεται στη ζωή κατέχει αισθητηριακές ικανότητες, οι οποίες του επιτρέπουν να επικοινωνεί με το περιβάλλον του. Το βρέφος έχει φωνή, βγάζει κραυγές και με αυτές ζητά από τα συγγενικά πρόσωπα όσα του λείπουν. Η μητέρα γνωρίζει τις κραυγές του παιδιού καθώς επικοινωνεί με το βρέφος. Επιπρόσθετα, οι κραυγές πείνας του βρέφους προκαλούν αύξηση της θερμοκρασίας στις θηλές της μητέρας. Επομένως, από τις πρώτες στιγμές της ζωής ενός ανθρώπου, υπάρχουν ψήγματα επικοινωνίας, ανάμεσα στο παιδί και στο γονέα. Εκτός από το δεσμό, ο οποίος υπάρχει ανάμεσα στη μητέρα και στο παιδί, ανάλογος δεσμός δημιουργείται ανάμεσα στο πατέρα και το παιδί. Οι πρώτοι ήχοι, τα χαμόγελα και οι μορφασμοί,

είναι δείγματα, τα οποία αποδεικνύουν, ότι το παιδί αντιλαμβάνεται τα μηνύματα από τους γονείς και αντιδρά σε αυτά (Κυριακίδης, 2000).

Κατά τον έκτο μήνα το μωρό αντιδρά στο άκουσμα του ονόματος του, αναγνωρίζει τους συγγενείς και φοβάται τους ξένους. Γύρω στον ένατο μήνα, το παιδί αρχίζει να συλλαβίζει, φωνάζει μαμά, μπαμπά. Αρχίζει δηλαδή να αναπτύσσεται μια ουσιαστική επικοινωνία ανάμεσα στους γονείς και το παιδί. Είναι γεγονός, ότι υπάρχει η ανάγκη για επικοινωνία και από τους γονείς και από το παιδί. Ένα παιδί για να μάθει να επικοινωνεί, για να κοινωνικοποιηθεί, έχει ανάγκη το συγγενικό του περιβάλλον και να ακούει τους άλλους να μιλούν. Ο μόνος τρόπος για να μάθει ένα παιδί να επικοινωνεί είναι η γλώσσα. Κατά τη διάρκεια του δέκατου όγδοου μήνα, το βρέφος έχει την ικανότητα να στρέφει το ενδιαφέρον των υπολοίπων εκεί που θέλει, δείχνοντας με το δείκτη του δακτύλου (Κυριακίδης, 2000).

Σύμφωνα με τη Κλαίν (2006, σ. 124), «θεμελιώδης παράγοντας στη σχέση των γονέων με των παιδιών είναι ο δεσμός της προσκόλλησης». Εάν οι γονείς δεν δείξουν το ανάλογο ενδιαφέρον στις ανησυχίες του παιδιού και ασχολούνται με άλλα πράγματα, τότε αυτό θα γίνει αντιληπτό από το παιδί. Σε αυτή τη περίπτωση, το παιδί αισθάνεται την αδιαφορία των γονιών του και ωθείται να απομακρυνθεί από αυτούς (Κυριακίδης, 2000).

Κατά την έναρξη της σχολικής ηλικίας, ο λόγος του παιδιού ο οποίος χαρακτηριζόταν ως μονόλογος, μετατρέπεται σε διάλογο και χρησιμεύει ως μέσο επικοινωνίας με τους άλλους. Από τη στιγμή αυτή, το παιδί χρησιμοποιεί το διάλογο για να ανταλλάξει μηνύματα, να διατυπώσει τις απόψεις του, να επικοινωνήσει με το περιβάλλον και με τους γονείς του. Η σχέση γονέων - παιδιού, είναι σημαντική σε αυτή την ηλικιακή φάση. Επίσης, κατά τη διάρκεια της σχολικής ηλικίας, το παιδί αποστασιοποιείται εν μέρει από τους γονείς. Η αποκλειστική σχέση, η

οποία υπήρχε στα προηγούμενα χρόνια, παύει να ισχύει. Το παιδί της σχολικής ηλικίας σε κοινωνικό επίπεδο δημιουργεί σχέσεις με παιδιά της ηλικίας του. Η επικοινωνία των προηγούμενων χρόνων και τα θεμέλια αυτής της σχέσης, είναι ανάλογη με την επικοινωνία σε αυτή την ηλικία. Αν οι γονείς ενδιαφέρονταν για το παιδί τους και για τις επικοινωνιακές επαφές τους ήταν αρμονικές, παραμένουν ίδιες, επειδή οι γονείς αντιλαμβάνονται την ανάγκη των παιδιών τους για ανεξαρτησία. Από την άλλη πλευρά, τα παιδιά αντιλαμβάνονται τις ανάγκες και τις ανησυχίες των γονιών τους (Κυριακίδης, 2000 ; Rattner et al, 1969).

Ωστόσο, υπάρχουν διάφοροι τύποι γονέων, γονείς που θέλουν να επικοινωνήσουν με το παιδί τους αλλά δεν ξέρουν με ποιο τρόπο. Ακόμα υπάρχουν γονείς, οι οποίοι επικοινωνούν με τα παιδιά τους , μόνο για να τους κάνουν υποδείξεις , να αναδείξουν τα λάθη τους και να τα κατηγορήσουν. Η επικοινωνία αυτή, δεν είναι αρμονική. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν γονείς που παραμελούν τις ανησυχίες των παιδιών τους, είτε από αμηχανία, είτε επειδή δεν γνωρίζουν με ποιο τρόπο να χειριστούν τους προβληματισμούς των παιδιών τους. Παράλληλα, υπάρχουν και γονείς, οι οποίοι συμβουλεύουν τα παιδιά τους. Όμως, η συμβουλή τους μοιάζει με κήρυγμα και με λόγο γεμάτο νουθεσίες .Ο αρμόδιος τρόπος για να δημιουργήσουν οι γονείς μια αμοιβαία σχέση επικοινωνίας είναι, η προσφορά αγάπης . Η ουσιαστική επικοινωνία, βρίσκεται όταν οι γονείς δείχνουν ενδιαφέρον στα λεγόμενα των παιδιών τους. Οι γονείς με την αγάπη τους, μπορούν να καθοδηγήσουν τα παιδιά τους. Η επικοινωνία αυτή, βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό (Rattner et al, 1969).

Έχει υποστηριχθεί (Κυριακίδης, 2000, σ.109), ότι τα παιδιά δεν έχουν απλώς ανάγκη τη βιολογική ύπαρξη των γονέων τους, χρειάζονται και την ποιοτικά καλή σχέση μεταξύ τους ως συζύγων, σχέση που αντανakλά και στα ίδια. Οι κακές σχέσεις των γονέων τους , έχουν σχεδόν πάντοτε

αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχοσωματική εξέλιξη των παιδιών και στην κοινωνική τους συμπεριφορά. Η ποιοτική σχέση γονέων – παιδιών είναι θεμελιακής σημασίας για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας, των στάσεων και των ιδεών των παιδιών, και φυσικά τα στοιχεία αυτά ενδέχεται να τα ακολουθήσουν για την υπόλοιπη ζωή τους.

Όταν υπάρχει ένας στέρεος δεσμός εμπιστοσύνης, το παιδί δεν αντιμετωπίζει δυσκολίες αλλά ούτε και οι ίδιοι οι γονείς. Όταν όμως οι γονείς αδυνατούν να καταλάβουν τις ανάγκες των παιδιών, τότε δημιουργούνται συγκρουσιακές καταστάσεις που απομακρύνουν το παιδί από τους γονείς (Rattner et al, 1969).

2.2 Οι ανάγκες του παιδιού

Η παιδική ηλικία ξεκινά από τη στιγμή της γέννησης και ολοκληρώνεται όταν το παιδί γίνεται έφηβος. Η παιδική ηλικία κατέχει καθοριστικό ρόλο στη ζωή ενός ανθρώπου, επειδή κατά τη διάρκεια της, οι άνθρωποι αναπτύσσονται και αποκτούν τα θεμέλια που πρόκειται να χρειαστούν στην υπόλοιπη ζωή τους. Όπως κάθε άνθρωπος έχει ανάγκες, το ίδιο συμβαίνει και στα παιδιά. Οι ανάγκες ενός ανθρώπου ξεκινούν από τη στιγμή της γέννησης και διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στις βιολογικές ανάγκες και στις συναισθηματικές. Όπως όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί χρειάζονται φροντίδα για να αναπτυχθούν, έτσι και ένας άνθρωπος όταν βρίσκεται στη παιδική ηλικία έχει ανάγκη από τη γονεϊκή φροντίδα. Στις βιολογικές ανάγκες εντάσσονται όλες οι ανάγκες για τη διατήρηση της ζωής. Οι ζωτικές ανάγκες, είναι η ανάγκη για τροφή, νερό, ύπνο και στέγη. Η κάλυψη της ανάγκης της πείνας και της δίψας είναι ζωτικής σημασίας. Η πείνα είναι μια φυσιολογική ανάγκη, καθώς μέσα από τη κάλυψη της τροφής αποκτιέται η ενέργεια που χρειάζεται ένας οργανισμός για να αναπτυχθεί, για να λειτουργήσουν τα ζωτικά του όργανα. Στα πρώτα στάδια, της ζωής ενός ανθρώπου η ανάγκη αυτή καλύπτεται μέσω της μητέρας με το μητρικό θηλασμό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η τροφή δεν καλύπτει μόνο τη βιολογική ανάγκη της πείνας, αλλά και τη συναισθηματική ανάγκη. Στα επόμενα στάδια ζωής, η τροφή παρέχεται πάλι από κάποιον γονέα, ενώ σε μεγαλύτερες ηλικίες τα παιδιά γευματίζουν μόνα τους. Μια άλλη βασική ανάγκη για ένα παιδί, είναι η ανάγκη του ύπνου, κατά τη διάρκεια του οποίου αναπτύσσεται. Με την πάροδο του χρόνου η ανάγκη αυτή μειώνεται, δηλαδή χρειάζονται λιγότερες ώρες ύπνου. Τέλος η στέγη αποτελεί μια πανανθρώπινη ανάγκη καθώς προφυλάσσει τον άνθρωπο από τις καιρικές συνθήκες. Το

παιδί έχει ανάγκη από ένα δικό του χώρο, ένα ήσυχο μέρος που μπορεί να παίζει, να κλαίει, να χαίρεται, να μένει μόνο του

(Λυκιαρδοπούλου, 1985 ; Κυριακίδης, 2000 ; Παρασκευόπουλος, 1985).

Από την άλλη πλευρά, ένα παιδί έχει και συναισθηματικές ανάγκες. Σύμφωνα με την Pringle (1974, σ.σ. 148-154) είναι:

- α) Η ανάγκη για αγάπη και ασφάλεια
- β) Η ανάγκη για νέες εμπειρίες
- γ) Η ανάγκη για έπαινο και αναγνώριση
- δ) Και τέλος η ανάγκη για υπευθυνότητα

Η ανάγκη για αγάπη είναι η σημαντικότερη ανάγκη του παιδιού. Η ανάγκη αυτή, εδραιώνει και τις υπόλοιπες σχέσεις του παιδιού τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον. Η αγάπη και η ασφάλεια που πρόκειται να αποκομίσει από την οικογένεια του, είναι ανάλογη με την αγάπη που πρόκειται να προσφέρει στους φίλους του, στην οικογένεια του, στους μελλοντικούς του συναδέλφους, στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Η ανάγκη για αγάπη και ασφάλεια είναι η σπουδαιότερη καθώς από αυτή, εξαρτάται η προσωπικότητα του παιδιού. Η επάρκεια της αγάπης και της ασφάλειας δημιουργεί συγκροτημένες προσωπικότητες. Ακόμα, το άτομο γίνεται ικανό να φροντίσει και να ανταποκριθεί στοργικά, ενώ μελλοντικά υπάρχει η πιθανότητα, να εξελιχθεί σε ένα στοργικό και τρυφερό γονέα. Επίσης είναι αξιοσημείωτο, να αναφερθεί ότι η ανάγκη αυτή καλύπτεται σταδιακά, δηλαδή από τη στιγμή της γέννησης μέχρι και τις μεγαλύτερες παιδικές ηλικίες. Όταν η μητέρα φροντίζει το παιδί της με στοργή, αυτό αισθάνεται ασφάλεια, το ίδιο συμβαίνει και με το πατέρα. Η συμμετοχή του πατέρα στη φροντίδα είναι εξίσου σημαντική, για την κάλυψη αυτής της ανάγκης (Pringle, 1974).

Η κάλυψη της δεύτερης ανάγκης, η οποία είναι απαραίτητη κατά τη παιδική ηλικία, είναι η ανάγκη για νέες εμπειρίες. Κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας, και καθώς το παιδί μεγαλώνει, δημιουργείται η ανάγκη για εξερεύνηση νέων πραγμάτων. Τα παιδιά επιθυμούν να γνωρίσουν τον κόσμο και όσα τους ήταν άγνωστα μέχρι τότε. Όπως το ανθρώπινο σώμα έχει ανάγκη από τροφή για να αναπτυχθεί, έτσι και το ανθρώπινο πνεύμα, χρειάζεται νέες εμπειρίες , νέες γνώσεις νέα δεδομένα (Pringle, 1974).

Από την άλλη πλευρά τα μέσα που χρησιμοποιεί ένα παιδί για την εξερεύνηση του κόσμου είναι η γλώσσα και το παιχνίδι. Η γλώσσα και το λεξιλόγιο των γονιών είναι αυτά, τα οποία μαθαίνουν σε ένα παιδί να εκφράζει τη σκέψη του και τις επιθυμίες του με λόγια. Συγχρόνως όμως, ένα παιδί μαθαίνει μέσω της γλώσσας, πληροφορίες για θέματα , τα οποία ήταν άγνωστα. Η γλώσσα είναι ένα σημαντικό εργαλείο το οποίο βοηθάει κατά την μετάβαση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον στο σχολικό. Επιπρόσθετα η γλώσσα, δίνει την ευκαιρία για ανταλλαγή απόψεων, με αυτό τον τρόπο ένας άνθρωπος βλέπει τα γεγονότα και από μια διαφορετική σκοπιά. Δεν βοηθάει ένα παιδί , μόνο να εξωτερικεύει τις σκέψεις του, αλλά και να επικοινωνεί με το περιβάλλον, να αλληλεπιδρά δηλαδή και να δημιουργεί σχέσεις με τους υπόλοιπους ανθρώπους. Εκτός από την ομιλία και το σχολείο, το παιχνίδι αποτελεί μέσο ώστε το παιδί να εξερευνήσει και να αποκτήσει νέες εμπειρίες. Το παιχνίδι καλύπτει την ανάγκη για νέες εμπειρίες ως εξής: Αρχικά βοηθά το παιδί να εξερευνήσει τον κόσμο και να μάθει πως λειτουργεί, αλλά συγχρόνως αποτελεί το μέσο, με το οποίο επιλύονται συγκρουόμενα συναισθήματα. Καθώς η φαντασία ξεπερνά τη πραγματικότητα και τη λογική. Εν κατακλείδι, γίνεται αντιληπτή η ανάγκη του παιδιού για νέες εμπειρίες. Τα μέσα που χρησιμοποιεί ένα παιδί για να καλύψει την

ανάγκη αυτή και να ανακαλύψει τον κόσμο, είναι η γλώσσα, το παιχνίδι και το σχολείο (Pringle, 1974).

Η επόμενη ανάγκη που χρειάζεται να καλύψει ένα παιδί, είναι η ανάγκη για έπαινο και αναγνώριση. Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι με χαμηλή αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση, οι οποίες απορρέουν, λόγω ότι δεν καλύφθηκε η ανάγκη αυτή. Ένα μικρό βρέφος για να μεταβεί στην ενήλικη ζωή και να φτάσει να δημιουργήσει μια συγκροτημένη προσωπικότητα, χρειάζεται συναισθηματική κάλυψη, δηλαδή αγάπη, κοινωνική και διανοητική παιδεία, αλλά και έπαινο και αναγνώριση. Η πιο αποτελεσματική μέθοδος, η οποία παρακινεί ένα παιδί να μάθει είναι ο έπαινος, η αναγνώριση και η ανταμοιβή. Η ικανοποίηση του παιδιού για την επιτυχία του αλλά και η αναγνώριση της επιτυχία, αποτελεί κίνητρο ώστε το παιδί να ευχαριστήσει τους ίδιους του τους γονείς. Υπάρχουν βέβαια και παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά της ηλικίας τους. Σε αυτή τη περίπτωση η ενθάρρυνση και ο έπαινος από τους γονείς, αποτελούν κινητήριο δύναμη ώστε το παιδί να μην μείνει στάσιμο και να εξελιχθεί. Για την κάλυψη της ανάγκης αυτής, δεν διαδραματίζουν ρόλο μόνο οι γονείς των παιδιών, αλλά και οι δάσκαλοι. Τα παιδιά της σχολικής ηλικίας περνούν τις περισσότερες ώρες της ημέρας στο σχολείο. Η στάση του δασκάλου, η καθοδήγηση, η αναγνώριση και ο έπαινος, είναι απαραίτητα ώστε να «μπουν» τα θεμέλια της αυτοεκτίμησης (Pringle, 1974).

Η τελευταία συναισθηματική ανάγκη ενός παιδιού, είναι η ανάγκη για υπευθυνότητα. Η ανάγκη αυτή καλύπτεται, μόνο στη περίπτωση που οι γονείς δείξουν εμπιστοσύνη στο παιδί τους και του επιτρέψουν, να έχει προσωπική ανεξαρτησία. Η ανεξαρτησία, βέβαια μπορεί να είναι βαθμιαία. Στα παιδιά μικρότερης ηλικίας, μπορεί να δοθεί σε θέματα απλά και καθημερινά. Για παράδειγμα, σε θέματα προσωπικής υγιεινής, η δυνατότητα δηλαδή να πλυθεί, αλλά και σε άλλα θέματα όπως στην

επιλογή των ρούχων. Η υπευθυνότητα επίσης αναπτύσσεται, όταν το παιδί έχει στην κατοχή του πράγματα για τα οποία είναι υπεύθυνος. Στα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας, η ευθύνη πρέπει να είναι μεγαλύτερης σημασίας, όπως να είναι υπεύθυνα για τις προσωπικές τους πράξεις. Η ανεξαρτησία ωστόσο, δεν πρέπει να συγχέεται με την απόλυτη ελευθερία. Οι γονείς πρέπει να είναι παρόντες στη ζωή των παιδιών τους, να τα καθοδηγούν, να επιβλέπουν τις πράξεις τους και να υπάρχουν όρια. Κάθε παιδί μαθαίνει να είναι υπεύθυνο, μόνο εάν του δοθεί η ευκαιρία , να κατέχει την ευθύνη ενός πράγματος. Ακόμα και αν οι γονείς αμφιβάλλουν για την ικανότητα του παιδιού τους σε θέματα υπευθυνότητας, δεν θα πρέπει να ξεχνούν, πως η υπευθυνότητα δημιουργείται μόνο μετά την ανάληψη της ευθύνης. Όταν το παιδί νιώθει ευθύνη για κάτι, αλλά και όταν καταφέρει να διαφυλάξει ότι υπάρχει υπό την ευθύνη του, δημιουργείται ένα αίσθημα ευχαρίστησης. Οι ανάγκες των παιδιών δεν πρέπει να παραλείπονται, αλλά να καλύπτονται, ώστε να δημιουργούνται συγκροτημένα και υπεύθυνα άτομα. Αν οι ανάγκες των παιδιών δεν καλυφθούν, υπάρχει πιθανότητα, να διαταραχθεί η προσωπικότητα των παιδιών, με αποτέλεσμα να είναι δυσπροσάρμοστα μέσα στη κοινωνία. Τέλος, όταν οι γονείς δεν δίνουν την ανάλογη προσοχή τους στο παιδί , τότε το παιδί παραμένει δειλό και παθητικό στις καταστάσεις της ζωής (Κυριακίδης, 2000 ; Sylvie 2006 ; Pringle 1974) .

2.3. Βασικές αρχές για μια δημοκρατική ζωή με τα παιδιά

Από την στιγμή που κάποιος γίνεται γονιός, ξεκινά ένα δρόμο χωρίς προορισμό. Μόνος του καλείται να αποφασίζει, να επιλέγει και να πράττει ότι κάθε φορά κρίνει απαραίτητο για την ανατροφή του παιδιού του. Δυστυχώς όμως οι περισσότεροι γονείς δεν επικοινωνούν αποτελεσματικά με τα παιδιά τους. Διορθώνουν, γκρινιάζουν και τιμωρούν, χωρίς αποτέλεσμα. Για να μπορέσουν να επηρεάσουν θετικά τα παιδιά τους, πρέπει να μάθουν πώς να παραδέχονται, να ακούν, να ξεκαθαρίζουν, να καταλαβαίνουν και να εκφράζουν τα δικά τους συναισθήματα (Ντινκμεγιερ και συν, 2005, σ. 83).

Κάθε παιδί είναι διαφορετικό, κάθε γονιός είναι διαφορετικός, κάθε οικογένεια είναι διαφορετική. Είναι λοιπόν άστοχο οι ίδιες κάθε φορά συμβουλές να εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση. Φυσικά κάθε παιδί χρειάζεται αγάπη, φροντίδα, ενδιαφέρον, επικοινωνία και επαφή με τους γονείς του (Ντινκμεγιερ και συν, 2005).

Οι αρχές για μια δημοκρατική ζωή είναι σύμφωνα με τον Ντινκμεγιερ και συν (2005, σσ. 288-289),

- α) Κατανόηση των συμπεριφορών του παιδιού.
- β) Κατανόηση στις συγκινήσεις του παιδιού.
- γ) Μείωση του ανταγωνισμού.
- δ) Παράβλεψη ορισμένων λαθών των παιδιών.
- ε) Παραδοχή του παιδιού όπως είναι.
- στ) Σεβασμός προς το παιδί.
- ζ) Ενθάρρυνση του παιδιού για ανεξαρτησία.
- η) Αποφυγή του οίκτου.
- θ) Χρησιμοποίηση των ικανοτήτων για θετική ακοή.
- ι) Χρησιμοποίηση μηνυμάτων στο πρώτο πρόσωπο για να εκφραστούν τα συναισθήματα.

- κ)Προσοχή στον τόνο της φωνής.
- λ)Χρησιμοποίηση των ικανοτήτων των γονέων για την επίλυση προβλημάτων.
- μ)Εφαρμογή των φυσικών και λογικών συνεπειών.
- ν)Διατήρηση του αυτοελέγχου.
- ξ)Αφιέρωση χρόνου για εξάσκηση του παιδιού.
- ο)Ζήτηση και όχι απαίτηση.
- π)Αναζήτηση της κατάλληλης στιγμής.
- ρ)Το σχολείο είναι ευθύνη του παιδιού.
- σ)Οργάνωση τακτικών συγκεντρώσεων της οικογένειας.

2.4 Η ψυχοδυναμική της οικογένειας

Η οικογένεια αποτελεί έναν σχηματισμό από δυναμικά και αλληλεπιδράσεις. Οι αλληλεπιδράσεις αυτές είναι αποτέλεσμα διαφόρων κοινωνιολογικών και ψυχολογικών παραγόντων, όπως είναι το μορφωτικό επίπεδο, το μέγεθος, η απουσία ενός γονέα, η σειρά γέννησης, η προσωπικότητα των γονιών και ο ρόλος τους ως γονείς. Τόσο οι κοινωνιολογικοί όσο και οι ψυχολογικοί παράγοντες επηρεάζουν την ανάπτυξη των παιδιών και καθορίζουν την στάση των γονέων και των παιδιών (Παρασκευόπουλος, 1985).

2.4.1 Κοινωνιολογικοί παράγοντες

Η οικογένεια αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα στην εξέλιξη του κάθε ατόμου. Είναι μια δυναμική ενότητα από αλληλεξαρτώμενα μέλη. Οι ψυχοδυναμικές αλληλεπιδράσεις της οικογένειας, εξαρτώνται από διάφορους κοινωνιολογικούς παράγοντες. Οι κοινωνιολογικοί παράγοντες της οικογενειακής ζωής, είναι το μέγεθος της οικογένειας, η θέση του παιδιού στην οικογένεια και το μορφωτικό – οικονομικό επίπεδο της οικογένειας (Παρασκευόπουλος, 1985).

2.4.1.1 Μέγεθος της οικογένειας

Όσον αφορά το μέγεθος της οικογένειας, σύμφωνα με έρευνες του Αμερικανού Ψυχολόγου Bossard (1985), έχει αποδειχθεί η μεγάλη αλληλεξάρτηση μεταξύ του μεγέθους της οικογένειας και της ανάπτυξης του παιδιού. Μετά από αυτές τις έρευνες διαπιστώθηκε ότι:

α) Η άσκηση του γονεϊκού ρόλου διαφέρει ανάλογα με το μέγεθος της οικογένειας. Στην πολυμελή οικογένεια έχει έκταση, ενώ στην ολιγομελή έχει ένταση.

β) Στην ολιγομελή οικογένεια τονίζεται η προσωπική ανάπτυξη του κάθε ατόμου, ενώ στην πολυμελή τονίζεται η ομάδα και τα μοίρασμα των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων.

γ) Στην ολιγομελή οικογένεια παρατηρούνται μεγαλύτερα περιθώρια για επικοινωνία και αυτόνομη δράση. Ωστόσο, παρουσιάζονται και τάσεις για υπερπροστασία. Αντίθετα, στην πολυμελή οικογένεια οι πράξεις του ενός, επηρεάζουν τις πράξεις των άλλων και υπάρχει πνεύμα συγκεντρωτισμού και ελέγχου.

δ) Ο γονιός συνδέεται πιο στενά με το παιδί στην ολιγομελή οικογένεια, σε αντίθεση με τις πολυμελές οικογένειες που το παιδί έρχεται πιο κοντά με τα αδέρφια του.

ε) Το αίσθημα της συνεργασίας είναι περισσότερο ανεπτυγμένο στις μεγάλες οικογένειες.

ζ) Στις ολιγομελές οικογένειες την πειθαρχία και τα όρια τα θέτουν οι γονείς. Αντίθετα, στην πολυμελή οικογένεια τα μεγαλύτερα αδέρφια τηρούν την τάξη.

η) Στην πολυμελή οικογένεια το κάθε παιδί υιοθετεί και ένα ρόλο. Όπως είναι : ο υπεύθυνος τύπος, ο κοινωνικός τύπος, ο φιλόδοξος τύπος, ο μελετηρός τύπος, ο εγωκεντρικός τύπος, ο αδιάφορος τύπος, ο ασθενικός τύπος και ο παραχαϊδευμένος τύπος (Παρασκευόπουλος, 1985).

Ο τύπος αυτός είναι στην αρχή ένας μηχανισμός προσαρμογής μέσα στην οικογένεια, στην συνέχεια όμως γίνεται στοιχείο της προσωπικότητας του κάθε παιδιού. Συνήθως, ισχύει ότι τα μεγαλύτερα σε ηλικία αδέρφια επιλέγουν όποιον τύπο επιθυμούν απ' όλους, σε αντίθεση με τα μικρότερα παιδιά που υιοθετούν όποιον τύπο δεν έχει χρησιμοποιηθεί (Παρασκευόπουλος, 1985).

2.4.1.2 Η θέση του παιδιού στην οικογένεια

Στις μέρες μας οι περισσότεροι γονείς αναρωτιούνται, γιατί οι χαρακτήρες των παιδιών τους διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους, παρόλο που ζουν και μεγαλώνουν με τους ίδιους γονείς στο ίδιο σπίτι. Η εξήγηση βρίσκεται στο ότι κάθε παιδί έχει ξεχωριστά γνωρίσματα αλλά επίσης μεγάλο ρόλο παίζει και η θέση που έχει το κάθε παιδί μέσα στον οικογενειακό αστερισμό. Ο οικογενειακός αστερισμός, αποτελεί την ψυχολογική θέση του παιδιού στην οικογένεια, ανάλογα με τη σειρά γέννησης. Όλα τα παιδιά από την πρώτη κιόλας στιγμή ψάχνουν να βρουν την ατομική τους θέση μέσα στην οικογένεια. Επομένως, ανάλογα με τη σειρά γέννησης, τα παιδιά υιοθετούν διαφορετικές στρατηγικές για το πώς θα κερδίσουν την αγάπη και την προσοχή των γονιών τους. Ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνει ένα παιδί να κερδίζει την προσοχή και τη θέση του μέσα στην οικογένεια, επηρεάζουν την στάση του και στα επόμενα χρόνια της ζωής του (Παρασκευόπουλος, 1985).

Σύμφωνα με τον Παρασκευόπουλο (1985) υπάρχουν τέσσερις βασικές ψυχολογικές θέσεις στον οικογενειακό αστερισμό: α)το μεγαλύτερο παιδί (ο πρωτότοκος), β)το μεσαίο παιδί (ο δευτερότοκος), γ)το μικρότερο παιδί και δ)το μοναχοπαιδί. Συγκεκριμένα:

α)Το πρωτότοκο παιδί

Ο πρωτότοκος δίνει μεγάλη σημασία στους άλλους ενήλικους και όλη η οικογένεια είναι στραμμένη πάνω του, γι' αυτό έχει ισχυρό Υπερεγώ και χαρακτηρίζεται από έντονη πειθαρχία και αποφασιστικότητα (Παρασκευόπουλος, 1985).

Το πρωτότοκο παιδί αρχίζει την ζωή του ως μοναχοπαιδί. Ως μοναχοπαιδί όλη η οικογένεια του έχει αδυναμία και το παραχαϊδεύει. Αποτελεί το κέντρο έλξης μεταξύ των γονιών του. Όμως ο ερχομός του

δεύτερου παιδιού εκθρονίζει το πρωτότοκο παιδί, το οποίο αισθάνεται παραγκωνισμένο και αρχίζει να ζηλεύει το νέο μέλος της οικογένειας. Συνήθως, διεκδικεί την χαμένη θέση του με το να δείχνει συμμόρφωση στις επιθυμίες των γονιών του. Γι' αυτό το λόγο τα πρωτότοκα παιδιά συνηθίζουν να αγαπούν το παρελθόν και να ενδιαφέρονται γι' αυτό. Συχνά αναφέρονται σε περιστατικά του παρελθόντος, μιλάνε για αυτό με θαυμασμό και βλέπουν το μέλλον με απαισιοδοξία (Dinkmeyer et al, 1998).

β) Το μεσαίο παιδί

Το μεσαίο παιδί ή αλλιώς δευτερότοκος, έρχεται στη ζωή και μεγαλώνει έχοντας συνεχώς την επίδραση του μεγαλύτερου αδερφού που διαθέτει δύναμη και ικανότητες. Έτσι αρχίζει μια προσπάθεια ανταγωνισμού ώστε να ξεπεράσει τον πρώτο αδερφό. Η προσπάθεια του χαρακτηρίζεται άλλοτε από προθυμία και εργατική διάθεση και άλλοτε από άρνηση, επανάσταση και επιθετικότητα (Παρασκευόπουλος, 1985).

Ο δευτερότοκος χαρακτηρίζεται από έντονη δράση. Έχει συνειδητοποιήσει ότι ο πρωτότοκος επιβάλλεται και προβάλλει την ανωτερότητα του. Προσπαθεί να φτάσει τον πρωτότοκο σε γνώση και εμπειρία. Η μάχη του ανταγωνισμού μεταξύ δεύτερου κ πρώτου παιδιού, είναι διαρκής και μπορεί να λαμβάνει χώρο στο σπίτι, στο σχολείο και στις παρέες (Dinkmeyer et al, 1998).

Η έντονη ενεργητικότητα που δείχνει το δεύτερο παιδί μπορεί, να συμβάλλει στη θετική λειτουργία της κοινωνίας όμως μπορεί και να καταλήξει σε έναν αρρωστημένο ανταγωνισμό μεταξύ των αδερφών και να συνεχιστεί σε όλη τους τη ζωή. Γι' αυτό οι γονείς οφείλουν να δείξουν και στο πρωτότοκο και στο δεύτερο παιδί, ότι το καθένα έχει ξεχωριστό χαρακτήρα. Επίσης, πρέπει να αποφύγουν οποιαδήποτε σύγκριση μεταξύ

των δύο παιδιών και να κατονομάσουν την επιθετικότητα και τον ανταγωνισμό (Dinkmeyer et al, 1998).

γ) Το μικρότερο παιδί

Σύμφωνα με τον Adler Όλα τα παιδιά ακολουθούνται από ένα μικρότερο (εφόσον δεν είναι μοναχοπαίδια) και όλα τα άλλα παιδιά , μπορούν να εκθρονιστούν, εκτός από το μικρότερο (Dinkmeyer et al, 1998, σ. 141).

Το μικρότερο παιδί αποτελεί το παραχαϊδευμένο μέλος της οικογένειας και είναι πάντα το μωρό. Εξαιτίας των πολλών ερεθισμάτων ανταγωνισμού που δέχεται, το μικρότερο παιδί εξελίσσεται περισσότερο απ' όλα τα άλλα και η πρόοδος του είναι άξια θαυμασμού (Dinkmeyer et al, 1998).

Ωστόσο, η θέση που κατέχει αυτό το παιδί κρύβει και αρκετές δυσκολίες. Το μικρότερο παιδί αντιμετωπίζει πολλούς κοινωνικούς κινδύνους. Οι γονείς οφείλουν να μάθουν στο παιδί να προστατεύει μόνο του τον εαυτό του και να στηρίζεται στις δυνάμεις του. Δεν πρέπει να το κακομαθαίνουν δίνοντας του ότι ζητήσει και ταυτόχρονα πρέπει να το προφυλάξουν από την καταπίεση των υπολοίπων παιδιών. Το μικρότερο παιδί πρέπει να κατακτήσει την ανεξαρτησία του και να αποφύγει τον ευνουχισμό από τους γονείς του (Dinkmeyer et al, 1998).

δ)Το μοναχοπαίδι

Το μοναχοπαίδι αποτελεί το μοναδικό αστέρι στον οικογενειακό γαλαξία. Αποτελεί το κεντρικό πρόσωπο μέσα στον οικογενειακό κύκλο. Έτσι, επιθυμεί πάντα την αποκλειστικότητα και κοιτάζει συνήθως την εξυπηρέτηση του προσωπικού του συμφέροντος (Dinkmeyer et al, 1998).

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά δημιουργούν μια εγωιστική στάση. Συνήθως, οι γονείς κακομαθαίνουν τα μοναχοπαίδια, με αποτέλεσμα να

γίνονται εγωκεντρικά άτομα που πιστεύουν ότι όλοι οι άλλοι πρέπει να τα εξυπηρετούν (Dinkmeyer et al, 1998).

Βέβαια, για να γίνει ένα παιδί κακομαθημένο δεν χρειάζεται απαραίτητα να είναι μοναχοπαιδί, αλλά το μοναχοπαιδί είναι το παιδί που έχει την μεγαλύτερη πιθανότητα σε σχέση με τα άλλα να βρεθεί σε μια τέτοια κατάσταση. Για να αποφευχθεί μια τέτοια κατάσταση, πρέπει οι γονείς και οι παιδαγωγοί να μάθουν από νωρίς στο μοναχοπαιδί τις έννοιες της δημοκρατικής ζωής και της ισότητας. Συγκεκριμένα, οι παιδαγωγοί οφείλουν να εντοπίζουν τα προβλήματα συμπεριφοράς και να τα επισημαίνουν στους γονείς. Παράλληλα, μπορούν να διορθώσουν μια κακομαθημένη στάση του παιδιού, με το να το ενθαρρύνουν στο δόσιμο και στην αναγνώριση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των άλλων (Dinkmeyer et al, 1998).

Κοινός στόχος και των γονιών και των παιδαγωγών είναι να αναπτύξουν στο παιδί το αίσθημα του κοινωνικού συμφέροντος και να το μάθουν να συνεργάζεται. Να μάθει δηλαδή, να είναι αυτόβουλο που θα βασίζεται και στην πολύτιμη βοήθεια των άλλων. Τα μοναχοπαιδιά πρέπει από μικρά, να μάθουν, να μοιράζονται τα παιχνίδια τους, την αγάπη των γονιών, την άνεση τους, το χρόνο τους, το χρήμα, τους φίλους και την ίδια τους την ζωή. Αν οι γονείς θέλουν να προστατέψουν το μοναχοπαιδί τους, δεν πρέπει να του δείξουν ότι είναι το κέντρο του σύμπαντος. Κάτι τέτοιο δεν θα βοηθούσε το παιδί στο μέλλον, γιατί η ζωή κρύβει κινδύνους. Έτσι, λοιπόν, πρέπει να μάθει να στηρίζεται στις δικές του δυνάμεις (Dinkmeyer et al, 1998).

Όλα τα παιδιά πρέπει να έχουν ευκαιρία να μάθουν την σκληρή πραγματικότητα γιατί η ζωή τιμωρεί αυτούς που ζητάνε τα πάντα και δεν δίνουν τίποτα κι ότι ευτυχισμένοι είναι μόνο όσοι ξέρουν να δίνουν και να συνεργάζονται με τους άλλους (Dinkmeyer et al, 1998, σ. 137).

2.4.1.3 Μορφωτικό – οικονομικό επίπεδο της οικογένειας

Ένας ακόμα παράγοντας που επηρεάζει την οικογένεια και την ανάπτυξη το παιδιού, είναι το μορφωτικό – οικονομικό επίπεδο της οικογένειας. Γνωστός είναι ο «φαύλος κύκλος» της πενίας, δηλαδή των αλληλεπιδράσεων του χαμηλού μορφωτικού – οικονομικού επιπέδου της οικογένειας. Ο φαύλος κύκλος της πενίας εξηγεί, ότι το παιδί που αναπτύσσεται μέσα σε μια οικογένεια χαμηλού μορφωτικού – οικονομικού επιπέδου, έχει περισσότερες πιθανότητες στην ενήλικη ζωή του να έχει ελλιπής μόρφωση και επαγγελματική δραστηριότητα (Παρασκευόπουλος, 1985).

Το χαμηλό μορφωτικό – οικονομικό επίπεδο της οικογένειας οδηγεί σε πρώτο στάδιο σε τρία επίπεδα: α)ελλιπής φροντίδα της εγκύου και ελλιπή οικογενειακή οργάνωση, β)κακές διατροφικές συνήθειες και ελλιπή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και γ)χαμηλό μορφωτικό περιβάλλον και μη επαρκή γλωσσικά πρότυπα. Αυτά τα τρία επίπεδα οδηγούν με την σειρά τους σε αύξηση της σχολικής αποτυχίας. Στην συνέχεια, η σχολική αποτυχία φέρνει την μη επαρκή επαγγελματική κατάρκτηση, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα την ανεργία. Επομένως, όλοι οι παραπάνω παράγοντες λειτουργούν κυκλικά και είναι άμεσα συνδεδεμένοι μεταξύ τους, δημιουργώντας έτσι τον «φαύλο κύκλο της πενίας» (Παρασκευόπουλος, 1985).

Συνεπώς, το μορφωτικό – οικονομικό επίπεδο της οικογένειας παίζει μεγάλο ρόλο στην ψυχοπνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Παράλληλα, επηρεάζει σημαντικά την κοινωνική και επαγγελματική πορεία του κάθε παιδιού και ανάλογα των συνθηκών του προσφέρει ή του στερεί ευκαιρίες (Παρασκευόπουλος, 1985).

2.5 Ψυχολογικοί παράγοντες

Εκτός από τις κοινωνιολογικές διαστάσεις που επηρεάζουν τις λειτουργίες της οικογένειας, υπάρχουν και ψυχολογικοί παράγοντες, οι οποίοι είναι εξίσου σημαντικοί. Τα αποτελέσματα ερευνών του Ινστιτούτου Fels του Πανεπιστημίου Iowa και του Πανεπιστημίου Stanford των ΗΠΑ (Παρασκευόπουλος, 1985, σ.161), έδειξαν ότι:

- α) Η εκδήλωση στοργής προς τα παιδιά από τους γονείς
- β) Η ανταμοιβή των γονιών απέναντι στις επιθυμητές συμπεριφορές του παιδιού.
- γ) Άγχος γονέων για τη σεξουαλική διαφώτιση των παιδιών.
- δ) Άγχος γονέων για τη μη επιθυμητή συμπεριφορά του παιδιού.
- ε) Επιβολή πειθαρχίας, περιορισμών και ποινών.
- στ) Κατάκτηση αυτοελέγχου.
- ζ) Η στέρηση προνομίων ως τρόπος διαπαιδαγώγησης.
- η) Η επιθετική στάση των γονέων.
- θ) Η αυτοαξιολόγηση των γονέων ως προς την στάση τους.
- ι) Η κοινωνικότητα των γονέων και οι αρμονικές συζυγικές τους σχέσεις.
- κ) Η ασυνέπεια εκ μέρους των γονέων.
- λ) Η χρήση πρότυπων συμπεριφοράς προς μίμηση.
- μ) Σεβασμός της προσωπικότητας του κάθε παιδιού.
- ν) Ενίσχυση για αυτενέργεια και εμπιστοσύνη στις δυνατότητες του παιδιού.
- ξ) Έλλειψη περιορισμών και ορίων.
- ο) Παροχή ευκαιριών και δυνατοτήτων στο παιδί.
- π) Τεκμηριωμένες εξηγήσεις προς το παιδί.

Όλες οι παραπάνω όψεις της οικογένειας, συνοψίζονται σε δύο σημαντικές διαστάσεις: α) στον συναισθηματικό τόνο της οικογένειας και β) στον τρόπο χειραγώγησης του παιδιού. Ο συναισθηματικός τόνος της

οικογένειας έχει δύο πόλους, στο ένα άκρο είναι η στοργή των γονιών και στο αντίθετο άκρο η εχθρότητα των γονιών. Αλλά και ο τρόπος χειραγώγησης έχει στο ένα άκρο την παροχή αυτονομίας στα παιδιά και στο αντίθετο άκρο την επιβολή αυστηρού ελέγχου. Επομένως, υπάρχουν και οι αντίστοιχοι τύποι γονέων. Οι γονείς με χαρακτηριστικά στοργή – εχθρότητα χαρακτηρίζονται ως στοργικοί γονείς – απορριπτικοί γονείς. Επίσης, οι γονείς με χαρακτηριστικά αυτονομία- έλεγχο χαρακτηρίζονται ως διαλεκτικοί γονείς – αυταρχικοί γονείς. Ο ιδανικότερος τύπος γονέων είναι οι γονείς που εκδηλώνουν την στοργή και την φροντίδα προς το παιδί και ενισχύουν την αυτόνομη δράση του, ζητώντας από αυτό ώριμη στάση (Παρασκευόπουλος, 1985).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Παιδική ανατροφή

3.1 Η έννοια της παιδικής ανατροφής

Οι πιο πολλοί γονείς δεν κατανοούν το πόσο δύσκολη υπόθεση είναι η ευθύνη και το καθήκον τους, όταν γεννιέται ένα παιδί. Στη σημερινή εποχή το θέμα της παιδικής ανατροφής υποβαθμίζεται, διότι ο καθένας πιστεύει ότι θα ανατρέφει τα παιδιά του όπως έχει ανατραφεί και ο ίδιος. Οι πιο πολλοί γονείς επίσης δεν σκέφτονται τον σκοπό της ανατροφής των παιδιών τους. Στόχος όμως όλων των γονιών είναι τα παιδιά τους να είναι ευτυχισμένα και να στέκονται πιο άνετα στη ζωή, από ότι έζησαν οι ίδιοι. Όμως αυτό φαίνεται αρκετά δύσκολη υπόθεση (Winnicott, 1995).

Τα παιδιά επηρεάζονται σημαντικά από τη μέθοδο ανατροφής που ακολουθούν οι γονείς τους. Αν ο τρόπος που ανατρέφουν τα παιδιά τους έχει λάθος στοιχεία, όπως είναι η ασυνέπεια, η τιμωρία, η υπερπροστασία και η αμοιβή, δεν αφήνουν τα παιδιά τους να πάρουν αποφάσεις μόνοι τους για την μετέπειτα ζωή και γίνονται άβουλα. Αντίθετα, αν οι γονείς το ενθαρρύνουν και το ανατρέφουν με πειθαρχία και τηρώντας τα όρια, τότε το παιδί θα έχει ευθύνη για τις πράξεις του και θα νιώθει ασφάλεια.

Η ανατροφή του παιδιού από τους γονείς του, όπως αναφέρει ο Ντίνκμεγιερ και συν, (2005, σ. 41), θα πρέπει να διέπεται από τις ακόλουθες αρχές:

- α) Ο γονιός θα πρέπει να κατανοήσει το παιδί και το σκοπό της αρνητικής του συμπεριφοράς.
- β) Η σχέση ανάμεσα στο γονιό και στο παιδί θα πρέπει πάντα να βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό.
- γ) Ο γονιός θα πρέπει να είναι σταθερός και καλός – η σταθερότητα δείχνει σεβασμό για τον εαυτό του και η καλοσύνη σεβασμό για το παιδί.

δ)Ο γονιός πρέπει να έχει το θάρρος να ζει με τις δικές του ανεπάρκειες. Θα πρέπει να παραδεχτεί και τον εαυτό του και το παιδί του, έτσι όπως είναι.

Όλοι πιστεύουν σε κάποια τεχνική για το ποια είναι η σωστή ανατροφή και όλοι έχουν ορισμένες απόψεις και ιδέες για το πώς πρέπει να μεγαλώσουν τα παιδιά τους, είτε από προσωπικές στάσεις που είχαν ως παιδιά και τον τρόπο που ανατράφηκαν οι ίδιοι, είτε από όσα έχουν διαβάσει ή ακούσει για το συγκεκριμένο θέμα, είτε από όσα βλέπουν από άλλες οικογένειες, φίλους, συγγενείς. Είναι αλήθεια αρκετά δύσκολη υπόθεση να είναι κανείς γονιός στη σύγχρονη εποχή. Η στάση των γονέων στην ανατροφή και στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών έχει τόσο μεγάλη αξία, που μπορεί να γίνει το παιδί υπεύθυνη, ευτυχισμένη και δυνατή προσωπικότητα, εφοδιασμένο με όλα τα απαραίτητα στοιχεία ανατροφής που του αρμόζουν. Την ευθύνη για όλα αυτά την έχουν οι γονείς. Σίγουρα υπάρχει και λάθος διαδρομή για την σωστή ανατροφή. Όμως οι γονείς μπορούν να αλλάξουν του τρόπους ανατροφή τους και τις στάσεις τους απέναντι στα παιδιά (Σμαγδαλάκη και συν, 1977).

3.2 Η ανάπτυξη εμπιστοσύνης από το γονέα προς το παιδί

Η εμπιστοσύνη αποτελεί το θεμέλιο λίθο για όλες τις υγιείς ανθρώπινες σχέσεις. Οι γονείς και τα παιδιά αποτελούν ένα μικροσύστημα της κοινωνίας στο οποίο συνάπτονται ανθρώπινες σχέσεις. Είναι σημαντικό λοιπόν αφού δημιουργούνται ανθρώπινες σχέσεις ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά, η σχέση αυτή να ξεχειλίζει από το αίσθημα εμπιστοσύνης. Το αίσθημα εμπιστοσύνης πρέπει να είναι αναπτυγμένο κυρίως από τους γονείς προς τα παιδιά(Winnicott, 1995).

Σύμφωνα με τον Winnicott (1995, σ.379), ένα παιδί για να αποκτήσει εμπιστοσύνη, η σχέση του με τους μεγάλους πρέπει να χαρακτηρίζεται από ευθύτητα και ειλικρίνεια, οι γονείς χρειάζεται να εκφράζουν τα αισθήματα τους με ειλικρίνεια και αναφέροντας τα αίτια που τα προκαλούν. Υπάρχουν πολλοί γονείς, οι οποίοι αναρωτιούνται ποια είναι η κατάλληλη μέθοδος, ώστε να δείχνουν εμπιστοσύνη προς τα παιδιά τους αλλά συγχρόνως και να τα ελέγχουν. Είναι γεγονός ότι τα παιδιά παρουσιάζουν τάσεις αυτονομίας και ανεξαρτησίας, ζητούν δηλαδή από τους γονείς να αναλάβουν, ή να κάνουν κάτι μόνα τους. Οι γονείς από την άλλη πλευρά, επειδή γνωρίζουν τους κινδύνους που λογχεύουν, δεν γνωρίζουν πώς να αντιδράσουν, αρνούνται στα παιδιά τους και ως επακόλουθο δεν δημιουργούνται αισθήματα εμπιστοσύνης. Οι γονείς πολλές φορές καταφεύγουν σε ακραίες λύσεις, όπως το να επιτρέψουν στο παιδί τους μια έξοδο, αλλά να το παρακολουθήσουν συγχρόνως. Σε αυτή τη περίπτωση αν αυτό γίνει αντιληπτό από το παιδί δημιουργείται αίσθημα ντροπής προς τους συνομήλικους αλλά συγχρόνως κλονίζεται και η σχέση γονέα παιδιού. Η καταλληλότερη λύση για την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης και τη δημιουργία μιας ισορροπημένης σχέσης είναι η καλλιέργεια της εμπιστοσύνης. Ακόμα υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι γονείς χρησιμοποιούν μικρά ψέματα για να προκαλέσουν μια

συγκεκριμένη αντίδραση, μπορεί δηλαδή ένας γονέας να αναφέρει στο παιδί του κάτι το οποίο δεν ισχύει. Η τακτική αυτή δεν είναι σωστή, καθώς τα παιδιά θυμούνται τα ψέματα των γονιών τους και χάνουν την εμπιστοσύνη τους προς αυτούς (Winnicott, 1995).

Στην αντίθετη περίπτωση, όταν ο γονιός δεν ασκεί έλεγχο στο παιδί του και ο ίδιος δείχνει εμπιστοσύνη στο παιδί δημιουργούνται θετικά αποτελέσματα για το παιδί του. Αρχικά όταν ο γονιός δείχνει εμπιστοσύνη στο παιδί του, το παιδί το αισθάνεται και με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται περισσότερες πιθανότητες να πετύχει, καθώς είναι γεμάτο με αισθήματα αυτοπεποίθησης (Winnicott, 1995).

Τέλος, θεωρείται απαραίτητο να αναφερθεί ότι η οικοδόμηση της εμπιστοσύνης πρέπει να υπάρχει και από τις δύο πλευρές , και από τους γονείς και από τα ίδια τα παιδιά. Στη περίπτωση κατά την οποία ένας γονιός δεν είναι ειλικρινής, υπάρχει δηλαδή αναντιστοιχία ανάμεσα στις πράξεις, στα λόγια, στα συναισθήματα και στις σκέψεις, τότε το παιδί γίνεται δέκτης διπλών μηνυμάτων και συγχέεται. Για την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης από το παιδί στο γονέα χρειάζεται ειλικρίνεια. Είναι σημαντικό να μην κλονιστεί η εμπιστοσύνη, η οποία είναι δυνατόν να συντριφτεί πολύ εύκολα. Για το λόγο αυτό πρέπει να υπάρχει αξιοπιστία ανάμεσα στα λεγόμενα και στις πράξεις .Εάν οι γονείς είναι ειλικρινείς και τα παιδιά τους εμπιστεύονται τότε και τα παιδιά με μιμητικές πράξεις ακολουθούν το πρότυπο των γονιών τους είναι ειλικρινείς και υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη (Winnicott, 1995).

3.3 Η ενσυναίσθηση

Πολλές φορές η ζωή είναι απρόβλεπτη και φαίνεται να έχει δύο όψεις, την καλή και την κακή. Γι' αυτό το λόγο, είναι δύσκολο κάποιος, να διατηρεί συνεχώς ευχάριστη στάση και να βλέπει διαρκώς την θετική πλευρά των καταστάσεων. Έτσι, λοιπόν και τα μικρά παιδιά δεν μπορούν συνέχεια να είναι χαρούμενα και ευδιάθετα. Υπάρχουν στιγμές που και αυτά νιώθουν λύπη, άγχος, νευρικότητα και δυσφορία. Συνήθως, οι γονείς περιμένουν απ' το παιδί τους μόνο ευχάριστη διάθεση και κάνουν αυστηρές παρατηρήσεις, ώστε να μην παραπονιέται το παιδί και να μην μιλάει με άσχημο τρόπο. Όλα αυτά οδηγούν τα μικρά παιδιά, στο να κρατάνε κλειστό το στόμα και να μην εξωτερικεύουν οποιοδήποτε συναίσθημα. Το αποτέλεσμα αυτής της στάσης είναι: α)το παιδί να πιστεύει πως όσα νιώθει είναι επικίνδυνα και ανεπίτρεπτα και β)να αισθάνεται πως το ίδιο είναι το πρόβλημα. Έτσι, κλείνονται στον εαυτό τους και πολλές φορές προσποιούνται ότι όλα πηγαίνουν καλά. Με άλλα λόγια, οδηγούνται στο σημείο να απομακρύνονται από κάθε προσωπικό ανθρώπινο δεσμό (Gottman, 2000).

Στη συνέχεια, έρχεται από το παιδί η άρνηση των ίδιων των συναισθημάτων του και προσπαθεί να βρει διέξοδο στη τηλεόραση, στο παιχνίδι και στα βιντεοπαιχνίδια. Παράλληλα, προσπαθεί διαρκώς να προβάλλει μια πρόσχαρη βιτρίνα (Gottman, 2000).

Στην αντίθετη περίπτωση, όπου και οι δύο γονείς έχουν στόχο την ενσυναισθητική κατανόηση, η παιδική ανατροφή αλλάζει τελείως μορφή. Οι γονείς που ρωτούν με ειλικρίνεια στα μάτια, το παιδί τους πως νιώθει, κερδίζουν τον ουσιαστικό και αληθινό δεσμό μαζί του. Ένα παιδί που αντιμετωπίζεται με ενσυναίσθηση δεν νιώθει άσχημα για τα συναισθήματα και τον εαυτό του και προπάντων δεν νιώθει μόνο του (Gottman, 2000).

Η ενσυναίσθηση ορίζεται ως την ικανότητα που διαθέτει ένα πρόσωπο να νιώθει κάθε συναίσθημα που βιώνει ένα άλλο πρόσωπο. Οι γονείς που δείχνουν ενσυναίσθηση, τοποθετούν τον εαυτό τους μέσα στην πραγματικότητα που βιώνει το παιδί τους, προσπαθούν να νιώσουν τον πόνο, την αγωνία και την χαρά του (Gottman, 2000).

Οι γονείς που επιθυμούν να πετύχουν μια ουσιαστική παιδική ανατροφή, οφείλουν να στηριχτούν στην ενσυναίσθηση. Όσοι το καταφέρουν αυτό, δείχνουν στο παιδί τους πως το εμπιστεύονται και το καθησυχάζουν. Η ενσυναίσθηση βοηθάει στο να ξεπεραστεί κάθε πρόβλημα που θα ξεπηδήσει μπροστά στις σχέσεις με τα παιδιά (Gottman, 2000).

Η ενσυναίσθηση θα πρέπει, να αποτελεί βασικό στοιχείο της παιδικής ανατροφής. Η κατανόηση, περικλείει μεγάλη ισχύ. Διότι τα παιδιά συμμαχούν με τους γονείς. Η ενσυναίσθηση λειτουργεί όταν ο γονιός κατανοεί τις ανάγκες των παιδιών του, τα στηρίζει και δεν τα επικρίνει. Τότε τα παιδιά, μιλούν για το πώς αισθάνονται και τα κίνητρα τους, γίνονται φανερά. Ακόμα, κι όταν συμβεί μια σύγκρουση μεταξύ γονέα και παιδιού, η ενσυναίσθηση έχει βοηθήσει, ώστε να υπάρξει από κοινού επίλυση αυτής της διαμάχης (Gottman, 2000).

Υπάρχουν σταδιακά επίπεδα, για να οικοδομηθεί η ενσυναίσθηση στη σχέση γονιού – παιδιού. Σύμφωνα με τον Gottman (2000, σ.σ. 92-93), τα στάδια αυτά είναι:

- α) Την επίγνωση των συναισθημάτων των παιδιών.
- β) Την έκφραση των συναισθημάτων ως μια ευκαιρία για οικειότητα και διδασκαλία.
- γ) Την ακρόαση με ενσυναίσθηση και την αναγνώριση των συναισθημάτων του παιδιού.
- δ) Την βοήθεια στο παιδί προκειμένου να εκφράσει λεκτικά και να προσδιορίσει τα συναισθήματα του.

ε)Τον καθορισμό ορίων παράλληλα με τη βοήθεια που προσφέρουμε στο παιδί να βρει λύσεις στα προβλήματα του.

Η έννοια της ενσυναίσθησης είναι απλή, αρκεί ένας γονιός να καταλάβει την σπουδαιότητα της. Παρόλα αυτά, η εφαρμογή της ενσυναίσθησης δεν είναι πάντα εύκολη και χρειάζεται θέληση και υπομονή από την πλευρά των γονέων (Gottman, 2000).

3.4 Η ενθάρρυνση

Για κάθε γονιό που θέλει να βοηθήσει με τον καλύτερο τρόπο την ανατροφή του παιδιού του, η ενθάρρυνση είναι η κατάλληλη. Η ενθάρρυνση ως μέθοδος διαπαιδαγώγησης, είναι αρκετά σημαντική και απαραίτητη για κάθε παιδί. Η ενθάρρυνση απαιτεί να δεχτεί ο γονιός ότι το παιδί του είναι ικανό, ανεξάρτητα από τα ελαττώματα που έχει, να του συμπαρασταθεί και να το βοηθήσει να βελτιώσει τα ελαττώματα του (Ντραικωρς και συν, 1979).

Σύμφωνα με τον Ντραικωρς και συν (1979, σ.64), το πρόσωπο που ενθαρρύνει, δηλαδή ο γονιός:

- α) Δίνει αξία στο παιδί,
- β) Του δείχνει εμπιστοσύνη και το κάνει ικανό να έχει πίστη στον εαυτό του.
- γ) Ειλικρινά πιστεύει στις ικανότητες του παιδιού.
- δ) Βοηθά στην ανάπτυξη των ικανοτήτων σύμφωνα με τα στάδια εξέλιξης του παιδιού.
- ε) Αναγνωρίζει τη δύναμη και τα θετικά στοιχεία και στρέφει την προσοχή προς αυτά. Τα περισσότερα παιδιά λειτουργούν και μαθαίνουν καλύτερα μέσω της ενίσχυσης και της ενθάρρυνσης. Τα παιδιά έχουν ανάγκη να ακούσουν ότι τα καταφέρνουν, γιατί παίρνουν την αναγνώριση ότι είναι ικανά, ότι αξίζουν και ότι η προσπάθειά τους αμείβεται. Η ενθάρρυνση δείχνει στο παιδί τι πρέπει και τι μπορεί να κάνει. Είναι σημαντικό οι γονείς να έχουν την ευκαιρία να επαινέσουν το παιδί και να το ενθαρρύνουν να συνεχίσει την προσπάθειά του.

Ενθαρρύνοντας το παιδί και πιστεύοντας σε αυτό, ο γονιός βιώνει και ο ίδιος μια ικανοποίηση και ευχαρίστηση. Αυτή η ικανοποίηση που νιώθει τον βοηθάει και στις σχέσεις του με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας,

ζώντας όλοι αρμονικά, διότι μέσα από αυτό τονίζονται η θετική συμπεριφορά του και τα θετικά του σημεία (Ντινκμεγιερ και συν, 2005).

3.5 Αναγνώριση του σωστού – λάθους από το παιδί και ο έπαινος

Υπάρχουν πολλοί οι οποίοι θεωρούν πως οι έννοιες του σωστού και του λάθους είναι έμφυτες, δημιουργούνται δηλαδή φυσιολογικά σε έναν άνθρωπο , όπως αναπτύσσεται η ομιλία ,το περπάτημα , είναι δηλαδή μια δεξιότητα στην οποία κάθε άνθρωπος έχει τις δομές για να τις αναπτύξει. Υπάρχουν ωστόσο και άνθρωποι οι οποίοι θεωρούν ότι οι έννοιες αυτές δεν υπάρχουν αλλά καλλιεργούνται από τους γονείς και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Η αλήθεια είναι ότι υπάρχει μια έμφυτη τάση του ανθρώπου , η οποία όμως για να τελειοποιηθεί χρειάζεται τη βοήθεια των γονέων. Ο άνθρωπος ως ηθικός ον κατέχει την έννοια του σωστού και του λάθους (Winnicott, 1995).

Η μητέρα αποτελεί το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο παιδί και στη καλλιέργεια των δεξιοτήτων οι οποίες είναι απαραίτητες για την αναγνώριση του σωστού και του λάθους. Το νήπιο είναι ικανό να αναγνωρίζει το σωστό και το λάθος τη στιγμή που μαθαίνει να αναγνωρίζει και τα συναισθήματα του . Υπάρχουν συναισθήματα , όπως είναι αυτά της ενοχής και του άγχους , τα οποία μαθαίνουν στο νήπιο τις έννοιες σωστού και λάθους. Όταν δηλαδή το νήπιο συνδέει μια συμπεριφορά με ένα ανάλογο συναίσθημα , τότε αρχίζει να προσπαθεί να κάνει το σωστό και να αποφεύγει το λάθος, ώστε να έχει θετικά αισθήματα και να αποφεύγει τα αρνητικά. Είναι γεγονός βέβαια ότι το νήπιο πράττει το σωστό και το λάθος όχι μόνο επειδή συνδέει το σωστό και το λάθος με τα συναισθήματα του αλλά επειδή συνδέει τις πράξεις αυτές με την ανάλογη προσδοκία των γονιών του. Σημαντικός παράγοντας βεβαίως είναι η αξιοπιστία των γονέων, καθώς αποτελούν πρότυπο για τα νήπια. Μόνο στη περίπτωση , στην οποία οι γονείς είναι αξιόπιστοι , το νήπιο αναπτύσσει με την παραπάνω μέθοδο την δεξιότητα της αναγνώρισης του σωστού και του λάθους. Τέλος το νήπιο πολλές

φορές δεν κατηγοριοποιεί τις πράξεις σε σωστές και λανθασμένες, αλλά σε καλές και κακές (Winnicott, 1995).

3.6. Αμοιβή και τιμωρία, η χρήση των λογικών και φυσικών συνεπειών

Είναι γεγονός ότι η παιδική ανατροφή γίνεται με διάφορους μεθόδους. Μια μέθοδος παιδικής ανατροφής είναι η τιμωρία και η ανταμοιβή. Κάθε άνθρωπος ο οποίος ζει σε μια κοινότητα, έχει μάθει να ζει με κανόνες και νόμους, τους οποίους η ίδια η κοινότητα έχει θεσπίσει. Η οικογένεια είναι ένα μικροσύστημα μια κοινότητας, μικροσύστημα μια κοινωνίας, η οποία υπόκειται και αυτή σε όρια και κανόνες. Τα παιδιά πρέπει να μάθουν να έχουν αποδεκτή συμπεριφορά, η οποία, πρέπει να είναι σύμφωνη με τους κανόνες και τα όρια της οικογένειας. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά προετοιμάζονται ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της ζωής στην ενήλικη ζωή τους (Κωσταρίδου, 1995).

Τα αίτια της επιβολής της τιμωρίας πρέπει να είναι ξεκάθαρα και να μην συγχέονται. Η τιμωρία επίσης πρέπει να επιβάλλεται όταν η πράξη του άλλου δεν είναι αποδεκτή, όχι όταν η πράξη του άλλου δεν είναι επιθυμητή από τους γονείς. Δηλαδή εάν μια πράξη ενός παιδιού είναι σωστή και η άποψη των γονέων λανθασμένη, τότε σε αυτή τη περίπτωση δεν πρέπει να επιβάλλεται ποινή. Επίσης η τιμωρία πρέπει να είναι άμεση να επιβάλλεται δηλαδή αμέσως μετά την πράξη, ώστε να συγχέεται η τιμωρία με την ανάρμοστη συμπεριφορά, αλλά και στη περίπτωση που το παιδί επαναλάβει την ανάρμοστη συμπεριφορά η τιμωρία πρέπει να είναι επαναλαμβανόμενη. Τα ήδη της τιμωρίας μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες: στη σωματική τιμωρία και στη ψυχολογική τιμωρία, οι οποίες αντενδεικνύονται ως μέθοδοι παιδικής ανατροφής (Κωσταρίδου, 1995).

Με τον όρο σωματική τιμωρία εννοούμε το ξύλο. Το ξύλο δεν θεωρείται ως μια αποτελεσματική μέθοδος διαπαιδαγώγησης αρχικά μπορεί βέβαια μια ξυλιά να αποτρέψει το παιδί από την πράξη αυτή,

αλλά την επόμενη φορά είναι γεγονός ότι το ξύλο θα πρέπει να αυξηθεί ώστε το παιδί να υπακούσει. Σε αυτή τη περίπτωση το ξύλο παίρνει τη μορφή της παιδικής σωματικής κακοποίησης, η οποία είναι απάνθρωπη και τιμωρείται από το νόμο. Άλλωστε ο σκοπός της τιμωρίας δεν είναι να τρομάξει το παιδί αλλά να το καθοδηγήσει, να το διδάξει (Κωσταρίδου, 1995).

Από την άλλη πλευρά η ψυχολογική τιμωρία, είναι η χειρότερη μέθοδος τιμωρίας. Οι γονείς δεν πρέπει να συγχέουν τη τιμωρία με τα συναισθήματα τους προς το παιδί. Για παράδειγμα δεν πρέπει η μητέρα ή ο πατέρας να αναφέρει στο παιδί ότι δεν το αγαπάει επειδή η πράξη του δεν ήταν αποδεκτή. Αντίθετα η τιμωρία πρέπει να επιβάλλεται με αγάπη. Η τιμωρία δηλαδή πρέπει να γίνεται με βάση τη πράξη του παιδιού και όχι με βάση το ίδιο το παιδί. Οι γονείς πρέπει να αναφέρουν την αγάπη τους προς το παιδί και να του εξηγούν ότι η τιμωρία επιβάλλεται για την πράξη του. Οι γονείς, οι οποίοι χρησιμοποιούν τη συναισθηματική βία και είναι αυστηροί, συνήθως έχουν καταπιεσμένα και επιθετικά παιδιά. Από όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό, ότι η καλύτερη μέθοδος διαπαιδαγώγησης είναι η χρήση φυσικών και λογικών συνεπειών (Κωσταρίδου, 1995).

Η χρήση λογικών και φυσικών συνεπειών είναι μια μέθοδος η οποία υιοθετείται στη σύγχρονη εποχή. Με τον όρο χρήση των λογικών και φυσικών συνεπειών γίνεται η ταύτιση της πράξης με την τιμωρία. Σε πολλές περιπτώσεις οι γονείς δεν αντέχουν τη γκρίνια του παιδιού, είτε μπορεί να φωνάζει την ώρα που οι γονείς είναι απασχολημένοι με κάτι σημαντικό και σε αυτή τη περίπτωση οι γονείς δεν πρέπει να χτυπούν ούτε να λένε στο παιδί τους ότι δεν το αγαπούν. Αντίθετα, σε αυτή τη περίπτωση μπορούν να στείλουν το παιδί στο δωμάτιο του λέγοντας του ότι το αγαπούν αλλά ότι αυτή τη στιγμή όμως χρειάζονται ησυχία, οπότε μπορεί το παιδί να μείνει στο δωμάτιο του όση ώρα καταλαβαίνει, και

όταν θα είναι ήσυχος και δεν θα ενοχλεί, μπορεί να επιστρέψει. Στη παραπάνω περίπτωση το παιδί αποσύρεται στο δωμάτιο του χωρίς να γίνεται χρήση της τιμωρίας, αλλά χρήση των φυσικών και λογικών συνεπειών. Ακόμα υπάρχουν πολλά παιδιά, τα οποία είναι τεμπέλικα και δεν κάθονται να διαβάσουν. Οι γονείς δεν πρέπει να το τιμωρούν, αλλά πρέπει να μάθει να αντιμετωπίσει μόνος του τις συνέπειες. Την επόμενη μέρα το παιδί το οποίο δεν έχει μελετήσει πρόκειται νιώσει άσχημα τη στιγμή της εξέτασης από τον δάσκαλο. Με αποτέλεσμα να μη θέλει να νιώσει ξανά άσχημα και την επόμενη φορά να είναι μελετημένο. Υπάρχουν βέβαια παιδιά, τα οποία χαρακτηρίζονται τεμπέλικα και τα οποία δεν μελετούν ακόμα κι όταν νιώθουν άσχημα (Κωσταρίδου, 1995).

Από όσα αναφέρθηκαν, γίνεται αντιληπτό ότι ο πιο σωστός τρόπος είναι η χρήση λογικών και φυσικών συνεπειών. Ακόμη ένα παιδί χρειάζεται αγάπη, υποστήριξη και ενθάρρυνση ώστε να έχει αποδεκτούς τρόπους συμπεριφοράς αλλά και να γίνεται επίκληση στη λογική και όχι στη συναίσθημα. Εκτός από την τιμωρία, μια άλλη μέθοδος εκμάθησης της αποδεκτής συμπεριφοράς είναι η αμοιβή. Ο όρος αμοιβή πολλές φορές χρησιμοποιείται και με τον όρο ανταμοιβή, περιγράφει τις πράξεις εκείνες οι οποίες γίνονται με αποτέλεσμα το κέρδος. Συνήθως η ανταμοιβή γίνεται για να μάθουν τα παιδιά να κάνουν πράξεις, οι οποίες είναι αποδεκτές. Είναι γεγονός ότι το παιδί μαθαίνει να κάνει πράξεις και να συμμορφώνεται σε αυτό το οποίο είναι κοινωνικά αποδεκτό με δύο τρόπους: ο ένας τρόπος είναι η χρήση των λογικών και φυσικών συνεπειών για τις μη αποδεκτές πράξεις και ο άλλος τρόπος είναι η ενίσχυση, η αμοιβή, η ενθάρρυνση, η επιδοκιμασία για τις πράξεις εκείνες, οι οποίες χαρακτηρίζονται αποδεκτές και επιθυμητές. Η αμοιβή και η ενίσχυση είναι μια μέθοδος, η οποία υποδεικνύει στο παιδί, ποια πράγματα μπορεί και πρέπει να κάνει και ποια πράγματα είναι απαγορευμένα (Ιωαννίδης, 1978 ; Ματσανιώτης, 2000).

Η αμοιβή συσχετίζεται με τη συντελεστική μάθηση την οποία εισήγαγε ο Skinner. Σύμφωνα με τον Skinner (1985, σ.47) οι πολύπλοκες μορφές συμπεριφοράς που αποτελούν την προσωπικότητα του παιδιού είναι δυνατό να περιγραφούν ως ένα σύστημα ενισχυτικών γεγονότων. Ενισχυτικά γεγονότα που διαμορφώνουν και διατηρούν τη συμπεριφορά του ατόμου είναι οι αμοιβές, υλικές και ηθικές (Παρασκευόπουλος, 1985).

Οι αμοιβές, οι οποίες προτρέχουν ένα παιδί να προβεί στη συγκεκριμένη συμπεριφορά μπορεί να είναι τεσσάρων ειδών. Οι αμοιβές δηλαδή μπορεί να είναι υλικές, δηλαδή να χρησιμοποιούν οι γονείς κάποιο αντικείμενο, όπως γλυκίσματα ή παιχνίδια, αντικείμενα δηλαδή τα οποία είναι επιθυμητά από ένα παιδί, για να επιβραβεύσουν μια πράξη ενός παιδιού, με αποτέλεσμα το παιδί να επαναλάβει τη πράξη αυτή. Μια άλλη μέθοδος αμοιβής είναι κάποια δραστηριότητα. Για να προτρέψουν οι γονείς το παιδί να κάνει αποδεκτές πράξεις, του επιτρέπουν τη συμμετοχή του σε κοινωνικές δραστηριότητες, αλλά και τη διοργάνωση δραστηριοτήτων στο σπίτι όπως είναι ένα πάρτι ή μια εκδρομή. Η αμοιβές μπορεί ακόμα να είναι κοινωνικές, πρόκειται δηλαδή για αμοιβές οι οποίες έχουν μορφή κοινωνικής αναγνώρισης, όπως είναι ο έπαινος και επιδοκιμασία. Τέλος η τελευταία μορφή αμοιβής είναι η αυτό-αξιολόγηση. Πρόκειται δηλαδή για σκέψεις που κάνει το ίδιο το παιδί για τον εαυτό του και για τις πράξεις του (Ιωαννίδης, 1978 ; Ματσανιώτης, 2000).

3.7 Το παιδικό παιχνίδι

Στη σημερινή εποχή το παιχνίδι τείνει να εξαφανιστεί, εξαιτίας της έλλειψης χώρου και χρόνου. Το παιδικό παιχνίδι, έχει ιδιαίτερη μορφωτική αξία και συμβάλει στην ψυχοκοινωνική εξέλιξη των παιδιών (Χουντουμάδη, 1999).

Σύμφωνα με τον Freud (1919), το παιχνίδι αποτελεί προσπάθεια του ατόμου να ικανοποιήσει ορμές, να εκπληρώσει επιθυμίες και να αντιμετωπίσει επώδυνες εμπειρίες που απειλούν το αναπτυσσόμενο άτομο (Χουντουμάδη, 1999).

Το παιχνίδι προσφέρει σε όλες τις ηλικίες ανεξαιρέτως, συγκέντρωση, κοινωνική δράση, ανάπτυξη φαντασίας και μάθησης. Παράλληλα, συνδέεται με τη δημιουργικότητα, τη λύση προβλημάτων, την γλωσσική διερεύνηση και την ανάπτυξη κοινωνικών ταυτοτήτων (Χουντουμάδη, 1999).

Σύμφωνα με την Garvey (1990), για να θεωρηθεί μια δραστηριότητα παιχνίδι, πρέπει: α) να είναι ευχάριστη, β) να είναι αυτοσκοπός και όχι μέσον για κάτι άλλο, γ) να επιλέγεται αυθόρμητα και ελεύθερα από τους παίκτες και δ) να απαιτεί ενεργή συμμετοχή των παικτών (Χουντουμάδη, 1999).

Όσον αφορά την εξέλιξη του παιχνιδιού, το παιχνίδι του βρέφους είναι δυσδιάκριτο, ωστόσο υπάρχει. Το μωρό επαναλαμβάνει συνεχώς μια κίνηση, γιατί το νιώθει σαν διασκέδαση. Σύμφωνα με τον Piaget, τους πρώτους μήνες το παιδί χρησιμοποιεί όλες του τις αισθήσεις, για να εξερευνήσει τον κόσμο του. Συνήθως, τα βρέφη αρκούνται στον ήχο και στην κίνηση. Όταν το παιδί παίζει, είτε εξερευνά, είτε το κάνει για να διασκεδάσει. Στην αρχή ακολουθεί το μοναχικό παιχνίδι, το οποίο δε διαθέτει σταθερούς κανονισμούς (μη δομημένο) , ενώ στην συνέχεια

έρχεται το συντροφικό παιχνίδι που είναι περισσότερο δομημένο (Χουντουμάδη, 1999).

Τα παιδιά ωθούνται προς το παιχνίδι, έχοντας ορισμένα κίνητρα. Αυτά τα κίνητρα είναι, η αφομοίωση νοητικών σχημάτων και η οργάνωση τους, η ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων και αυτονομίας και να είσπραξη αγάπης και ενίσχυσης από τους γονείς. Το παιχνίδι, αποτελεί μεγάλη πηγή διερεύνησης των κοινωνικών δεσμών. Μέσα από το παιχνίδι, τα παιδιά εκφράζονται ελεύθερα και αναπαριστούν την δική τους πραγματικότητα. Γι' αυτό το λόγο, το παιχνίδι προβάλλει πολλές ανάγκες του παιδιού και εκπληρώνει πάνω από μια λειτουργίες (Χουντουμάδη, 1999).

3.8 Τα είδη του παιδικού παιχνιδιού

Παρακάτω αναφέρονται πέντε κατηγορίες παιχνιδιών που στοχεύουν να αναδείξουν τη σημαντικότητα του παιχνιδιού στη παιδική ανατροφή. Αρχικά, γίνεται αναφορά στο παιχνίδι με αντικείμενα, το οποίο αποτελεί το μέσο με τον οποίο τα παιδιά ανακαλύπτουν τον κόσμο. Στη συνέχεια παρατίθεται το συμβολικό παιχνίδι, το οποίο βοηθά τα παιδιά να εκφράζουν συναισθήματα και καταστάσεις μέσω των συμβόλων. Έπειτα ακολουθεί το δραματικό παιχνίδι, το οποίο αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης, καθώς τα παιδιά εξερευνούν τις ανθρώπινες σχέσεις μέσω των ρόλων που υποδύονται. Έπειτα από το δραματικό παιχνίδι ακολουθεί το παιχνίδι με παιδιά της ηλικίας τους. Τέλος εμφανίζεται το παιχνίδι με τη γλώσσα. Η εμφάνιση του αυτή συνεπάγεται τη γλωσσική εξέλιξη του παιδιού.

3.8.1 Παιχνίδι με αντικείμενα

Τους πρώτους μήνες ζωής και μέχρι δύο ετών, τα παιδιά ανακαλύπτουν και παίζουν με αντικείμενα. Χρησιμοποιούν τα διάφορα αντικείμενα με ποικίλους τρόπους και έτσι, αποκαλύπτονται πολλά νέα χαρακτηριστικά όσον αφορά το παιχνίδι. Τα βρέφη, χρησιμοποιούν τα αντικείμενα, για αυθαίρετους λόγους και όχι για κάποια βιολογική ανάγκη όπως πείνα, δίψα και θαλπωρή. Στη διάρκεια του δεύτερου έτους, τα παιδιά κάνουν πράξη ότι βλέπουν απ' τους μεγαλύτερους. Για παράδειγμα, κάνουν πως διαβάζουν, πως μιλούν στο τηλέφωνο. Αυτές είναι οι πρώτες συμβολικές πράξεις. Στο τέλος του δεύτερου έτους και αρχές τρίτου, το παιχνίδι αρχίζει να αλλάζει. Το παιδί παίζει κοινωνικούς ρόλους και παράλληλα διευθύνει τους όρους του παιχνιδιού (Χουντουμάδη, 1999).

Το παιχνίδι με αντικείμενα αναπτύσσει τις ικανότητες των παιδιών, την ευεξία και γυμνάζει σώμα και πνεύμα. Σημαντικό ρόλο παίζει, ο συντονισμός των κινήσεων σε ένα παιχνίδι κίνησης και ταχύτητας. Η αυτοεικόνα τους σε σχέση με τον βαθμό συντονισμού, επηρεάζει και την αυτοπεποίθησή τους (Χουντουμάδη, 1999).

3.8.2 Συμβολικό παιχνίδι

Το συμβολικό παιχνίδι εμφανίζεται γύρω στο δεύτερο έτος ζωής. Τα παιδιά αρχίζουν να χειρίζονται ελεύθερα τα αντικείμενα, τα συναισθήματα και τις εμπειρίες, χρησιμοποιώντας σύμβολα. Αλλάζουν τα πραγματικά γεγονότα, οργανώνουν τις καταστάσεις και χρησιμοποιούν πολύ την φαντασία. Στο συμβολικό παιχνίδι, τα παιδιά συνεργάζονται με άλλα μέλη, μόνο στα πλαίσια της ομάδας. Αυτό το είδος παιχνιδιού κυριαρχεί από το τρίτο έως και το έκτο έτος της νοητικής ανάπτυξης του παιδιού (Χουντουμάδη, 1999).

Στο δεύτερο χρόνο, τα παιδιά αναπτύσσουν τη γλώσσα και αναπαριστούν αντικείμενα στη σκέψη τους. Το παιδί χρησιμοποιεί συμβολικές εικόνες, που την δεδομένη στιγμή περιλαμβάνουν φανταστικά στοιχεία ή στοιχεία που δεν είναι παρόντα. Στην ηλικία των τριών ετών, τα παιδιά κατακτούν το φανταστικό παιχνίδι και στηρίζονται στην προσποίηση. Το συμβολικό παιχνίδι επιδρά σημαντικά στην ανάπτυξη της φαντασίας του μικρού παιδιού και δείχνει πως το παιδί έχει την κατάσταση στα χέρια του (Χουντουμάδη, 1999).

3.8.3 Δραματικό παιχνίδι

Αυτό το είδος παιχνιδιού περιλαμβάνει μια οργανωμένη δραστηριότητα, που έχει στόχο και κανόνες. Εμφανίζεται στην ηλικία

των δύο ετών. Το δραματικό παιχνίδι αντικατοπτρίζει το τι βλέπουν να παίζουν από τους γύρω τους. Το παιδί μπαίνει σε πολλούς ρόλους, όπως αυτού του γιατρού, του μάγιστρα, του δασκάλου. Μέσα από το δραματικό παιχνίδι, βελτιώνει τη γλώσσα και την επικοινωνία αλλά και τις διαπροσωπικές σχέσεις του (Χουντουμάδη, 1999).

Το δραματικό παιχνίδι προσφέρει ένα παιχνίδι φαντασίας και ρόλων. Η φαντασία αυτή βοηθάει το παιδί να αναλύσει τα προβλήματα, τους φόβους και τις συγκρούσεις. Συνεπώς, το παιδί παίρνει πρωτοβουλίες και έχει ενεργό ρόλο (Χουντουμάδη, 1999).

3.8.4 Παιχνίδι με άλλα παιδιά

Η πρωταρχική πηγή για την ανάπτυξη σχέσης με τα άλλα παιδιά, είναι το παιχνίδι. Το παιχνίδι με άλλα παιδιά ξεκινάει από την ηλικία των δύο χρόνων. Μεταξύ των ηλικιών δύο με πέντε, το μοναχικό παιχνίδι μετατρέπεται σε κοινωνικό. Το παιδί απολαμβάνει το παιχνίδι με ομηλικούς και όχι με τους μεγαλύτερους. Στην ηλικία των τεσσάρων ετών το παιχνίδι στηρίζεται στην συνεργασία για ένα κοινό σκοπό (Χουντουμάδη, 1999).

Ανάμεσα στους ομηλικούς αναπτύσσονται σχέσεις που επιτελούν μια σειρά από λειτουργίες, που μαθαίνουν τα παιδιά τους κανόνες του κοινωνικού παιχνιδιού. Το κάθε παιδί αποτελεί μια πηγή ενθάρρυνσης, ανταμοιβής και πληροφόρησης καθώς και ένα κοινωνικό πρότυπο (Χουντουμάδη, 1999).

Το συνεργατικό παιχνίδι μαθαίνει στα παιδιά να εξετάζουν τις καταστάσεις από μια άλλη οπτική γωνία και να δρουν με διαφορετικό τρόπο. Μαθαίνουν την έννοια της συνεργασίας, του διαλόγου και της φιλίας. Αργότερα στη ηλικία των έξι ετών, εμφανίζονται τα παιχνίδια με

κανόνες όπως είναι τα επιτραπέζια, αυτά διδάσκουν στα παιδιά την έννοια της δικαιοσύνης και της παρανομίας (Χουντουμάδη, 1999).

3.8.5 Παιχνίδι με τη γλώσσα

Το παιχνίδι με τη γλώσσα ξεκινάει όταν τα παιδιά αρχίζουν να χρησιμοποιούν καλά τη γλώσσα. Η γλωσσική διερεύνηση και τα παιχνίδια με λέξεις, συναρπάζουν τα μικρά παιδιά. Πολλές φορές, τα παιδιά επαναλαμβάνουν, είτε τραγούδια, είτε λέξεις που τους έχουν κάνει εντύπωση. Διασκεδάζουν όταν δημιουργούν μια σειρά από πολλές λέξεις που δεν έχουν νόημα και εφευρίσκουν περίεργα παρατσούκλια για τους φίλους τους (Χουντουμάδη, 1999).

Ακόμα και τα μωρά απολαμβάνουν τα παιχνίδια με ήχο, αργότερα τα παιδιά θέλοντας να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των μεγάλων, λένε βρισιές, ομοιοκαταληξίες, στίχους τραγουδιών, ποιήματα και αινίγματα. Πολλές φορές, τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας δεν κατανοούν πλήρως το νόημα των αινιγμάτων εξαιτίας των πολλών μεταφορών που παρουσιάζουν (Χουντουμάδη, 1999).

Ωστόσο, το παιχνίδι με τη γλώσσα βοηθάει στην πνευματική ανάπτυξη των παιδιών, πλουτίζει το λεξιλόγιο τους και ενισχύει την κοινωνικότητα τους (Χουντουμάδη, 1999).

Έτσι, λοιπόν όλα τα παιχνίδια ανεξαιρέτως του είδους τους, προσφέρουν κοινωνική και νοητική ανάπτυξη στα παιδιά. Δεν παίζει ρόλο πόσα παιχνίδια έχει ένα παιδί, η απλή κατοχή παιχνιδιών δεν αρκεί. Αυτό που χρειάζεται είναι να δίνεται στο παιδί ο χώρος και ο χρόνος ώστε να παίζουν με αυτά. Οι γονείς οφείλουν, να κατανοήσουν αυτήν την βαθιά ανάγκη του παιδιού και να πάψουν να το πιέζουν μόνο για τις σχολικές του υποχρεώσεις. Κάθε παιδί έχει ανάγκη από παιχνίδι και

ξεγνοιασιά, αυτό είναι που πρέπει να καταλάβουν οι γονείς (Χουντουμάδη, 1999).

3.9 Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση

Η σεξουαλική διαφώτιση αποτελεί την ενημέρωση των παιδιών σε θέματα σεξουαλικότητας. Η σεξουαλική διαφώτιση τις περισσότερες φορές πραγματοποιείται σταδιακά στη ζωή ενός παιδιού. Είναι γεγονός ότι στη παιδική ανατροφή, συγκαταλέγεται και η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, η οποία είναι ύψιστης σημασίας για την μετέπειτα ζωή του παιδιού. Αρχικά κάθε άνθρωπος έχει σεξουαλική συμπεριφορά στην ενήλικη ζωή του, η οποία είναι ανάλογη της σεξουαλικής του αγωγής. Η σεξουαλική συμπεριφορά του ατόμου καθορίζεται από γενετικούς παράγοντες πολύ περισσότερο όμως από τις επιδράσεις του περιβάλλοντος (Ματσανιώτης, 2000, σ. 141).

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι σημαντική και απαραίτητη. Υπάρχουν πολλοί γονείς που αναρωτιούνται ποια χρονική στιγμή είναι κατάλληλη για να ενημερώσουν το παιδί τους για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα, μερικοί από αυτούς δε θεωρούν ότι η ενημέρωση πρέπει να ξεκινά στην εφηβεία, ενώ μερικοί άλλοι θεωρούν ότι πρέπει να ξεκινά νωρίτερα. Η ψυχολογία του παιδιού και η παιδαγωγική επιστήμη αναφέρουν, πως το σεξουαλικό ένστικτο ξεκινά από την παιδική ηλικία. Ουσιαστικά η σεξουαλική διαφώτιση του παιδιού, ξεκινά από τη γέννηση του. Το φύλο του παιδιού δηλαδή προκαθορίζει την ανατροφή και τον τρόπο που οι γονείς φέρονται. Αν είναι κορίτσι το ντύνουν στα ροζ, αγοράζουν κούκλες για παιχνίδια, αντίθετα αν είναι αγόρι το ντύνουν στα μπλε και του αγοράζουν αυτοκίνητα και στρατιωτάκια. Τα παιχνίδια και το ντύσιμο καθορίζεται από το φύλο (Ματσανιώτης, 2000; Borten et al, 2002).

Η σεξουαλική διαφώτιση δεν ολοκληρώνεται σε μία στιγμή ούτε με μία συζήτηση, αντιθέτως είναι μια μακροχρόνια διαδικασία που ξεκινά από τη γέννηση και τελειώνει στην εφηβεία, για αυτό το λόγο υπάρχουν

βαθμίδες πληροφόρησης. Τα παιδιά μικρής ηλικίας, παρασυρόμενα από τη γέννηση ενός μωρού στο ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον, απορούν και αρχίζουν να ρωτούν, πώς γίνονται τα παιδιά, ποιος τα γεννά, ποιος τα φέρνει στο κόσμο. Ερωτήματα φυσιολογικά για την ανθρώπινη δημιουργία. Τα παιδιά έχουν διαφορετικό συλλογισμό από τους ενηλίκους. Οι ενήλικοι νιώθουν αμήχανα, θεωρούν τις ερωτήσεις αυτές απρεπείς και πολλές φορές είναι απροετοίμαστοι για να μιλήσουν. Επειδή δεν είναι προετοιμασμένοι αρκετά και νιώθουν αμήχανα προτρέχουν σε απαντήσεις εύκολες για αυτούς, όπως μερικοί από αυτούς υιοθετούν το μύθο του πελαργού. Εξιστορούν στα παιδιά τους πως τα μωρά τα φέρνει ο πελαργός στην οικογένεια γεγονός που δημιουργεί αλλά ερωτηματικά στα παιδιά, τα οποία παραμένουν άλυτα. Τα παιδιά κάποια στιγμή μαθαίνουν την αλήθεια, πως δημιουργούνται, πώς γεννιούνται οι άνθρωποι. Τη στιγμή που μαθαίνουν την αλήθεια, ο μύθος του πελαργού κλονίζει την εμπιστοσύνη των παιδιών προς τους γονείς, καθώς θεωρούν ότι εξαπατήθηκαν και όσα τους έμαθαν είναι ψέμα. Οι γονείς πρέπει να είναι ειλικρινείς, είναι φυσιολογικό ένα παιδί να ρώτα και να έχει απορίες για το πώς γίνονται τα μωρά. Υπάρχουν αρκετά βιβλία με απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα για τους γονείς οι οποίοι δεν είναι προετοιμασμένοι. Σε αυτή τη περίπτωση οι γονείς μπορούν να ενημερώσουν τα παιδιά μικρότερης ηλικίας με μία ιστορία. Οι γονείς μπορούν να εξηγήσουν στα παιδιά ότι μπαμπάς βάζει ένα μικρό σποράκι στη κοιλιά της μαμάς που μεγαλώνει, παραλληλίζοντας το μέγαλωμα με ένα φυτό το οποίο αναπτύσσεται διαδοχικά, έτσι και το σποράκι στη κοιλιά της μαμάς μεγαλώνει σταδιακά και γίνεται άνθρωπος. Τα παιδιά πρέπει να παίρνουν ολοκληρωμένες απαντήσεις. Η ιστορία αυτή είναι κατάλληλη για ένα μικρό παιδί και το σημαντικό είναι πως αυτή η ιστορία είναι αληθινή. Σε περίπτωση που οι γονείς είναι απροετοίμαστοι δεν πρέπει να βιάζονται, μπορούν να ενημερώσουν το

παιδί, ότι δεν μπορούν να απαντήσουν αυτή τη στιγμή στις ερωτήσεις και πως θα του μιλήσουν κάποια άλλη στιγμή, όταν προετοιμαστούν αρκετά δηλαδή, ποτέ όμως δεν πρέπει να λένε ψέματα (Ματσανιώτης, 2000).

Το επόμενο στάδιο που ακολουθεί είναι στο τέλος της παιδικής ηλικίας, όπου τα παιδιά πρέπει να προετοιμάζονται για την είσοδο τους στην εφηβεία και τις αλλαγές που θα προκύψουν. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση του κοριτσιού πρέπει να είναι σαφώς διαφορετική από τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση του αγοριού. Η έξοδος τους από την παιδική ηλικία συνεπάγεται και αλλαγές στη σωματικής τους διαμόρφωση. Τα κορίτσια αποκτούν στήθος, έχουν ωοθήκες, έχουν έμμηνο ρύση. Η ενημέρωση για τις σωματικές αλλαγές είναι ύψιστης σημασίας. Ένα κορίτσι που δεν γνωρίζει πανικοβάλλεται όταν αιμορραγεί. Τα αγόρια από την άλλη πλευρά εκκρίνουν τεστοστερόνη, η οποία είναι υπεύθυνη για τις αλλαγές στο σώμα τους, το ανδρικό μόριο φαίνεται περισσότερο και έχουν την πρώτη εκσπερμάτωση. Τα παιδιά πρέπει να είναι έγκαιρα και κατάλληλα πληροφορημένα, ακόμα και αν οι γονείς αρνούνται να μιλήσουν. Οι αλλαγές είναι εμφανείς και τα παιδιά διαπιστώνουν ότι το σώμα τους αλλάζει. Τα κορίτσια παρατηρούν ότι τα αγόρια διαφέρουν από αυτά, όχι μόνο σωματικά αλλά και σε θέματα συμπεριφοράς. Υπάρχουν γονείς που θεωρούν τα σεξουαλικά ζητήματα απρεπή και δεν ενημερώνουν τα παιδιά του. Τα παιδιά επίσης πρέπει να ενημερώνονται για θέματα υγείας, και αντισύλληψης, ώστε να είναι κατάλληλα προετοιμασμένα. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση πρέπει να γίνεται σαφώς από τους γονείς, μερικοί γονείς όμως θεωρούν το σεξ «ταμπού», αγχώνονται ντρέπονται και δεν ενημερώνουν τα παιδιά τους (Rattner et al, 1969).

Άλλοι γονείς καταφεύγουν στη μέθοδο των βιβλίων, η οποία δεν είναι κατάλληλη. Ένα τόσο δύσκολο πεδίο όπως η ανθρώπινη σεξουαλικότητα, δεν μπορεί να κατανοηθεί με αυτή τη διαδικασία, για την διαφώτιση πρέπει να υπάρξει μια ανθρώπινη συμβολή που να ξεπερνά την απλή ανάγκη του βιβλίου (Rattner et al, 1969, σ.156).

Υπάρχουν μητέρες που καταφεύγουν στη λύση του γυναικολόγου, που με την βοήθεια ενός ειδικού προσπαθούν να ενημερώσουν, να εξηγήσουν. Μερικές κοπέλες εμπιστεύονται το γυναικολόγο επειδή η ίδια τους η μητέρα τον εμπιστεύεται, αν και είναι μια μέθοδος ενημέρωσης ελλιπείς καθώς δεν υπάρχει επικοινωνία ανάμεσα στους γονείς και στα παιδιά. Ακόμα υπάρχουν γονείς που δεν ενημερώνουν τα παιδιά τους, είτε επειδή οι ίδιοι οι γονείς δεν είναι έτοιμοι, είτε επειδή θεωρούν ότι τα παιδιά τους δεν είναι έτοιμα να κουβεντιάσουν, είτε επειδή οι ίδιοι μεγαλώνουν τα παιδιά τους σύμφωνα με τα δικά τους βιώματα. Επειδή οι ίδιοι έμαθαν μόνοι τους τη σεξουαλική τους πλευρά με ηρεμία, χωρίς προβλήματα, επαναπαύονται ότι το ίδιο θα συμβεί και στα παιδιά τους. Αυτό, δηλαδή η μη ενημέρωση από τους γονείς, λογχεύει κινδύνους, καθώς το παιδί έχει απορίες. Αν ο γονιός δεν προτίθεται να τις λύσει, το παιδί θα ενημερωθεί από κάποιον άλλον, όπως φίλοι, περιστασιακές σχέσεις, κακοπροαίρετοι άνθρωποι. Ένας γονιός γνωρίζει το παιδί του, τις ιδιαίτερες ανάγκες, τις επιθυμίες του, τις ανησυχίες του, οπότε είναι ο καταλληλότερος για να κουβεντιάσει με το παιδί του. Η επικοινωνία γονέα – παιδιού αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην παιδική ανατροφή. Ένας γονέας, ο οποίος είναι πρόθυμος να μιλήσει για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα, επικοινωνεί με το παιδί του, είναι προσιτός στις δύσκολες στιγμές. Ένα παιδί που εμπιστεύεται τους γονείς του, σε περίπτωση σεξουαλικού προβλήματος θα απευθυνθεί στους γονείς (Borten et al, 2002 ; Ματσανιώτης, 2000).

Έχει υποστηριχθεί (Rattner et al, 1969, σ.159) οι γονείς δεν πρέπει να ξεχνούν ότι η σεξουαλική και ψυχική μοίρα του παιδιού τους θα εξαρτηθεί από τη στάση τους απέναντι στη σεξουαλικότητα. Με τις σημερινές συνθήκες οι περισσότεροι άνθρωποι εγκαταλείπουν την νεανική τους ηλικία φορτωμένοι με κόμπλεξ, που βαραίνουν τρομερά τη ζωή τους. Στο ψυχολόγο του βάθους είναι εντελώς γνωστό ότι ο παραμορφώσις της σεξουαλικής και ερωτικής ζωής προέρχονται από εσφαλμένη ανατροφή.

Υπάρχουν γυναίκες οι οποίες πάσχουν από σεξουαλική ψυχρότητα και δεν είναι σε θέση να ικανοποιηθούν σεξουαλικά στον έρωτα εξαιτίας παραγόντων που πηγάζουν από την παιδική τους ανατροφή. Είναι γεγονός πως και άλλες καταστάσεις όπως σεξουαλική διαστροφή, σεξουαλικά εγκλήματα οφείλονται στη σεξουαλική ανατροφή του δράστη. Από όσα παρατέθηκαν παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η σεξουαλική αγωγή ενός παιδιού ξεκινά από τη γέννηση του και ολοκληρώνεται στην ενήλικη ζωή του. Τα βιώματα, η ενημέρωση από τους γονείς του καθώς και οι επιδράσεις του περιβάλλοντος, δημιουργούν έναν άνθρωπο με ολοκληρωμένη ή με ελλιπή σεξουαλική αγωγή (Rattner et al, 1969 ; Ματσανιώτης, 2000 ; Morri, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

Αντιπαιδαγωγικοί μέθοδοι ανατροφής

4.1 Υπερπροστασία

Η ανατροφή των παιδιών δεν ήταν ποτέ εύκολη υπόθεση. Πόσο μάλλον σήμερα που οι κίνδυνοι και οι απαιτήσεις της ζωής είναι περισσότεροι. Συχνά όμως, οι γονείς τείνουν να δημιουργούν έναν ασφυκτικό προστατευτικό κλοιό γύρω από τα παιδιά τους, εμποδίζοντάς τα να γίνουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες. Η υπερπροστασία ξεκινά από την στιγμή που το μωρό έρχεται στο κόσμο. Πρόκειται για ένα τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα που κάνει πολλά παιδιά αλλά και τους γονείς τους δυστυχημένους. Υπερπροστασία είναι η υπερβολική φροντίδα, η υπερβολική αγωνία και το υπερβολικό άγχος των γονέων. Από την μια πλευρά, η υπερπροστασία προστατεύει τα παιδιά και από την άλλη δεν το αφήνει ελεύθερο να μάθει να χειρίζεται τις ανατρεπτικές καταστάσεις της ζωής του. Τις περισσότερες φορές, οι γονείς νιώθουν ανασφάλεια για το αν πληρούν όλες τις προδιαγραφές του καλού γονέα και έτσι καταλήγουν στην υπερβολή. Άλλοι πάλι, εξαιτίας του ότι είχαν μάθει σε αυτόν τον τρόπο ανατροφής τείνουν να ανατρέφουν τα παιδιά τους με τον ίδιο τρόπο. Οι γονείς, δείχνοντας υπερβολική φροντίδα και άγχος απομακρύνουν τα παιδιά από τον έξω κόσμο. Τα παιδιά με αυτόν τον τρόπο δεν κοινωνικοποιούνται εύκολα και κλείνονται στον εαυτό τους (Ματσανιώτης, 2000).

Έτσι η ζωή του παιδιού όταν περικλείεται από πρόσωπα που το ασφυκτιούν, του μεταδίδουν διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς και ανατροφής, διαφορετικά πιστεύω, διαφορετικά πρότυπα και μηνύματα, κάνοντας το εξαρτημένο χωρίς να παρουσιάζει την άποψη του για καθετί στη κοινωνία. (Ματσανιώτης, 2000).

Σε κάθε περίπτωση σταθερής και μακροχρόνιας γονικής υπερπροστασίας τα παιδιά θα μεγαλώσουν και θα βγουν στη ζωή χωρίς τα απαραίτητα εφόδια, που απαιτεί η ηθικό-κοινωνική και συναισθηματική ωριμότητα. Άοπλα στον αγώνα για επιβίωση, κάτω από τις απάνθρωπα ανταγωνιστικές συνθήκες της κοινωνίας των ενηλίκων (Ματσανιώτης, 2000, σ. 61).

4.2 Παραχάϊδεμα και απαγορευμένο κρεβάτι

Υπάρχουν γονείς, οι οποίοι παραμελούν τα παιδιά τους και δεν δείχνουν το ανάλογο ενδιαφέρον. Στον αντίποδα, όμως βρίσκονται μερικοί γονείς, οι οποίοι προστατεύουν τα παιδιά τους σε υπερβολικό βαθμό. Τα περισσότερα από αυτά τα παιδιά, συνηθίζουν να τρυπώνουν στο κρεβάτι των γονιών τους. Με αυτό τον τρόπο, παραχαϊδεύονται από τους γονείς τους. Το παραχάϊδεμα, είναι το πιο συνηθισμένο λάθος της σύγχρονης εποχής. Ακόμα και όταν οι γονείς δεν επιτρέπουν στο παιδί τους να κοιμάται μαζί τους, το παιδί συνήθως βρίσκει διάφορες δικαιολογίες, μερικές από αυτές είναι αρκετά σημαντικές και άλλες λιγότερο σημαντικές. Οι γονείς πρέπει να γνωρίζουν ότι με το να επιτρέπουν στο παιδί τους να κοιμάται μαζί τους δεν λύνουν προβλήματα, αντίθετα προσθέτουν. Οι περισσότεροι γονείς επιτρέπουν στο παιδί το πρώτο βράδυ να κοιμηθεί μαζί τους, την επόμενη φορά όμως όταν οι γονείς αρνηθούν, τότε το παιδί αισθάνεται απόρριψη. Είναι γεγονός, ότι όταν παιδί μαθαίνει να κοιμάται με τον έναν από τους δύο γονείς, η πράξη αυτή γίνεται συνήθεια, με αποτέλεσμα το παιδί να εξαρτάται άμεσα από τους γονείς. Ο πιο ορθός τρόπος, για να αντιμετωπίσουν οι γονείς αυτή τη συμπεριφορά, είναι από τη πρώτη φορά να μην επιτρέψουν στο παιδί να κοιμηθεί μαζί τους. Αντίθετα, να το συνοδέψουν στο δωμάτιο του και να του εξηγήσουν με αγάπη ότι είναι δίπλα σε περίπτωση που το παιδί τους χρειαστεί. Επίσης, μια καλή τεχνική είναι οι γονείς να παραμένουν στο δωμάτιο του παιδιού για λίγο, να του εξηγήσουν ότι είναι ικανά να κοιμηθούν μόνα τους και να τους διαβάσουν ένα παραμύθι. Σε καμία περίπτωση, δεν πρέπει οι γονείς να επιτρέπουν στο παιδί τους να κοιμάται στο δωμάτιο τους. Είναι σημαντικό, οι γονείς να εξηγούν στο παιδί, ότι το αγαπούν, έτσι ώστε να

μην νιώσει απόρριψη ή στέρηση αγάπης (Ματσανιώτης, 2000 ; Corey, 2005).

Τέλος, σύμφωνα με την προσωποκεντρική θεωρία του Adler ο άνθρωπος ως κοινωνικό ον, είναι ικανό να αυτοκαθορίζεται και να δημιουργεί. Στη παιδική ηλικία όμως, δηλαδή στα πρώτα χρόνια της ζωής ενός ανθρώπου, ο άνθρωπος έχει κάποιες αδυναμίες και χρειάζεται τη βοήθεια των γονιών του. Στα παιδικά χρόνια προσπαθεί να ξεπεράσει την αδυναμία του αυτή με το μηχανισμό της αντιστάθμισης. Υπάρχουν όμως, γονείς οι οποίοι συνεχίζουν να είναι υπερπροστατευτικοί και παραχαϊδεύουν το παιδί τους. Τα παιδιά τα οποία είναι παραχαϊδευμένα έχουν έλλειψη αυτοπεποίθησης, εξαρτώνται από τους γονείς και είναι ανασφαλή. Οι γονείς πρέπει να αφήνουν το παιδί τους να εξελίσσεται και να στηρίζεται στις δικές του δυνάμεις, διαφορετικά δημιουργούνται εξαρτημένες σχέσεις και τα παιδιά αποκτούν μη υγιείς χαρακτήρες (Ματσανιώτης, 2000 ; Corey, 2005).

4.3 Πειθαρχία

Ένας παράγοντας που παίζει σημαντικό ρόλο στην ανατροφή των παιδιών, είναι η πειθαρχία. Η πειθαρχία είναι αναγκαία σε όλους τους τομείς της ζωής και ιδιαίτερα η αυτοπειθαρχία. Η κοινωνική συμβίωση προϋποθέτει όρια, αρχές, αρετές, κανονισμούς και νόμους. Έτσι, λοιπόν η πειθαρχία αποτελεί πρωταρχική ανάγκη στη ζωή των παιδιών. Με την πειθαρχία το παιδί μαθαίνει μηχανισμούς άμυνας, τρόπους σκέψης και αντίδρασης και γίνεται ένα νοήμων κοινωνικό ον (Χουντουμάδη, 1999).

Η σωστή πειθαρχία και η σωστή συμπεριφορά δεν είναι επίκτητες, είναι αποτέλεσμα μάθησης. Η πειθαρχία και τα όρια αναπτύσσονται στο παιδί από τους γονείς, τους φίλους, τα αδέρφια και τους παιδαγωγούς. Η καλή πειθαρχία έχει άμεση σχέση με τη διδασκαλία και χαρακτηρίζεται από αμεσότητα. Αμέσως μόλις το παιδί σφάλει, πρέπει ο γονέας να ανταποκριθεί άμεσα. Οφείλει να δείξει στο παιδί, πως η πράξη του θα έχει συνέπειες. Το σφάλμα με την πειθαρχία θα πρέπει να βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση, ώστε να αποφεύγονται οι βασανιστικές ενοχές του παιδιού. Επίσης, η καλή πειθαρχία προϋποθέτει συνέπεια και σταθερότητα. Οι γονείς οφείλουν να μην παραβλέπουν σφάλματα των παιδιών όταν σε άλλους είναι αυστηροί. Μια τέτοια συμπεριφορά αποπροσανατολίζει το παιδί. Πρέπει καθημερινά να προβάλλουν την αξιοπιστία των πράξεων και των συμβουλών τους. Για να είναι αποτελεσματική η πειθαρχία, πρέπει να είναι σίγουρη, δηλαδή οι γονείς να είναι σταθεροί σε αυτά που λένε στα παιδιά τους. Επίσης, σημαντικό ρόλο στην άσκηση καλής πειθαρχίας, παίζει ο βαθμός δικαιοσύνης που θα έχει. Ο γονιός πρέπει να διδάξει στο παιδί πως αν κάνει λάθος θα επωμιστεί τη λογική συνέπεια της λανθασμένης συμπεριφοράς του, που δεν θα είναι άλλη απ' την πειθαρχία. Όταν ένας γονιός τιμωρεί άδικα το παιδί του, το παιδί δεν μαθαίνει το λάθος του γιατί το πνίγει το αίσθημα

της αδικίας. Επομένως, οι τιμωρίες οφείλουν να είναι δίκαιες, για να είναι αποτελεσματικές. Τέλος, η σωστή πειθαρχία διδάσκει μόνο θετικά μαθήματα και έχει σωστή ένταση. Κανένα παιδί δεν μαθαίνει από μια αυστηρή και αρνητική πειθαρχία. Η θετική πειθαρχία βοηθάει το παιδί και προσφέρει μια ουσιαστική υποστήριξη. Δεν το υποβιβάζει, αντίθετα ενισχύει το δέσιμο με τους γονείς του. Ο γονιός οφείλει να προσαρμόζει την αντίδραση του ανάλογα με την πράξη του παιδιού. Επίσης, η ένταση της αντίδρασης, θα πρέπει να εξαρτάται από το βαθμό ευαισθησίας του κάθε παιδιού (Νέλσον και συν, 1987).

Τις περισσότερες φορές, η πειθαρχία εφαρμόζεται με σκοπό την προστασία του παιδιού, από τους διάφορους κινδύνους που παραμονεύουν. Έτσι, λοιπόν οι γονείς θέλοντας να προστατέψουν τα παιδιά τους, χρησιμοποιούν τις απαγορεύσεις. Πολλές φορές οι απαγορεύσεις πληγώνουν τα μικρά παιδιά και περιορίζουν την εξερεύνηση τους. Ιδιαίτερα στις μικρές ηλικίες, οι γονείς μπορούν να μειώσουν τις απαγορεύσεις με το να προστατεύουν με διάφορους τρόπους τα παιδιά τους. Για παράδειγμα, μπορούν να καλύψουν με ασφάλεια τα ηλεκτρικά του σπιτιού και να απομακρύνουν τα αιχμηρά αντικείμενα και έπιπλα (Χουντουμάδη, 1999).

Ωστόσο, οι γονείς δεν μπορούν να απομακρύνουν κάθε κίνδυνο, γι' αυτό είναι απαραίτητος ο διάλογος και η συνεργασία με τα παιδιά. Κάθε απαίτηση και απαγόρευση των γονιών θα πρέπει να συνοδεύεται από εξηγήσεις στα παιδιά. Οι εξηγήσεις καθησυχάζουν το παιδί και δεν το εξαγριώνουν. Πολλοί γονείς δυσκολεύονται στο να εξηγήσουν και να δικαιολογήσουν τα όρια που βάζουν. Τέτοιου είδους συμπεριφορά γεμίζει ερωτηματικά το παιδί. Τα παιδιά πρέπει να μάθουν να σέβονται τους εαυτούς τους και τους συνανθρώπους τους και μόνο δίνοντας τους εξηγήσεις θα το καταφέρουν (Χουντουμάδη, 1999).

Οι εξηγήσεις πρέπει πάντα να συνοδεύουν την τιμωρία. Όμως, προτού φτάσει ένας γονιός στην τιμωρία, οφείλει να έχει προειδοποιήσει το παιδί, δίνοντας του την ευκαιρία να διορθώσει την πράξη του. Σε περίπτωση που η προειδοποίηση δεν φέρει αποτέλεσμα, θα ακολουθήσει μια αιτιολογημένη τιμωρία (Χουντουμάδη, 1999).

Η διαπαιδαγώγηση και η σωστή πειθαρχία των παιδιών, πρέπει να στηρίζεται στην κατανόηση και στη συμπαράσταση προς αυτό. Επιπροσθέτως, οι γονείς οφείλουν να αφιερώνουν χρόνο στην ανατροφή των παιδιών, να μάθουν να λένε όχι, όπου χρειάζεται και να θέτουν σταθερά όρια, χωρίς να αισθάνονται ενοχές και τύψεις. Έτσι, τα παιδιά θα μάθουν να σέβονται και τις ανάγκες των άλλων, να μοιράζονται τα διάφορα προνόμια και να νιώθουν ευτυχισμένα από τη ζωή τους (Χουντουμάδη, 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:

Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού

5.1 Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στην οικογένεια

Κατά καιρούς ο κοινωνικός λειτουργός έρχεται σε επαφή με δυσλειτουργικές οικογένειες που χρειάζονται βοήθεια και καθοδήγηση. Η κάθε οικογένεια αποτελεί ένα σύστημα που χαρακτηρίζεται από αλληλοεξαρτώμενες σχέσεις, συγκεκριμένη δομή, και ρόλους. Η μέθοδος που χρησιμοποιεί ο κοινωνικός λειτουργός για να βοηθήσει μια οικογένεια είναι η κοινωνική εργασία με οικογένεια. Ωστόσο, στηρίζεται και σε διάφορες συστημικές θεωρίες και μοντέλα παρέμβασης (Δημοπούλου - Λαγωνίκα και συν, 2008).

Η οικογένεια λειτουργεί ως ένας οργανισμός. Έχει συγκεκριμένη δομή και σκοπό και τα μέλη της αξιολογούν τους εαυτούς τους και αξιολογούνται από τον κοινωνικό περίγυρο. Σύμφωνα με τον Minuchin and Fishman (Δημοπούλου- Λαγωνίκα και συν, 2008, σ.416) «η οικογένεια απαρτίζεται από τέσσερα υποσυστήματα. Αυτά τα υποσυστήματα είναι: α)το συζυγικό υποσύστημα, το οποίο αφορά το συζυγικό ζεύγος και τις μεταξύ τους σχέσεις, β)το γονεϊκό υποσύστημα που επικεντρώνεται στους γονείς και τα παιδιά, γ)το αδελφικό υποσύστημα, που περιλαμβάνει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αδελφών και δ)το υποσύστημα γονιών – παιδιών, το οποίο περιγράφει την γονεϊκή εξουσία, την άσκηση πειθαρχίας και ορίων».

Βασική προϋπόθεση ώστε να λειτουργήσουν ομαλά αυτά τα υποσυστήματα είναι τα όρια που τα συνδέουν. Τα όρια σε μια οικογένεια είναι είτε κλειστά είτε συγκεχυμένα (Δημοπούλου- Λαγωνίκα και συν, 2008).

Ένας παράγοντας που επηρεάζει σημαντικά τη λειτουργία της οικογένειας είναι, τα πιστεύω της που ονομάζονται και οικογενειακοί μύθοι. Αυτοί οι μύθοι επηρεάζουν άμεσα κάθε συμπεριφορά των μελών και με τη βοήθεια του χρόνου προσδίδουν στην οικογένεια έναν φυσιολογικό χαρακτήρα ή έναν δυσλειτουργικό χαρακτήρα (Δημοπούλου- Λαγωνίκα και συν, 2008).

Ο κοινωνικός λειτουργός πλησιάζει την οικογένεια έχοντας την ιδιότητα του θεραπευτή και ο ρόλος του παίρνει διάφορες διαστάσεις. Ο κοινωνικός λειτουργός, έχοντας παρεμβατικό ρόλο θέτει μαζί με την οικογένεια τους θεραπευτικούς στόχους. Προσπαθεί να βοηθήσει την οικογένεια με συμβουλές και οδηγίες και να αναδιαμορφώσει τη δομή της. Όταν μια οικογένεια, παρουσιάζει κάποια παθολογία, ο κοινωνικός λειτουργός εξετάζει που ακριβώς εντοπίζεται αυτή η παθολογία. Διερευνά το άτομο και το κοινωνικό περιβάλλον αλλά και την μεταξύ τους σχέση (Δημοπούλου- Λαγωνίκα και συν, 2008).

Ο κοινωνικός λειτουργός έχοντας ως στόχο την επιθυμητή αλλαγή, χρησιμοποιεί συγκεκριμένες δεξιότητες. Μερικές από αυτές τις δεξιότητες είναι (Haley, 1974):

Καθοδήγηση, ώστε να εφαρμόζουν τις οδηγίες οι εξυπηρετούμενοι.

β)Εξατομίκευση, εμπλέκει και μιλά με κάθε μέλος της οικογένειας ξεχωριστά.

γ)Ειλικρίνεια και ευθύτητα.

δ)Κινητοποίηση των μελών για αλλαγή.

ε)Διευκολύνει με διάφορους χειρισμούς την επικοινωνία μεταξύ των μελών.

στ) Πλησιάζει τα μέλη με σεβασμό και χωρίς κριτική στάση.

ζ)Συνδέεται στενά με κάθε μέλος της οικογένειας.

η)Δίνει εξηγήσεις για την συμπεριφορά κάθε ατόμου.

θ)Αποσαφηνίζει παρεξηγημένες έννοιες.

- ι)Βοηθά στον προσδιορισμό των ρόλων της οικογένειας και των ορίων.
- κ)Διερευνά όλες τις δυνατές πηγές που ενισχύουν τα μέλη της οικογένειας.
- λ)Οργανώνει και σχεδιάζει μαζί με τα μέλη τους τρόπους δράσης και αντιμετώπισης του προβλήματος (Δημοπούλου- Λαγωνίκα και συν, 2008).

Αρχικά, στο πρώτο μέρος την πτυχιακής εργασίας έγινε αναφορά στο θέμα της θεωρητικής προσέγγισης για τις στάσεις των γονέων στη παιδική ανατροφή. Διερευνήθηκε αρκετά ο ρόλος της οικογένειας και ειδικά οι λειτουργίες που έχει αναλάβει να επιτελεί η ίδια.

Ακόμα, στη παρούσα μελέτη διερευνήθηκε μία σημαντική παράμετρος η οποία είναι η επικοινωνία που πρέπει να έχουν τα παιδιά με τους γονείς τους. Αναλύθηκε, επίσης η έννοια της ανατροφής και πως οι στάσεις των γονέων επηρεάζουν την ανατροφή των παιδιών τους.

Τέλος, διερευνήθηκε ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού που ασχολείται με την οικογένεια και κάποια φορά μπορεί να αφορά την παιδική ανατροφή. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει το έκτο κεφάλαιο το οποίο θα ασχοληθεί με τη μεθοδολογία της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:

Μεθοδολογία έρευνας

6.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια λεπτομερή ανάλυση της μεθοδολογίας της έρευνας, δηλαδή της διαδικασίας με την οποία θα γίνει η έρευνα. Γίνεται δηλαδή μια περιγραφή, της ποιοτικής μεθοδολογίας και των συνεντεύξεων. Επίσης παρατίθεται το είδος της έρευνας, δηλαδή η ποιοτική έρευνα αλλά και το θέμα της, το οποίο επικεντρώνεται στη παιδική ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Ο κύριος σκοπός αυτής της ερευνητικής προσπάθειας είναι, η διερεύνηση των απόψεων, των αντιλήψεων, των στάσεων και των ιδεών των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας για την παιδική ανατροφή. Παράλληλα, η έρευνα αυτή, σκοπεύει στη συλλογή όλων των στοιχείων που θα οικοδομήσουν την ιδανική παιδική ανατροφή των σημερινών γονέων. Από την άλλη πλευρά, η έρευνα έχει στόχους. Αρχικά, ο πρώτος στόχος είναι να καταγραφεί η υπάρχουσα διαπαιδαγώγηση που ασκείται από τους γονείς στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Να αναλυθούν οι στάσεις των γονέων για το ρόλο που διαδραματίζει η παιδική ανατροφή. Επίσης να καταγραφεί ποια και πόση σημασία δίνουν οι γονείς στη παιδική ανατροφή και ποιες μορφές παίρνει αυτή. Τέλος να ερευνηθεί πώς κατά την άποψη των γονέων πρέπει να διαπαιδαγωγείται το παιδί τους .

6.2 Είδος έρευνας – θέμα

Το θέμα της μελέτης που θα διερευνηθεί είναι το ενδιαφέρον που δείχνουν οι γονείς για την παιδική ανατροφή και τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Στη συγκεκριμένη μελέτη το είδος της έρευνας που θα χρησιμοποιηθεί είναι η ποιοτική έρευνα. Οι ποιοτικές έρευνες αποσκοπούν στην αποκάλυψη σχέσεων ή συσχετίσεων ανάμεσα σε κοινωνικά υποκείμενα και κοινωνικές ομάδες, στην περιγραφή, στην ανάλυση, καθώς και στην κατανόηση κοινωνικών διαδικασιών, στη διατύπωση ή αναδιατύπωση υποθέσεων και θεωρητικών θέσεων για το κοινωνικό γίνεσθαι, αλλά και στη διακρίβωση κοινωνικών σχέσεων, θέσεων και ρόλων. Η ποιοτική έρευνα δηλαδή σκοπεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, καταστάσεων και ομάδων (Ιωσηφίδης, 2003).

Η επιλογή της ποιοτικής έρευνας θα γίνει λόγω της ανθρωπολογικής φύσης της αλλά και του περιορισμένου αριθμού δείγματος. Οι ποιοτικές έρευνες δεν επικεντρώνονται στα στατιστικά ενός κοινωνικού φαινομένου, αλλά στα πώς και τα γιατί του φαινομένου αυτού. Διερευνούνται δηλαδή, τα αίτια, οι παράγοντες, οι αντιδράσεις και τα αποτελέσματα των κοινωνικών φαινομένων (Ζαφειρίου, 2003).

Οι λόγοι που επιλέχθηκε η συνέντευξη ως εργαλείο της ποιοτικής έρευνας είναι οι εξής:

α) Κατ' αυτό τον τρόπο οι γονείς που εμπλέκονται μέσα από τη διερεύνηση της συγκεκριμένης μελέτης θα μπορέσουν να εκφράσουν τις προσωπικές απόψεις και στάσεις τους. Στο συγκεκριμένο θέμα, θα ήταν αδύνατο, να χρησιμοποιηθεί η ποσοτική έρευνα, διότι θα διερευνηθούν στάσεις και απόψεις, επομένως η χρήση στατιστικών στοιχείων θα ήταν αδύνατη.

β) Θα γίνει επιλογή για ανάλυση κάποιων εννοιών και λέξεων-κλειδιών ποιοτικά δεδομένα και όχι αριθμών (Silverman, 2000).

6.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα δύο ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν για διερεύνηση είναι τα εξής:

α)Οι γονείς ενδιαφέρονται για την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους

β)Οι μορφές διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς είναι η τιμωρία, η ανταμοιβή και το παιχνίδι.

6.4 Επιλογή εργαλείου έρευνας

Για τη συλλογή των ερευνητικών στοιχείων της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της ημιδομημένης συνέντευξης. Η συνέντευξη είναι μία τεχνική που ως σκοπό της έχει να οργανώσει μία σχέση προφορικής επικοινωνίας ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, τον συνεντευκτή και τον ερωτώμενο, έτσι ώστε να επιτρέψει στον πρώτο τη συλλογή ορισμένων πληροφοριών από τον δεύτερο για ένα συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα (Ιωσηφίδης, 2003).

Η συνέντευξη χρησιμοποιείται, για την ευελιξία που προσφέρει κατά την διεξαγωγή της, την αμεσότητα που αισθάνονται οι συμμετέχοντες και του χαμηλού κόστους (King, 1999).

Σε αυτή την ερευνητική προσπάθεια, θα υπάρξει ένα υποτυπώδες ερωτηματολόγιο το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για τη λήψη της συνέντευξης. Οι ερωτήσεις θα περιλαμβάνουν αρχικά κάποια δημογραφικά στοιχεία, όπως αυτό της ηλικίας ή το σύνολο των τέκνων ενός γονέα και έπειτα θα υπάρξουν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, οι οποίες θα συσχετίζονται με τη παιδική ανατροφή. Η συνέντευξη δηλαδή θα είναι ημιδομημένη θα κατευθύνει δηλαδή τον γονέα να απαντήσει σε ερωτήσεις οι οποίες θα συσχετίζονται με το παιχνίδι, το ενδιαφέρον των γονέων, τις τιμωρητικές πρακτικές και την αμοιβή, δηλαδή με τα μέσα τα οποία οι γονείς διαπαιδαγωγούν τα παιδιά τους. Τέλος, μέσα από την ημιδομημένη συνέντευξη θα συλλεχθούν όλα τα απαραίτητα στοιχεία, τα οποία θα αναλυθούν σε δεύτερη φάση για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

6.5 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα συνέντευξης

Πλεονεκτήματα

Ο όρος ποιοτική έρευνα χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει κυρίως τις διάφορες τεχνικές συλλογής δεδομένων , επίσης για να διαφοροποιηθεί από την ποσοτική έρευνα και να υποδείξει τις διαφορετικές προσεγγίσεις σε κάθε στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας. Στο παρακάτω κείμενο γίνεται αναφορά των χαρακτηριστικών. Η ποιοτικές έρευνες υπερτερούν σε βασικά σημεία από τις ποσοτικές. Καθώς από τη στιγμή που ο ερωτώμενος συναινέσει για τη συμμετοχή του στην έρευνα, δημιουργείται μια άμεση επαφή ανάμεσα στον ερευνητή και στο συνεντευξιαζόμενο. Η συνέντευξη είναι ένα μέσο, το οποίο είναι ικανό να ανιχνεύσει ιδέες πιθανές αντιδράσεις και να ερευνήσει συναισθήματα, γεγονός το οποίο δεν θα μπορούσε ποτέ να γίνει μέσα από τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου (Bell, 1997,σ.143).

Οι ποιοτικές έρευνες παρουσιάζουν πλεονεκτήματα λόγω της αμεσότητας, στις ποιοτικές μεθόδους υπάρχει άμεση επαφή του συνεντευξιαζόμενου με τον ερευνητή. Στη μελέτη αυτή χρησιμοποιήθηκε, η μέθοδος της συνέντευξης, η οποία δημιουργεί μια επικοινωνία ανάμεσα στον ερευνητή και στο γονέα. Η αμεσότητα εξασφαλίζει ορθά αποτελέσματα καθώς δεν λογχεύει ο κίνδυνος της διαστρέβλωσης των ερωτήσεων από των ερωτώμενο. Ο ερευνητής θα βρίσκεται εκεί και θα δώσει τις απαραίτητες διευκρινήσεις στο γονέα. Η αμεσότητα αυτή ακόμα δίνει στον ερευνητή τη δυνατότητα να παρατηρεί τον ερωτώμενο κατά τη διάρκεια των απαντήσεων. Τέλος η ποιοτική έρευνα θα εξετάσει ένα μικρό πληθυσμό , μια μικρή ομάδα με τα ίδια χαρακτηριστικά, στη συγκεκριμένη περίπτωση θα εξετάσει γονείς οι οποίοι θα έχουν παιδιά τα οποία θα βρίσκονται στην ίδια ηλικιακή φάση.

Οι ποιοτικές έρευνές είναι σημαντικές, διότι τα στοιχεία που θα συλλεχθούν πρόκειται να προσφέρουν γνώση για περαιτέρω μελέτη. (Howard, 1998 ; Robson, 2005).

Μειονεκτήματα

Ένα από τα μειονεκτήματα της συνέντευξης είναι ότι πάντα υπάρχει ο κίνδυνος για προκατάληψη. Είναι ευκολότερο ν' αναγνωρίζει κανείς την πιθανότητα ανάπτυξης προκατάληψης απ' το να τη διαγράψει ολοκληρωτικά, αφού είναι δύσκολο ν' αποφευχθεί εντελώς η προκατάληψη, αλλά η επίγνωση του προβλήματος και ο συνεχής σταθερός αυτοέλεγχος μπορούν να βοηθήσουν (Gavron, 1966,σ.159).

Παράλληλα, την ώρα της συνέντευξης, υπάρχει περίπτωση ο συνεντευκτής να δείξει με λόγια ή με κινήσεις του προσώπου ή του σώματος τη δυσαρέσκεια του (Κορομπίλη, 1994).

Κάθε συνεντευκτής οφείλει να μένει ουδέτερος στις αντιδράσεις του και να μην υιοθετεί κριτική στάση απέναντι στο συνεντευξιαζόμενο. Επιπλέον, ο σωστός ερευνητής δεν πρέπει να κατευθύνει τον τρόπο σκέψης και τα λεγόμενα του συνεντευξιαζόμενου. Βασική προϋπόθεση για μια επιτυχημένη συνέντευξη, είναι η προσωπική επαφή μεταξύ του ερευνητή και του συνεντευξιαζόμενου. Αυτή η προσωπική επαφή, οφείλει να χαρακτηρίζεται από σεβασμό και εμπιστοσύνη και όχι από οικειότητα και φιλικότητα μεταξύ των δύο προσώπων. Γι' αυτό το λόγο, οι ερευνητές πρέπει να είναι έμπειροι και κατάλληλα προετοιμασμένοι ώστε να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε φιλική διάθεση από τον συνεντευξιαζόμενο, χωρίς ο τελευταίος να απομακρυνθεί (Bell,1997).

Ένα ακόμη αρνητικό στοιχείο των συνεντεύξεων είναι το κόστος. Οι διάφορες μετακινήσεις, τα υλικά μαγνητοφώνησης καθώς και οι ώρες των συνεντεύξεων αυξάνουν το κόστος σε χρήμα αλλά και σε χρόνο (Bell, 1997).

Οι ποσοτικές έρευνες θεωρούνται ισχυρές και αδιαμφισβήτητες, καθώς τα αποτελέσματα τους προκύπτουν από μαθηματικές και στατιστικές πράξεις, αντίθετα οι ποιοτικές έρευνες στοχεύουν στη συλλογή βαθύτερων και πιο πλούσιων αποτελεσμάτων, δεδομένων, τα οποία πιθανόν να τεθούν υπό αμφισβήτηση. Στη συγκεκριμένη μελέτη θα υπάρξει πλήρης ενημέρωση και μελέτη για να αποφευχθούν τα λανθασμένα αποτελέσματα.

Στην ποιητική έρευνα δίνεται έμφαση και γίνεται επικέντρωση σε μικροεπίπεδο, δηλαδή σε μερικές όψεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση της όψης διαπαιδαγώγησης των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Η ποιοτικές έρευνες χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να διεκπεραιωθούν στη μελέτη αυτή δεν θα χρησιμοποιηθεί ένα απλό ερωτηματολόγιο, , όπως αλλά μια συνέντευξη , η οποία θα χρειαστεί περισσότερο χρόνο, για την διεκπεραίωση της, την απομαγνητοφώνηση και για την εξαγωγή συμπερασμάτων. (Howard , 1998),(Robson, 2005), (Σαχίνη, 1998).

6.6 Πληθυσμός – Δείγμα

Ο πληθυσμός μιας έρευνας είναι ένα σύνολο ατόμων ή αντικειμένων, των οποίων ορισμένα χαρακτηριστικά ενδιαφέρονται να μελετήσουν οι ερευνητές (Χλουβεράκης, 2002).

Η απόφαση σχετικά με τον πληθυσμό που θα διερευνηθεί στηρίζεται σε δύο κριτήρια: πρώτον, στο πεδίο εφαρμογής που επιδιώκει ο ερευνητής για τα συμπεράσματα της έρευνας και δεύτερον, στον προϋπολογισμό που διαθέτει (Κυριαζή, 2009, σ. 109).

Ο πληθυσμός που επιλέχθηκε για την παρούσα έρευνα, ώστε να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι της, είναι γονείς που έχουν παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το δείγμα θα επιλεγεί από τη παιδιατρική κλινική του Πανεπιστημιακού Περιφερειακού Γενικού Νοσοκομείου (Π.Γ.Ν.Π.) Ρίου. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του δείγματος είναι ότι οι γονείς είχαν παιδιά με ελαφριές παθήσεις που φιλοξενούνταν στο νοσοκομείο για μικρό χρονικό διάστημα και αποκλείστηκαν οι περιπτώσεις βαριών περιστατικών για να αποφευχθεί η συναισθηματική φόρτιση των γονέων. Ο λόγος που επιλέχθηκε το Π.Γ.Ν.Π, για να διεξαχθεί η έρευνα είναι επειδή η παιδιατρική κλινική περιλαμβάνει γονείς διαφορετικού κοινωνικοοικονομικού και μορφωτικού επιπέδου. Η μελέτη δηλαδή δεν στοχεύει να μελετήσει γονείς οι οποίοι προέρχονται μόνο από την αστική τάξη ή γονείς οι οποίοι θα είναι πτυχιούχοι ανώτατης σχολής. Το Π.Γ.Ν.Π επειδή είναι ένα δημόσιο περιφερειακό νοσοκομείο αναλαμβάνει περιστατικά από όλες τις κοινωνικές κατηγορίες, σε αντίθεση με τα ιδιωτικά νοσοκομεία. Ακόμη για την ερευνητική διαδικασία, θα χρειαστεί ένα ουδέτερο πεδίο εφαρμογής και όχι ένας προσωπικός χώρος του ερευνητή. Για το λόγο αυτό οι ερευνητές θα μεταβούν σε ένα χώρο ουδέτερο, στο νοσοκομείο, όπου θα βρίσκεται ο πληθυσμός, δηλαδή οι γονείς.

6.7 Μέθοδος δειγματοληψίας

Προκειμένου να διεξαχθεί με επιτυχία η έρευνα, οι συνεντεύξεις θα πρέπει να συμπεριλάβουν ορισμένες προϋποθέσεις οι οποίες είναι:

α) Για να διεξαχθεί η έρευνα, θα πρέπει να ζητηθεί σχετική έγκριση από το Π.Γ.Ν.Π., από τη προϊσταμένη της παιδιατρικής κλινικής αλλά και από τη Προϊσταμένη της κοινωνικής υπηρεσίας. Στη περίπτωση, της συγκεκριμένης έρευνας θα χορηγηθεί σχετική έγκριση από τους παραπάνω αρμόδιους, Η έγκριση από τη προϊσταμένη της κοινωνική υπηρεσίας είναι έγγραφη, παρατίθεται δηλαδή σχετική έγγραφη βεβαίωση. Ωστόσο η έγκριση από τη προϊσταμένη της παιδιατρικής κλινικής ήταν προφορική. Η βεβαίωση της έγκρισης έχει καταχωρηθεί στα παραρτήματα της παρούσας εργασίας.

β) Οι γονείς να συναινέσουν για τη συμμετοχή τους στη ερευνητική διαδικασία, στη συγκεκριμένη περίπτωση θα υπάρχει έγκαιρη και επαρκή πληροφόρηση των γονέων για την ερευνητική διαδικασία, τις συνεντεύξεις, την εχεμύθεια και τα δεοντολογικά ζητήματα της έρευνας.

6.8 Βασικές αρχές για μια επιτυχή συνέντευξη

Βασική προϋπόθεση για μια επιτυχή συνέντευξη είναι ο συνεντευκτής να ενημερώσει και να πληροφορήσει το δείγμα για το θέμα της παρούσας μελέτης. Επίσης, ο συνεντευκτής οφείλει να πλησιάσει τους ερωτώμενους με διακριτικότητα και να σεβαστεί τις επιθυμίες τους. Ακόμη δύο πολλοί σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι ο χρόνος και ο τόπος της κάθε συνέντευξης. Ο χρόνος και ο τόπος θα πρέπει πρώτα να εξυπηρετεί τον ερωτώμενο και έπειτα τον συνεντευκτή. Στη συγκεκριμένη μελέτη ο ερευνητής θα μεταβεί στο τόπο στον οποίο θα βρίσκεται ο γονέας. Επίσης, στην αρχή της συνέντευξης θα πρέπει να δίνονται εξηγήσεις, οι οποίες θα αφορούν τον σκοπό και τους στόχους της έρευνας. Στην συνέχεια, θα πρέπει να δοθεί δέσμευση στον ερωτώμενο πως οι πληροφορίες που θα δώσει θα παραμείνουν απόρρητες. Το υλικό και οι σημειώσεις θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την διεξαγωγή των αποτελεσμάτων της έρευνας και μετά την παρουσίαση της στην επιστημονική επιτροπή θα καταστραφούν (Bell, 1997).

6.8.1 Εγκυρότητα της ποιοτικής έρευνας

Η εγκυρότητα είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για να μπορεί να εξασφαλιστεί σωστό το αποτέλεσμα της ερευνητικής διαδικασίας. Η εγκυρότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση για μια ποιοτική έρευνα όπως στη παρούσα μελέτη. Σύμφωνα με τον Cohen et al, (2008, σ.σ.175-176) στα ποιοτικού τύπου δεδομένα, η εγκυρότητα μπορεί να διασφαλιστεί μέσω της ειλικρίνειας, του βάθους, του πλούτου και του περιεχομένου των δεδομένων που συλλέγονται, επίσης μέσω των

συμμετεχόντων που προσεγγίζονται, αλλά και μέσω της ανιδιοτέλειας του ερευνητή.

Οι ερευνήτριες της παρούσας μελέτης είναι ένα κομμάτι του κόσμου που ερευνούν και δεν γίνεται να έχουν όλες τις ίδιες απόψεις για τον κόσμο αυτό. Συνεπώς, οι γνώμες όλων των άλλων ανθρώπων είναι έγκυρες με τις δικές τους απόψεις και ο σκοπός της έρευνας είναι να παρουσιαστούν ακριβώς αυτές οι απόψεις.

Η εγκυρότητα, συνεπώς, αποδίδεται στις προσωπικές εξηγήσεις και όχι στα δεδομένα ή στις μεθόδους (Hammersley και Atkinson, 1983). Αυτό το οποίο, έχει σημασία είναι το νόημα που το κάθε άτομο αποδίδει στα δεδομένα και τα συμπεράσματα που εξάγονται από αυτό.

Για να υπάρχει εγκυρότητα στα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας οι ερευνήτριες θα πρέπει να διακατέχονται από ειλικρίνεια στην παρουσίασή τους.

6.8.2 Απειλές στην εγκυρότητα και τρόποι αντιμετώπισης

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας είναι συχνό φαινόμενο να μην εξασφαλίζεται πάντα η εγκυρότητα. Μέλημα λοιπόν του ερευνητή είναι να προσπαθήσει να μειώσει τα φαινόμενα που συνιστούν μη έγκυρη την έρευνα. Σύμφωνα με τον Cohen et al, (2008, σ.σ.195-196) «οι απειλές στην εγκυρότητα θα μπορούσαν να ελαχιστοποιηθούν μέσω α) της επιλογής ενός κατάλληλου χρονοδιαγράμματος, β) της εξασφάλισης επαρκών πηγών για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί η έρευνα που επιθυμείται, γ) της επιλογής της κατάλληλης μεθοδολογίας για να μπορέσουν να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, δ) της επιλογής κατάλληλων ερευνητικών εργαλείων, ε) της χρήσης του κατάλληλου δείγματος, ζ) της αποφυγής μια προκατειλημμένης επιλογής ενός ερευνητή ή μιας ερευνητικής ομάδας». Έτσι αυτό που πρέπει να γίνει σε

μια ερευνητική διαδικασία είναι να προσπαθήσει ο ερευνητής να μειώσει την κλίμακα μη εγκυρότητας και να αυξήσει τη κλίμακα εγκυρότητας.

Όσον αφορά στην παρούσα μελέτη διασφαλίστηκε η εγκυρότητα, διαλέγοντας αρχικά την κατάλληλη μεθοδολογία ώστε να απαντηθούν ακριβώς τα ερευνητικά ερωτήματα και χρησιμοποιήθηκε το κατάλληλο δείγμα, το οποίο είναι αντιπροσωπευτικό διότι δεν είναι ούτε μεγάλο, ούτε μικρό.

6.8.3 Αξιοπιστία της ποιοτικής έρευνας

Η βασική αρχή της ποιοτικής μελέτης σχετικά με της αξιοπιστία της είναι η μοναδικότητα και η ιδιομορφία των καταστάσεων. Με αυτό τον τρόπο η ποιοτική μελέτη δεν γίνεται να ξανααναπαραχθεί, διότι το δείγμα κάθε φορά είναι διαφορετικό και δίνει διαφορετικές απαντήσεις στις συνεντεύξεις, οπότε τα αποτελέσματα κάθε φορά δεν είναι ίδια (Cohen et al, 2008).

Στην ποιοτικού τύπου έρευνα, η αξιοπιστία θα μπορούσε να ιδωθεί σαν ένα ταίριασμα ανάμεσα σε αυτό που ο ερευνητής καταχωρίζει ως δεδομένο και σε αυτό που πραγματικά συμβαίνει στο ερευνητικό περιβάλλον το οποίο τίθεται υπό εξέταση, δηλαδή ως ένας βαθμός ακρίβειας και περιεκτικότητας της ερευνητικής κάλυψης (Bogdan και Biklen, 1992, σ. 48).

Στις ποιοτικές μεθοδολογίες η αξιοπιστία περιλαμβάνει την αφοσίωση στην πραγματικότητα, στο περιεχόμενο και στην ιδιαιτερότητα της κατάστασης, στην αυθεντικότητα, στην αντιληπτικότητα, στη λεπτομέρεια, στην ειλικρίνεια, στο βάθος της απάντησης και στη μεστότητα του περιεχομένου προς τους απαντούντες (Cohen et al, 2008, σ.σ. 201-205).

Ένας τρόπος ελέγχου της αξιοπιστίας είναι να έχει ο ερευνητής μία εξαιρετικά καλά δομημένη συνέντευξη, με την ίδια δομή και αλληλουχία λέξεων και ερωτήσεων για κάθε απαντούντα. Ακόμη υποστηρίζεται ότι είναι πολύ σημαντικό, όλοι οι ερωτώμενοι του δείγματος να έχουν κατανοήσει την κάθε ερώτηση με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Παράλληλα, πολύ βοηθητικό για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας, είναι η εκπαίδευση των ερευνητών πριν από τη συνέντευξη. Ένα ακόμη στοιχείο που παίζει σπουδαίο ρόλο, είναι η χρήση ερωτήσεων ανοικτού τύπου μέσα στη συνέντευξη. Οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου, προσφέρουν τη δυνατότητα σε κάθε απαντούντα να εκφράσει ελεύθερα και με τον δικό του μοναδικό τρόπο την άποψη του (Cohen et al, 2008).

Επομένως, στη συγκεκριμένη μελέτη, με στόχο να αποφευχθεί το λάθος και η μεροληψία, θα χρησιμοποιηθεί στο στάδιο της συλλογής δεδομένων η μέθοδος της μαγνητοφώνησης. Η μέθοδος της μαγνητοφώνησης, θα επιτρέψει την παρουσίαση των πραγματικών διαστάσεων της άποψης του κάθε ερωτώμενου. Έτσι, λοιπόν με αυτόν τον τρόπο θα προστατευτεί η αξιοπιστία της έρευνας, αφού θα αποφευχθεί κάθε είδους τροποποίηση στη φραστική διατύπωση του κάθε ερωτώμενου. Επίσης, η συνέντευξη θα περιλαμβάνει στο κυρίως μέρος της ερωτήσεις ανοικτού τύπου, με σκοπό κάθε συνεντευξιαζόμενος να παρουσιάσει την δική του οπτική γωνία μέσα από την ερώτηση.

6.8.4 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας

Πρόσβαση και αποδοχή

Η συνειδητή συναίνεση είναι μία αξία που πρέπει να δείξει τα σημάδια της από την αρχή της ερευνητικής διαδικασίας, διότι αφορά την πρόσβαση των ερευνητριών στο Π.Γ.Ν.Π εκεί όπου θα πραγματοποιηθεί η έρευνας τους και η αποδοχή τους για την εκτέλεση των εργασιών τους (Cohen et al, 2008).

Συγκατάθεση συμμετεχόντων

Στη έρευνα αυτή, αποτελεί κύριο ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας η συγκατάθεση των ερωτώμενων. Η συγκατάθεση των συμμετεχόντων πρέπει να βασίζεται στην πλήρη πληροφόρησή τους σε σχέση με την φύση της έρευνας. Αποτελεί καλή πρακτική της έρευνας η σχετική πληροφόρηση να παρέχεται εγγράφως στους πιθανούς συμμετέχοντες (Cohen et al, 2008).

Στη συγκεκριμένη μελέτη το δείγμα θα πληροφορηθεί ότι η έρευνα θα γίνει στα πλαίσια πτυχιακής εργασίας, το θέμα της οποίας επικεντρώνεται στη παιδική ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

Σεβασμός στην ιδιωτική ζωή

Ο όρος «σεβασμός στην ιδιωτική ζωή» είναι πολύ πιθανόν να παραβιαστεί στα πλαίσια της ερευνητικής διαδικασίας. Σημαντικό είναι ότι οι πληροφορίες που δίνονται από τους συμμετέχοντες της έρευνας, ειδικά αν αυτές οι πληροφορίες είναι προσωπικές και ευαίσθητες να παραμείνουν απόρρητες. Σε αυτή την περίπτωση όσο πιο ευαίσθητες

είναι οι πληροφορίες, τόσο περισσότερη εγγύηση πρέπει να δώσει ο ερευνητής για να μην διαρρεύσουν (Cohen et al, 2008).

Εμπιστευτικότητα

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν υπάρχει ανωνυμία, επειδή ο ερευνητής θα έρθει σε επαφή με τον γονέα, αλλά υπάρχει εμπιστευτικότητα, η οποία θα εξασφαλιστεί με τους παρακάτω τρόπους σύμφωνα με τους Frankfort – Nachmias και Nachmias (1992). Θα γίνει διαγραφή των αναγνωριστικών στοιχείων (για παράδειγμα, ονομάτων, διευθύνσεων ή άλλων αναγνωριστικών στοιχείων από τα δημοσιοποιούμενα δεδομένα). Μόνο ερευνητής πρόκειται να γνωρίζει τον ερωτώμενο, ως πρόσωπο. Επίσης κάποια άλλα αναγνωριστικά στοιχεία όπως είναι στο προσωπικό στοιχείο της ημερομηνίας γέννησης, επρόκειτο να γίνει ευρύτερη κατηγοριοποίηση. Για παράδειγμα, αντί της πλήρους ημερομηνίας γέννησης θα γίνει καταγραφή μόνο του έτους γεννήσεως (Cohen et al, 2008).

6.9 Μέθοδος καταγραφής ποιοτικών δεδομένων

Για τη συγκεκριμένη έρευνα, θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της μαγνητοφώνησης και η καταγραφή των σημειώσεων. Θα επιλεγθεί ο συνδυασμός των δύο μεθόδων, με κύριο άξονα εκείνο της μαγνητοφώνησης. Παράλληλα, θα ζητηθεί άδεια του συνεντευξιαζόμενου για τη χρήση του μαγνητόφωνου. Σε περίπτωση, όπου ο συνεντευξιαζόμενος αρνηθεί τη μαγνητοφώνηση, θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της καταγραφής των σημειώσεων. Στη διάρκεια της παρούσας έρευνας, θα ζητηθεί ξεχωριστά η άδεια από κάθε ερωτώμενο για τη χρήση του μαγνητόφωνου και θα δοθεί διαβεβαίωση για τη διαφύλαξη των πληροφοριών.

Στη συνέχεια θα πραγματοποιηθεί απομαγνητοφώνηση, δηλαδή πλήρης καταγραφή της συνέντευξης. Η απομαγνητοφώνηση θα βοηθήσει, ώστε να διατυπωθεί η ακριβής φύση των εξηγήσεων και στη καταγραφή όλων των σημαντικών πληροφοριών. Οι ερευνητές θα έχουν ως δεοντολογία, να διαφυλάξουν τις πληροφορίες και τα στοιχεία των ερωτώμενων. Τέλος, οι πληροφορίες του δείγματος θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τη διεξαγωγή της έρευνας και των συμπερασμάτων της και μετά την παρουσίασή της στην επιστημονική επιτροπή θα καταστραφούν.

6.10 Προβλήματα στη διεξαγωγή της έρευνας

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων προέκυψαν κάποιες δυσκολίες. Για παράδειγμα ζητήθηκε από κάποιο συνεντευξιαζόμενο να του γίνουν γνωστές πρώτα όλες οι ερωτήσεις και μετά να τοποθετηθεί. Το γεγονός αυτό αφαιρέσε τη «ζωντάνια» και την αμεσότητα που πρέπει να διακρίνει μία συνέντευξη αλλά και πολύτιμο χρόνο. Ένα ακόμα παράδειγμα αποτελεί ,το παράδειγμά ενός αθίγγανου πατέρα ο οποίος δυσκολευόταν με κάποιες έννοιες όπως είναι η έννοια ελεύθερος χρόνος και έπρεπε να δοθούν περαιτέρω διευκρινίσεις.

Η πλειονότητα των συνεντευξιαζόμενων αρνήθηκε την μαγνητοφώνηση, γεγονός το οποίο οδήγησε σε συνεντεύξεις που διήρκησαν περισσότερο χρόνο καθώς ο ερευνητής έπρεπε πιστά να αντιγράφει τις απαντήσεις του γονέα. Ακόμη, ένα πρόβλημα κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, ήταν η έλλειψη χώρου. Τα δωμάτια των ασθενών ήσαν δίκλινα, τρίκλινα και τετράκλινα και η παρουσία άλλων γονέων και συγγενών στο ίδιο θάλαμο ήταν αισθητή. Για το λόγο αυτό παραχωρήθηκε η αίθουσα δημιουργικής απασχόλησης. Επειδή η αίθουσα αυτή ήταν μοναδική, έπρεπε κάθε φορά οι ερευνητές να περιμένουν να κενωθεί. Επίσης, επειδή ήταν η μοναδική αίθουσα όπου θα πραγματοποιούνταν οι συνεντεύξεις χωρίς τη διακοπή από τρίτους ήταν αδύνατο οι συνεντεύξεις να γίνουν παράλληλα. Ο κάθε ερευνητής έπρεπε δηλαδή να ολοκληρώσει τον αριθμό των συνεντεύξεων, ώστε να είναι εφικτό να συνεχίσει ο επόμενος ερευνητής με τις συνεντεύξεις. Στο έβδομο κεφάλαιο όλα τα αποτελέσματα της έρευνας καταγράφονται με λεπτομέρεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:

Παρουσίαση αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας

7.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται μια λεπτομερή παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων γίνεται με βάση τα κεντρικά ερωτήματα τα οποία τέθηκαν στο δείγμα προς απάντηση. Οι πρώτες ερωτήσεις αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος, οι οποίες συγκεντρώνουν κάποια χαρακτηριστικά όπως το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο. Στη συνέχεια παραθέτονται οι κύριες ερωτήσεις, οι οποίες είναι σημαντικές για την διεξαγωγή των συμπερασμάτων της έρευνας.

7.2 Γενικά δημογραφικά στοιχεία

Στο παρακάτω πίνακα παραθέτονται τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος, τα οποία δίνουν πληροφορίες για τη ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά των συνεντευξιαζόμενων. Επίσης η επεξήγηση των στοιχείων του πίνακα αναλύονται παρακάτω:

Πίνακας 1: Δημογραφικά στοιχεία (Ταυτότητα Δείγματος)

Φύλο	Ηλικία	Αριθμός Παιδιών	Φύλο Παιδιών	Ηλικία Παιδιών	Επίπεδο Εκπαίδευσης	Συγκατοίκηση
Θ	44	3	A, A, Θ.	18,16,4	A.T.E.I – A.E.I.	Πυρηνική οικογένεια
Θ	43	2	Θ, Θ	5, 2,5	A.T.E.I – A.E.I.	Πυρηνική οικογένεια
A	32	2	A, Θ	5, 2	A.T.E.I – A.E.I.	Παραδοσιακή οικογένεια
Θ	35	2	A, Θ	3, 4	ΛΥΚΕΙΟ	Παραδοσιακή οικογένεια
Θ	44	3	Θ, Θ, A	7, 5, 3	A.T.E.I – A.E.I.	Πυρηνική οικογένεια
A	47	3	Θ, Θ, A	7, 5, 3	A.T.E.I – A.E.I.	Πυρηνική οικογένεια
Θ	25	1	A	4	ΛΥΚΕΙΟ	Παραδοσιακή οικογένεια
Θ	21	1	A	3	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	Πυρηνική οικογένεια
Θ	47	2	A, Θ	7, 5	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	Πυρηνική οικογένεια
Θ	44	3	A, Θ, Θ	20, 18, 5	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	Παραδοσιακή οικογένεια
Θ	18	3	Θ, Θ, Θ	3, 1, 1	ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΗ	Πυρηνική οικογένεια
A	26	4	A, A, A, A	4, 3, 2, 2M	ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΣ	Παραδοσιακή οικογένεια
A	32	1	Θ	3,5	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	Πυρηνική οικογένεια
Θ	35	1	Θ	5	A.T.E.I – A.E.I.	Πυρηνική οικογένεια
Θ	29	1	Θ	3,5	ΛΥΚΕΙΟ	Παραδοσιακή οικογένεια

Στην έρευνα συμμετείχαν δεκαπέντε γονείς , οι έντεκα από το σύνολο των γονέων ήταν μητέρες και οι υπόλοιποι τέσσερις πατέρες. Στην συγκεκριμένη έρευνα, λήφθηκαν υπόψη και οι δύο ιδιότητες καθώς στην παιδική ανατροφή διαδραματίζουν ρόλο και οι δύο γονείς. Οι τρεις από τους δεκαπέντε γονείς, ήταν αθίγγανοι, γεγονός που δίνεται η δυνατότητα στον ερευνητή να μελετήσει γονείς από διάφορα κοινωνικά στρώματα. Η ηλικία των γονέων κυμαινόταν από δεκαοχτώ έως σαράντα πέντε ετών. Ο αριθμός των παιδιών αυξομειώνονταν από τέσσερα σε ένα.

Πιο συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των γονέων είχαν είτε ένα, είτε τρία παιδιά. Ενώ τέσσερις γονείς είχαν από δύο παιδιά και ένας μόνο γονέας ήταν πολύτεκνος, δηλαδή είχε τέσσερα παιδιά. Σχετικά με το φύλο των παιδιών, υπήρχε μοίρασμα ανάμεσα σε γονείς που είχαν μόνο αγόρια (τρεις στους δεκαπέντε), σε γονείς που είχαν μόνο κορίτσια (πέντε από τους δεκαπέντε) και σε γονείς που είχαν συνδυασμό φύλων παιδιών, αγόρια και κορίτσια (εφτά στους δεκαπέντε). Η ηλικία των παιδιών ήταν ένα κριτήριο σύμφωνα με το οποίο οι γονείς έπρεπε να έχουν παιδιά στη προσχολική ηλικία. Ωστόσο, υπήρχαν και γονείς που είχαν παιδιά προσχολικής ηλικίας, αλλά και παιδιά μεγαλύτερης και μικρότερης ηλικίας.

Ένα πολύ σημαντικό εύρημα, αφορούσε το επίπεδο μόρφωσης των γονέων. Το δείγμα αποτελούνταν από δύο γονείς, οι οποίοι ήταν αναλφάβητοι, από τέσσερις γονείς, όπου η βαθμίδα εκπαίδευσης τους κυμαινόταν από δημοτικό έως γυμνάσιο. Ενώ από τους υπόλοιπους δεκαπέντε γονείς του δείγματος, οι τρεις είχαν αποφοιτήσει από το λύκειο, ενώ οι έξι ήταν πανεπιστημιακού επιπέδου. Σχετικά με τον τρόπο συγκατοίκησης τους, πρέπει να αναφερθεί ότι οι εννέα γονείς από τους δεκαπέντε του δείγματος, αποτελούνταν από συζύγους – γονείς και παιδιά, οι οποίοι διαβίωναν ανεξάρτητα από άλλες συγγενικές – συζυγικές οικογένειες, (Πυρηνική οικογένεια). Ωστόσο, οι έξι από τους

δεκαπέντε συγκατοικούσαν με άλλες συζυγικές οικογένειες, όπως ο παππούς και η γιαγιά (Παραδοσιακή οικογένεια). Αξιοσημείωτο είναι, ότι κανένας γονέας από το δείγμα δεν συγκατοικούσε με ανθρώπους με τους οποίους συνδέονταν με δεσμούς αίματος, όπως άλλοι συγγενείς. Συνοψίζοντας φαίνεται ότι όσον αφορά τη συγκατοίκηση οι γονείς προτιμούν να ζουν μόνο με τα παιδιά τους, χωρίς την παρουσία άλλων συγγενών.

Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του δείγματος γίνονται γνωστά για τους εξής λόγους:

Αρχικά, αναφέρεται η ιδιότητα του πατέρα ή της μητέρας γιατί στη παιδική ανατροφή διαδραματίζουν ρόλο και οι δύο γονείς, για αυτό το λόγο οι συνεντεύξεις περιλάμβαναν και μητέρες και πατέρες. Το δείγμα των γονέων παρουσίαζε διαφορά στη φυλή, καθώς υπήρχαν αθίγγανοι με σκοπό να υπάρχουν γονείς με διαφορετικά κοινωνικά χαρακτηριστικά και με διαφορετική πολιτισμική κουλτούρα. Στην παραπάνω ανάλυση γίνεται αναφορά στον αριθμό των παιδιών, επειδή οι ερευνητές ήθελαν να μελετήσουν γονείς είχαν μόνο ένα παιδί αλλά και γονείς που είχαν περισσότερα. Αυτό ενδιέφερε τους ερευνητές καθώς η σειρά του παιδιού αποτελεί βασικό στοιχείο για τη παιδική ανατροφή. Σύμφωνα με τη θεωρία της πτυχιακής εργασίας (σ.70),στις ολιγομελείς οικογένειες παρατηρείται τάση γονέων για υπερπροστατευτικότητα, οι γονείς συνδέονται περισσότερο με το ένα παιδί, παρά με τα δύο. Στη περίπτωση που το παιδί είναι πρωτότοκο, τότε οι γονείς στρέφουν τη προσοχή τους σε αυτό. Αν πάλι υπάρχουν και άλλα παιδιά στην οικογένεια, ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα του δευτερότοκου, δέχεται επιδράσεις και από το μεγαλύτερο αδελφό, όχι μόνο από τους γονείς. Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο. Γονείς με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο τείνουν (πτυχιακή σ.75), να έχουν ελλιπή φροντίδα κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, γεγονός το οποίο,

ελογχευεί πολλούς κίνδυνος. Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ισούται με ελλιπή γλωσσικά πρότυπα. Τέλος η ηλικία των παιδιών αποτελούσε το κριτήριο επιλογής των γονέων, καθώς οι γονείς έπρεπε να έχουν τουλάχιστον ένα παιδί που να βρίσκεται στη προσχολική ηλικία.

7.3 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

7.3.1 Χρήση ελεύθερου χρόνου

Στη πρώτη ερώτηση σε σχέση με τον ελεύθερο χρόνο, η μεταβλητή ελεύθερος ορίζεται ως ο χρόνος εκτός της επαγγελματικής εργασίας.

Από την παρουσίαση των αποτελεσμάτων φαίνεται ότι σε σχέση με την πρώτη ερώτηση «Που αφιερώνετε συνήθως τον ελεύθερο χρόνο σας;» οι οχτώ γονείς από τους δεκαπέντε, δήλωσαν ότι αφιερώνουν τον ελεύθερο χρόνο σε οικιακές εργασίες, αλλά και στα παιδιά.

[...] μετά την δουλειά ασχολούμαι με το σπίτι και τα παιδιά.

Γονέας

Ενώ, οι δύο από τους δεκαπέντε αφιέρωναν τον ελεύθερο χρόνο τους σε οικιακές εργασίες αλλά και στον εαυτό τους.

[...] Δουλειές στο σπίτι αλλά ασχολούμαι με προσωπικά ενδιαφέροντα.

Γονέας

Ένας γονέας, αφιέρωνε τον περισσότερο από τον ελεύθερο χρόνο του στα παιδιά.

[...] Στα παιδιά μου φυσικά, πουθενά αλλού.

Γονέας

Ακόμη άλλοι δύο γονείς του δείγματος χρησιμοποιούσαν τον ελεύθερο χρόνο τους για οικιακές εργασίες, για την ανατροφή των παιδιών αλλά και στον εαυτό τους.

[...]Στις δουλείες του σπιτιού, ασχολούμαι με τα παιδιά αλλά και φυσικά βλέπω τηλεόραση.

Γονέας

Τέλος, οι υπόλοιποι δύο γονείς του δείγματος δεν αναλάμβαναν οικιακές εργασίες καθώς είχαν την ιδιότητα του πατέρα και όπως ανέφεραν η σύζυγος τους ασχολούταν με τις οικιακές εργασίες και τον ελεύθερο χρόνο τους, τον αφιέρωναν στα παιδιά, αλλά και στον εαυτό τους.

[...] Με προσωπικά ενδιαφέροντα όπως αθλητικά, αυτοκίνητα αλλά και με τα παιδιά μου, [...]γιατί η σύζυγος ασχολείται με τις δουλειές του σπιτιού.

Γονέας

7.3.2 Ενασχόληση κατά τον ελεύθερο χρόνο

Θέτοντας την ερώτηση στους γονείς, «Με τι ασχολείστε τον ελεύθερο χρόνο σας;», δόθηκε παράλληλα και μια διευκρίνιση. Η διευκρίνιση αυτή αφορούσε, με ποιες συγκεκριμένες δραστηριότητες ασχολείται ο κάθε γονέας τον ελεύθερο χρόνο του. Η πλειονότητα των γονέων ασχολούνταν με συνδυασμό δραστηριοτήτων, οχτώ από τους δεκαπέντε γονείς είχαν ως κύρια ενασχόληση τη καθημερινή υγιεινή του σπιτιού αλλά και την ανατροφή των παιδιών τους.

[...]Διάβασμα παιδιών, φροντιστήρια, μαγείρεμα και δουλείες στο σπίτι.

Γονέας

Ωστόσο υπήρχαν δύο γονείς, οι οποίοι ασχολούνταν με προσωπικά ενδιαφέροντα και με οικιακές εργασίες

[...]Δουλειές στο σπίτι, όπως μαγείρεμα, δεν υπάρχει αρκετός προσωπικός χρόνος αλλά τις περισσότερες φορές ασχολούμαι με το προσωπικό διάβασμα.

Γονέας

Αλλά και δύο γονείς που αφιέρωναν τον ελεύθερο τους χρόνο σε προσωπικά ενδιαφέροντα αλλά και στην ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους.

[...]Με την ανατροφή των παιδιών μου , παίζουμε , τα πηγαίνω βόλτες[...],αλλά και με προσωπικά ενδιαφέροντα όπως το ψάρεμα.

Γονέας

Ακόμα υπήρχαν δύο άλλοι γονείς, οι οποίοι συνδύαζαν προσωπικά ενδιαφέροντα οικιακές εργασίες και παιδιά.

[...] Παίζω με τα παιδιά, τα ταΐζω, τα πλένω, μαγειρεύω, σκουπίζω αλλά βλέπω και τηλεόραση.

Γονέας

Τέλος, ένας γονέας απάντησε ότι τον ελεύθερο χρόνο του τον αφιερώνει σε δραστηριότητες με το παιδί του.

[...] Παίζω με το παιδί.

Γονέας

7.3.3 Καθημερινό ωράριο ενασχόλησης

Από την ερώτηση «Πόσες ώρες την ημέρα αφιερώνετε για το παιδί σας;» προκύπτει ότι υπάρχει μοίρασμα ανάμεσα σε γονείς που αφιερώνουν πολλές ώρες και σε γονείς που αφιερώνουν ελάχιστες ώρες με το παιδί τους. Πιο συγκεκριμένα, πέντε από τους γονείς του δείγματος ασχολούνται με το παιδί τους σε καθημερινή βάση από τρεις έως τέσσερις ώρες.

[...] Τέσσερις ώρες.

Γονέας

Τέσσερις γονείς, δηλώνουν ότι ο χρόνος τους με τα παιδιά τους κυμαίνεται από μία με δύο ώρες.

[...] Δύο ώρες την ημέρα.

Γονέας

Ενώ, οι υπόλοιποι έξι γονείς αναφέρουν ότι ασχολούνται σχεδόν όλη την ημέρα, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η απάντηση μιας μητέρας:

[...] Σχεδόν όλη την ημέρα καθώς δεν εργάζομαι, οπότε ασχολούμαι αποκλειστικά με την ανατροφή του παιδιού μου.

Γονέας

7.3.4 Οργάνωση είδους δραστηριοτήτων με το παιδί

Στην επόμενη ερώτηση «Τι είδους δραστηριότητες οργανώνεται με το παιδί σας;», οι έξι από τους δεκαπέντε οργάνωναν δραστηριότητες, οι

οποίες κάλυπταν προσωπικές ανάγκες των παιδιών, όπως το φαγητό και η προσωπική υγιεινή του παιδιού αλλά και ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

[...] Παιχνίδια με ζώα, παιδική χαρά, παιδότοπος τις Κυριακές, μπάνιο και ότι αφορά τη προσωπική του υγιεινή.

Γονέας

[...] Να φάει, παραμύθια, παιχνίδια, συζήτηση.

Γονέας

Ενώ η πλειοψηφία των γονέων (εννέα από τους δεκαπέντε) οργάνωναν ψυχαγωγικές δραστηριότητες, όπως ζωγραφική, βόλτες στη παιδική χαρά, πλαστελίνες, παιχνίδι με μπάλα, ενασχόληση με κατασκευές και διάβασμα παραμυθιών. Συγκεκριμένα ένας γονέας αναφέρει:

[...] Το απόγευμα παίζουμε με πλαστελίνες και με πάνελ βιβλία , με παιχνίδια δηλαδή που είναι για αυτή την ηλικία

Γονέας

[...] Μπάλα, παιχνίδια με κούκλες, του διαβάζω παραμύθια αλλά κάνουμε και κάποιες κατασκευές όπως παιχνίδι με σχήματα.

Γονέας

7.3.5 Απόψεις γονέων για παιδικό παιχνίδι

Στην ερώτηση «Τι γνώμη έχετε για το παιχνίδι στην προσχολική ηλικία; Πρέπει να παίζει το παιδί σε αυτή την ηλικία και γιατί;», το 100% των γονέων ,δηλαδή και οι δεκαπέντε γονείς του δείγματος θεωρούν το παιχνίδι σημαντικό και απαραίτητο για την προσχολική ηλικία. Ομόφωνα

δηλαδή οι γονείς θεωρούν ότι το παιδί πρέπει να παίζει σε αυτή την ηλικία, διότι το παιχνίδι είναι μέσο κοινωνικοποίησης, μέσο εκτόνωσης, μέσο διαπαιδαγώγησης και μέσο ανάπτυξης ηθικών αρχών. Συγκεκριμένα, κάποιοι γονείς είπαν:

[...] Το παιχνίδι είναι εκπαιδευτικό για την ψυχική υγεία, αναπτύσσει τη μάθηση και τη συνεργασία.

Γονέας

[...] Το παιχνίδι είναι σημαντικό καθώς είναι η μικρογραφία της ζωής και το παιδί μαθαίνει κοινωνικούς ρόλους μέσα από αυτό.

Γονέας

[...] Το παιχνίδι είναι σημαντικό το παιδί κοινωνικοποιείται, μαθαίνει να συνεργάζεται με συνομήλικους, δημιουργείται σεβασμός στα όρια και στους κανόνες του παιχνιδιού, αναπτύσσεται η αλληλεγγύη.

Γονέας

[...] Το παιχνίδι είναι σημαντικό το παιδί δραστηριοποιείται όταν παίζει και μαθαίνει μέσα από αυτό.

Γονέας

7.3.6 Αντίδραση γονέα στην κακή συμπεριφορά του παιδιού

Σύμφωνα με την ερώτηση «Αν το παιδί σας συμπεριφερθεί αντίθετα με τις αρχές σας, ποια είναι η αντίδρασή σας;», οι έξι από τους δεκαπέντε γονείς δήλωσαν πως τιμωρούν το παιδί τους. Μερικοί απ' αυτούς είπαν:

[...]Το τιμωρώ , το μαλώνω.

Γονέας

[...]Το τιμωρώ με την έννοια ότι θα στερηθεί κάτι που του αρέσει.

Γονέας

[...] Εξηγώ ότι αυτό δεν που έκανε δεν ήταν καλό, βάζω φωνή και καμία παντοφλίτσα...

Γονέας

Οι υπόλοιποι τέσσερις γονείς δεν το τιμωρούν καθόλου,

[...]Δεν το μαλώνω, δεν το τιμωρώ μόνο συζητάω.

Γονέας

Οι υπόλοιποι δύο αδιαφορούν χωρίς να δώσουν ιδιαίτερη σημασία και συγκεκριμένα, ένας γονέας δηλώνει:

[...]Είναι μικρό δεν του δίνω σημασία, απλά το αφήνω ελεύθερο.

Γονέας

Και οι τρεις γονείς αντιδρούν με την μέθοδο της τιμωρίας και της συζήτησης. Μία απάντηση σχετικά με αυτό είναι:

[...] Ανάλογα τη περίπτωση, μπορεί να του επιβάλλω τιμωρία αλλά μπορεί απλά να συζητήσουμε για τη πράξη αυτή.

Γονέα

7.3.7 Απόψεις γονέα για την τιμωρία

Στην ερώτηση «Αν το τιμωρήσετε, τι περιλαμβάνει η τιμωρία αυτή;», η οποία σχετίζεται με την παραπάνω ερώτηση, αρχικά οι τέσσερεις από τους δεκαπέντε γονείς θεωρούν πως δεν τιμωρούν τα παιδιά τους, αλλά συζητούν μαζί τους. Συγκεκριμένα, ένας γονιός δήλωσε:

[...]Του εξηγώ με ήρεμο τρόπο ότι δεν είναι σωστό.

Γονέας

Οι δύο γονείς του δείγματος αδιαφορούν,

[...] Δεν το μαλώνω, απλά το αφήνω.

Γονέας

Έξι από τους δεκαπέντε γονείς τιμωρούν τα παιδιά τους. Μερικοί από αυτούς, στερούν από τα παιδιά τους μία επιθυμία που ήθελαν, άλλοι προειδοποιούν για επιβολή τιμωρίας. Ενώ, υπήρχαν και γονείς που συνδυάζουν κάποιες από τις παραπάνω μορφές αντίδρασης, δηλαδή και στέρηση επιθυμίας, απειλές για τιμωρία αλλά και αυστηρός τόνος στην φωνή. Συγκεκριμένα, οι γονείς ανέφεραν:

*[...] Στέρηση επιθυμίας, δεν θα κάνει κάποια δραστηριότητα που ήθελε,
δεν θα παίζει.*

Γονέας

*[...] φωνές..του λέω ότι θα πάει τιμωρία αλλά και τον βάζω τιμωρία να
μείνει στο δωμάτιο του ή να χάσει κάτι που θέλει.*

[...] Αρχικά το βάζω στο δωμάτιο του, του στερώ το παιχνίδι, τιμωρία για λίγα λεπτά.

Γονέας

[...] Του μιλάω με αυστηρότητα, του απαγορεύω να κάνει κάτι που ήθελε και του εξηγώ ότι όλα αυτά είναι αποτελέσματα της πράξης του.

Γονέας

Τέλος, οι υπόλοιποι τρεις γονείς, δηλώνουν ότι μερικές φορές τιμωρούν τα παιδιά τους και άλλες όχι, η τιμωρία εξαρτάται από τη περίπτωση, τη στιγμή, ή τη διάθεση του γονέα.

[...] Εξαρτάται από τη ζημιά..... Βάζω φωνή, έπειτα το παίρνω αγκαλιά και παίζω μαζί του και τέλος του εξηγώ για ποιο λόγο πρέπει να ζητήσει συγγνώμη.

Γονέας

[...] Εξαρτάται από τη διάθεση, δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο, μπορεί να συζητήσω, να φωνάξω ή να το βάλω τιμωρία.

Γονέας

7.3.8 Αντίδραση γονέα στην καλή συμπεριφορά του παιδιού – Μορφές επιβράβευσης

Η συγκεκριμένη ενότητα περιλαμβάνει τις ερωτήσεις εφτά και εφτά άλφα του ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα, την ερώτηση «Σε περίπτωση

που το παιδί σας δείξει καλή συμπεριφορά, πώς αντιδράτε»; Και την ερώτηση: «Αν το επιβραβεύσετε, τι περιλαμβάνει η επιβράβευση;». Σχετικά με την ερώτηση αυτή, το 100% του δείγματος δήλωσε πως η αντίδραση του απέναντι σε μια καλή συμπεριφορά του παιδιού, είναι να το ανταμείβουν. Αυτή η ανταμοιβή από μέρους των γονέων και σχετικά με την ερώτηση εφτά άλφα , παρουσιάζεται με διάφορες μορφές. Οι διάφορες διαστάσεις που παίρνει η ανταμοιβή είναι οι εξής : υλική ανταμοιβή(δώρα), λεκτικό έπαινο(μπράβο, σε αγαπάω) και έμπρακτη ανταμοιβή(φιλί, ζεστή αγκαλιά). Συγκεκριμένα, τρεις γονείς του δείγματος δήλωσαν πως ανταμείβουν με υλικά μέσα το παιδί τους, έπειτα από μια καλή του συμπεριφορά. Συγκεκριμένα, ένας από τους τρεις είπε:

[...] Το ανταμείβω υλικά, του παίρνω σαν δώρο κάτι που θέλει, ένα δώρο, ένα παιχνίδι.

Γονέας

Στη συνέχεια, τέσσερις από τους δεκαπέντε γονείς χρησιμοποιούν λεκτικό έπαινο όπως «μπράβο», «είσαι καλό παιδί», χαρακτηριστικά ένας γονιός ανέφερε:

[...]Συνήθως του μιλάω , του λέω μπράβο και μιλάμε για αυτό που έκανε, το επιβραβεύω λέγοντας του είσαι καλό παιδί!!!!!!

Γονέας

Ωστόσο, παρατηρήθηκε πως δύο γονείς ανταμείβουν έμπρακτά δηλαδή με πράξεις και κινήσεις όπως μια αγκαλιά και ένα φιλί, αλλά παράλληλα χρησιμοποιούν και την υλική ανταμοιβή. Ένας γονέας δήλωσε:

[...] Το φιλάω, το παίρνω αγκαλιά είτε του παίρνω κάποιο γλυκό ή κάτι που ήθελε.

Γονέας

Τέλος, οι υπόλοιποι έξι γονείς του δείγματος ανέφεραν πως συνδυάζουν όλες τις παραπάνω μορφές επιβράβευσης. Δηλαδή, όταν θέλουν να επιβραβεύσουν την καλή συμπεριφορά του παιδιού τους, προβαίνουν σε λεκτικό έπαινο, αγορά υλικών αντικειμένων και πολλές φορές δείχνουν και με πράξεις την επιβράβευση. Συγκεκριμένα, ένας γονιός δήλωσε:

[...] Ζητά την επιβράβευση από μόνο του, του λέω μπράβο και πολλές φορές του αγοράζω ένα παιχνίδι ή ένα γλυκό.

Γονέας

7.3.9 Απόψεις σχετικά με την οργάνωση του ύπνου

Τέλος, στην ερώτηση «Με ποιο τρόπο βάζετε το παιδί σας για ύπνο;», τέσσερις γονείς απάντησαν ότι το παιδί τους πηγαίνει μόνο του για ύπνο. Χαρακτηριστικά, η δήλωση ενός γονέα ήταν:

[...] Του λέω να πάει για ύπνο και πηγαίνει μόνο του.

Γονέας

Δύο γονείς του δείγματος, ανέφεραν πως συνοδεύουν το παιδί τους στο κρεβάτι εκδηλώνοντας την αγάπη και την στοργή τους. Συγκεκριμένα, ένας γονιός είπε :

[...] Με αγκαλίτσα, μένω μαζί του μέχρι να αποκοιμηθεί και μετά φεύγω.

Γονέας

Στη συνέχεια, τέσσερις από τους δεκαπέντε δήλωσαν πως καληνυχτίζουν το παιδί τους διαβάζοντας τους ένα παραμύθι ή τραγουδώντας ένα τραγούδι. Ένας γονιός ανέφερε :

[...]Το βάζω στο κρεβατάκι του, κάθομαι μαζί του, του διαβάζω ένα παραμύθι και περιμένω μέχρι να αποκοιμηθεί.

Γονέας

Ακόμη τέσσερις γονείς του δείγματος σχετικά με το θέμα της οργάνωση του ύπνου του παιδιού τους δήλωσαν πως συνδυάζουν την εκδήλωση στοργής και το παραμύθι με το τραγούδι. Συγκεκριμένα, ένας γονιός δήλωσε :

[...]Του δίνω φιλί, τον παίρνω αγκαλιά, του χαϊδεύω τα μαλλιά, του διαβάζω παραμύθια. [...]Είναι η πιο όμορφη στιγμή της ημέρας.

Γονέας

Τέλος, μόνο ένας γονιός του δείγματος ισχυρίστηκε πως την ώρα του ύπνου, βοηθάει το παιδί του ώστε να κάνουν μαζί μια ανασκόπηση της ημέρας του πέρασε.

[...]Μιλάμε, λέμε τι έγινε στη διάρκεια της ημέρας.

Γονέας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:

Συζήτηση – Συμπεράσματα –Προτάσεις

8.1 Εισαγωγή

Στη παρούσα έρευνα, πραγματοποιήθηκε μια ενδεδειγμένη προσέγγιση με σκοπό να διερευνηθεί η στάση των γονέων στην παιδική ανατροφή των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα, η έρευνα επικεντρώθηκε γύρω από το ενδιαφέρον των γονιών προς τα παιδιά. Παράλληλα, με τη μελέτη αυτή αποπειράθηκε να διερευνηθούν οι μέθοδοι διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι σημερινοί γονείς. Στην πορεία αυτής της διερεύνησης δημιουργήθηκαν τέσσερις θεματικοί άξονες, οι οποίοι βοήθησαν στη διεξαγωγή των συμπερασμάτων. Οι τέσσερις θεματικοί άξονες αφορούν το ενδιαφέρον των γονέων, το παιδικό παιχνίδι, την ανταμοιβή και τη τιμωρία ως μέσα διαπαιδαγώγησης.

8.2 Ανάλυση θεματικών αξόνων – Συμπεράσματα

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού, είναι η ανάδειξη των συμπερασμάτων της έρευνας που προέκυψαν μέσα από την ανάλυση των τεσσάρων θεματικών ενοτήτων. Για την διεξαγωγή των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε η θεωρία της βιβλιογραφικής μελέτης της παρούσας πτυχιακής καθώς και άλλες εμπειριστατωμένες θεωρίες. Συγκεκριμένα, η Α' θεματική ενότητα θα παρουσιάσει το ενδιαφέρον και την προσοχή των γονέων απέναντι στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Επιπλέον, μέσα από αυτήν την θεματική ενότητα θα επαληθευτεί ή διαψευστεί το πρώτο ερευνητικό ερώτημα : Οι γονείς ενδιαφέρονται για την ανατροφή και τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Στη συνέχεια, θα παρατεθούν οι επόμενες τρεις θεματικές ενότητες(Β' θεματική ενότητα: Το παιχνίδι, Γ' θεματική ενότητα: Η τιμωρία και Δ' θεματική ενότητα: Ανταμοιβή), που στοχεύουν να αναδείξουν τις μορφές διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς σήμερα. Παράλληλα, μέσω αυτών των θεματικών ενοτήτων θα απαντηθεί το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα: Οι μορφές διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιούν οι γονείς είναι το παιχνίδι, η τιμωρία και η ανταμοιβή.

8.2.1 Α' θεματική ενότητα: Το ενδιαφέρον και η προσοχή των γονέων για τα παιδιά

Για την διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το ενδιαφέρον των γονέων, λήφθηκαν υπόψη οι ερωτήσεις οι οποίες συσχετίζονταν με τη διάθεση του ελεύθερου χρόνου των γονέων, με τις ώρες που οι γονείς ασχολούνται με τα παιδιά τους, αλλά και με τον τρόπο που κοιμίζουν το παιδί τους. Σύμφωνα με αυτές τις ερωτήσεις, διαπιστώθηκε ότι οι γονείς της παρούσας έρευνας ενδιαφέρονται και προσέχουν τα παιδιά τους,

αφού η πλειοψηφία των γονέων αφιερώνουν τον ελεύθερο χρόνο στα παιδιά τους. Ακόμη, μέσα από την έρευνα διαπιστώθηκε πως οι γονείς του δείγματος ασχολούνται αρκετές ώρες την ημέρα με τα παιδιά τους (σ. 144). Σύμφωνα με την Δέλτα (1990, σ. 16), για να γνωρίσουμε τα παιδιά μας, δεν αρκεί να κατοικούμε απλά στο ίδιο σπίτι, πρέπει να ζούμε μαζί τους, να ακούμε τις κουβέντες τους, τους θυμούς, τις λύπες, τις κακίες, τις σκέψεις και τις κρίσεις τους, ότι σχηματίζει δηλαδή το μικρό τους κόσμο. Παράλληλα πρέπει να κουβεντιάζουμε μαζί τους με υπομονή, με ενδιαφέρον.

Άρα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης και της θεωρίας αποδεικνύεται πως οι γονείς που αφιερώνουν χρόνο στα παιδιά τους, δείχνουν ενδιαφέρον και τα υπολογίζουν σαν ξεχωριστές προσωπικότητες. Τέλος, η πλειοψηφία των γονέων την ώρα του ύπνου συνοδεύει το παιδί του στο κρεβάτι με διάφορους τρόπους. Μερικοί γονείς απάντησαν πως συνοδεύουν το παιδί τους για ύπνο εκφράζοντας λεκτικά και με πράξεις την αγάπη τους. Χαρακτηριστικά ένας γονιός είπε:

[...] Με αγκαλίτσα, μένω μαζί του μέχρι να αποκοιμηθεί και μετά φεύγω.

Γονέας

Κάποιοι άλλοι γονείς δήλωσαν πως κοιμίζουν το παιδί λέγοντας του ένα παραμύθι ή ένα τραγούδι. Οι υπόλοιποι συνδυάζουν τους δύο παραπάνω τρόπους. Σύμφωνα με Αβανέσοβα και συν (1985, σ. 95), η όλη σωματική και συναισθηματική κατάσταση του παιδιού εξαρτάται κατά πολύ από το αν κοιμάται όσο είναι απαραίτητο για την ηλικία του κι αν είναι σωστός ο ύπνος του. Αν το παιδί καλοκοιμηθεί, τότε είναι εύθυμο, ζωηρό, χαρούμενο. Παράλληλα, όσον αφορά την επίδραση του παραμυθιού σύμφωνα με (Λέκλερ, 2004, σ. 21), οι ιστορίες φέρνουν

κοντά τον γονέα και το παιδί, επιτρέποντας τους να ζήσουν μια κοινή εμπειρία. Επομένως, με βάση τις παραπάνω θεωρίες και τα αποτελέσματα από τις απαντήσεις του δείγματος, βγαίνει το συμπέρασμα πως η ώρα του ύπνου είναι πολύ σημαντική για τον ψυχισμό του παιδιού. Επίσης, η ώρα του ύπνου είναι μια επιπλέον ευκαιρία για τον γονιό να εκδηλώσει το ενδιαφέρον του και να έρθει κοντά με το παιδί. Άρα, πράγματι σήμερα οι περισσότεροι γονείς δείχνουν ενδιαφέρον και προσοχή στα παιδιά τους.

8.2.2 Β' θεματική ενότητα: Το παιδικό παιχνίδι

Για να διεξαχθούν τα συμπεράσματα σχετικά με τη σημασία του παιχνιδιού στην προσχολική ηλικία, έγινε συσχετισμός των ερωτήσεων που αφορούσαν το είδος των δραστηριοτήτων των γονέων με τα παιδιά αλλά και της σημαντικότητας του παιχνιδιού στη προσχολική ηλικία. Σχετικά με το είδος των δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν οι γονείς με τα παιδιά, η πλειοψηφία του δείγματος δήλωσε πως ασχολούνται με ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Αυτές οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες ήταν η ζωγραφική, βόλτες στην παιδική χαρά, παιχνίδι με πλαστελίνες και μπάλα, ενασχόληση με κατασκευές και διάβασμα παραμυθιών. Στη συνέχεια, σύμφωνα με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων για τη σημαντικότητα του παιχνιδιού, προκύπτει πως όλο το δείγμα θεωρεί πολύ σημαντικό το παιχνίδι για τα παιδιά και πως συμμετέχουν και οι ίδιοι σε αυτό. Παρατηρήθηκε, πως και οι δεκαπέντε γονείς αναγνωρίζουν το παιχνίδι σαν μια βασική ανάγκη για την προσχολική ηλικία. Οι γονείς του δείγματος θεωρούν πως το παιδικό παιχνίδι είναι μέσο κοινωνικοποίησης, εκτόνωσης, διαπαιδαγώγησης και ανάπτυξης ηθικών αρχών.

Τα ευρήματα από την παρούσα έρευνα, έρχονται σε πλήρη ταύτιση, με την θεωρία του Shaffer, η οποία αναφέρει πως οι υποκριτικές δραστηριότητες κατά τη παιδική ηλικία μπορεί επίσης να προάγουν την κοινωνική ανάπτυξη. Για να τα καταφέρουν στο κοινωνικό υποκριτικό παιχνίδι τα παιδιά πρέπει να υιοθετούν διάφορους ρόλους να συντονίζουν στις δραστηριότητες τους και να λύνουν τις διαφωνίες που μπορεί να προκύψουν (Shaffer, 2004, σ.242). Παράλληλα, σύμφωνα με την θεωρία για το παιχνίδι τη παρούσας έρευνας (σ. 96) αναφέρεται πως μέσα από το δραματικό παιχνίδι το παιδί βελτιώνει τη γλώσσα, την επικοινωνία και τις διαπροσωπικές του σχέσεις. Στη συνέχεια αναλύοντας τις απαντήσεις του δείγματος, οι γονείς δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν το δραματικό παιχνίδι γιατί έτσι τα παιδιά μαθαίνουν διάφορους ρόλους και αναπτύσσονται κοινωνικά. Συγκριμένα, ένας γονέας αναφέρει,

[...] Το παιχνίδι είναι εκπαιδευτικό ,είναι η μικρογραφία της ζωής, με το παιχνίδι παιδί μαθαίνει μέσα από ρόλους τη πραγματική ζωή. [...]

Γονέας

Επομένως, σύμφωνα με την θεωρία και τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι όντως ότι το παιδικό παιχνίδι αποτελεί μέσο διαπαιδαγώγησης και κοινωνικοποίησης.

Όσον αφορά τις δηλώσεις του δείγματος ότι το παιχνίδι αποτελεί σπουδαίο μέσο εκτόνωσης, χαρακτηριστικά ένας γονιός είπε:

[...]με το παιχνίδι μαθαίνει να δημιουργεί, εκτονώνεται μαζί του [...]

Γονέας

Αυτή η δήλωση έρχεται σε απόλυτη ταύτιση με έναν από τους ορισμούς που έχουν δοθεί για το παιχνίδι. Σύμφωνα με (Ιλιτσεφ, 1986, σ.

224), το παιχνίδι είναι μια ελεύθερη από εξωτερική ανάγκη απόλαυση που συνδέεται με την εκτόνωση μιας περίσσειας ενέργειας, χωρίς να υπάρχει πίεση για την ικανοποίηση μιας επιβλητικής ανάγκης. Επιπροσθέτως με βάση της θεωρία της πλεονάζουσας ενεργητικότητας του Herbert Spencer(1820) , η οποία υποστηρίζει πως το παιχνίδι είναι η διέξοδος της εκρηκτικής ενεργητικότητας του παιδιού που συσσωρεύεται στον οργανισμό. Είναι η ασφαλιστική δικλείδα, όπως η βαλβίδα διαφυγής του ατμού στο λέβητα της ατμομηχανής. Με το παιχνίδι ξοδεύεται η πλεονάζουσα ενέργεια που προκαλεί την εσωτερική πίεση και η νευρική και επέρχεται η ανακούφιση και η ηρεμία (Κυριαζόπουλος, 1991, σ.53).

Συνεπώς, με βάση τα λεγόμενα του δείγματος και τις παραπάνω θεωρίες, συμπεραίνεται πως πράγματι το παιχνίδι αποτελεί ένα μέσο εκτόνωσης για το παιδί της προσχολικής ηλικίας.

Τέλος, υπήρχε και μια ακόμα άποψη για το παιδικό παιχνίδι. Ορισμένοι γονείς του δείγματος δήλωσαν πως το παιχνίδι στην προσχολική ηλικία είναι σπουδαίο μέσο εκμάθησης ηθικής συμπεριφοράς. Χαρακτηριστικά ένας γονιός, ανέφερε :

[...] παίζει σημαντικό ρόλο, το παιδί μπορεί να κοινωνικοποιηθεί, αναπτύσσει τη συνεργασία, τον σεβασμό των όρων του παιχνιδιού και την αλληλεγγύη.

Γονέας

Σύμφωνα με τον Κοντούλη (1983, σ. 39), το καλό παιχνίδι εξασκεί την ικανότητα του παιδιού, το βοηθάει να ξεπεράσει την επιθετικότητα και την μοναξιά του, του αναπτύσσει τη πρωτοβουλία, τη φαντασία και την ευφυΐα του. Το καλό παιχνίδι είναι τόσο σπουδαίο για τη πνευματική ανάπτυξη του παιδιού όσο και για τη σωματική του διάπλαση.

Επομένως, το συμπέρασμα που προβάλλεται μέσα από τις απόψεις του δείγματος και της θεωρίας, είναι πως το παιδικό παιχνίδι αναπτύσσει στο παιδί αρετές και αξίες όπως η συνεργασία και η πρωτοβουλία. Επίσης, το βοηθάει να αναπτυχθεί πνευματικά ενισχύοντας την ηθική του συνείδηση.

Άρα, σύμφωνα με τα παραπάνω προκύπτει πως το παιχνίδι πράγματι είναι μέσο διαπαιδαγώγησης, κοινωνικοποίησης, εκτόνωσης και ανάπτυξης ηθικής συνείδησης. Συνεπώς, αναδύεται το συμπέρασμα πως οι γονείς του δείγματος χρησιμοποιούν το παιχνίδι ως σπουδαίο εργαλείο στην ανατροφή του παιδιού τους.

8.2.3 Γ' θεματική ενότητα: Τιμωρία

Ο θεματικός άξονας της τιμωρίας δομήθηκε μετά την ανάλυση των απαντήσεων που δόθηκαν στις εξής ερωτήσεις : «Αν το παιδί σας συμπεριφερθεί αντίθετα με τις αρχές σας, ποια είναι η αντίδρασή σας;» και «Αν το τιμωρήσετε, τι περιλαμβάνει η τιμωρία αυτή;». Μετά τη διερεύνηση των απαντήσεων διαπιστώθηκε πως οι γονείς του δείγματος αντιδρούν με τους παρακάτω τρόπους. Ορισμένοι γονείς επιβάλλουν τιμωρία στο παιδί τους όταν αυτό συμπεριφέρεται αντίθετα με τους κανόνες τους. Άλλοι χρησιμοποιούν την μέθοδο της συζήτησης και κάποιοι υποστήριξαν πως η επιβολή της τιμωρίας εξαρτάται από τη περίπτωση, τη στιγμή και τη διάθεση που έχουν. Ενώ δύο γονείς απάντησαν πως δεν ασχολούνται, όταν το παιδί παραβαίνει τα όρια.

Όσον αφορά το ποσοστό των γονέων που χρησιμοποιούν την τιμωρία, ένας γονιός είπε :

[...] Αρχικά το βάζω στο δωμάτιο του, του στερώ το παιχνίδι, τιμωρία για λίγα λεπτά.

Γονέας

Σύμφωνα με Ματσανιώτη (2000, σ. 8), οι σωστές συνήθειες και οι σωστοί και κοινωνικά παραδεκτοί κανόνες συμπεριφοράς πρέπει απαραίτητα να διδαχθούν στο παιδί. Παράλληλα, το παιδί πρέπει να μάθει ότι η παράβαση των κανόνων αυτών, το σπάσιμο της συμφωνίας που έχει κάνει με το γονιό του, πληρώνεται. Και η πληρωμή του χρέους αυτού λέγεται τιμωρία. Επίσης, σύμφωνα με την θεωρία της Δέλτα (1990, σ. 25) , η τιμωρία θα μείνει, για να χαράξει μέσα του βαθύτερα την ενθύμηση της αταξίας που δεν επιτρέπει να επαναληφθεί και συνάμα για να γυμνάσει και να δυναμώσει την ψυχή του παιδιού, που λίγο λίγο θα μάθει πως είναι υπεύθυνο για τις πράξεις του. Συνεπώς, σύμφωνα με τα ευρήματα από τη συγκεκριμένη μελέτη και τις παραπάνω θεωρίες η τιμωρία αποτελεί μια μέθοδος που διδάσκει, πειθαρχεί και κάνει υπεύθυνο ένα παιδί.

Ανάμεσα στους γονείς που τιμωρούν υπήρξαν και περιπτώσεις γονέων που δήλωσαν πως πολλές φορές πριν προβούν στην τιμωρία, πρώτα προειδοποιούν το παιδί τους. Χαρακτηριστικά, αναφέρει ένας γονιός :

[...] φωνές..του λέω ότι θα πάει τιμωρία [...]

Γονέας

Αυτή η άποψη έρχεται σε απόλυτη συμφωνία με τη θεωρία του Ματσανιώτη (2000, σ. 114), ότι είναι σφάλμα να επιβάλλεται τιμωρία

χωρίς προειδοποίηση. Το παιδί πρέπει πάντοτε να προειδοποιείται ότι θα τιμωρηθεί. Πρέπει ο γονιός να του υπενθυμίζει συχνά ότι μια συγκεκριμένη παράβαση τιμωρείται και πόσο. Έτσι, όχι μόνο βεβαιωνόμαστε ότι το παιδί θυμάται τα συμφωνημένα και συνειδητοποιεί την παράβαση, αλλά κυρίως του δίνουμε την ευκαιρία και τη δυνατότητα για εναλλακτικές λύσεις.

Επομένως, βγαίνει το συμπέρασμα πως η προειδοποίηση για την επιβολή τιμωρίας είναι πολύ σημαντική και πολλές φορές πιο σημαντική και από την ίδια την τιμωρία. Γιατί η προειδοποίηση δίνει την δυνατότητα στο παιδί να διορθώσει την πράξη του και να μην νιώθει το θύμα έπειτα από την επιβολή της τιμωρίας.

Μια ακόμη σημαντική άποψη που παρουσιάστηκε είναι ότι μερικοί γονείς του δείγματος, όταν το παιδί κάνει κάτι αντίθετα με τους κανόνες, δεν χρησιμοποιούν την τιμωρία αλλά την μέθοδο της συζήτησης. Συγκεκριμένα, ένας γονιός δήλωσε:

[...]Του εξηγώ με ήρεμο τρόπο ότι δεν είναι σωστό.

Γονέας

Σύμφωνα με τον Ματσανιώτη (2000, σ. 395), τόσο οι απαιτήσεις όσο και οι απαγορεύσεις, όταν δεν συνοδεύονται από εξηγήσεις, υποτιμούν το παιδί και πιθανόν συγκαλύπτουν αυθαίρετους κανόνες. Πρέπει πρώτα απ' όλα να συνηθίσουμε να εξηγούμε τα πάντα στο παιδί. Να εξηγήσουμε γιατί ορισμένοι κανόνες ισχύουν και γιατί είναι σημαντικό να παίρνουμε υπόψη μας τους άλλους. Με βάση λοιπόν την θεωρία και την παραπάνω άποψη βγαίνει το συμπέρασμα πως οι εξηγήσεις και η συζήτηση με το παιδί είναι πολύ σημαντικές και παρέχουν την ευκαιρία ώστε να αποφευχθεί η τιμωρία.

Επίσης, υπήρξε μια περίπτωση γονιού, ο οποίος έθεσε το θέμα της σωματικής τιμωρίας με την δήλωση του. Είπε :

[...] Εξηγώ ότι αυτό δεν που έκανε δεν ήταν καλό, βάζω φωνή και καμία παντοφλίτσα ...

Γονέας

Σχετικά με τον Ματσανιώτη (2000, σ. 119), η σωματική τιμωρία δεν διδάσκει τη σωστή συμπεριφορά. Διδάσκει ότι το δίκαιο είναι με το δυνατό. Επίσης, είναι σφάλμα να σηκώσει χέρι ο πατέρας στον αυριανό άντρα, στην αυριανή γυναίκα. Το ίδιο βαρύ σφάλμα είναι να χαστουκίσει η μητέρα τον αυριανό πατέρα, την αυριανή μάνα.

Με βάση τα παραπάνω βγαίνει το συμπέρασμα πως αρχικά η σωματική τιμωρία δεν έχει διδακτικό χαρακτήρα, αντίθετα αποδυναμώνει το παιδί σαν προσωπικότητα και κατά δεύτερον το παιδί που έχει δεχτεί σωματική τιμωρία, μεγαλώνοντας και κάνοντας παιδιά θα συμπεριφερθεί με τον ίδιο τρόπο σε αυτά. Ο γονιός αποτελεί άλλοτε καλό και άλλοτε κακό πρότυπο συμπεριφοράς για ένα παιδί.

Μια άλλη σημαντική άποψη που πρέπει να σχολιαστεί είναι πως μερικοί γονείς δεν ασχολούνται όταν το παιδί τους παραβεί κάποιον κανόνα, απλά το αφήνουν χωρίς να αντιδράσουν. Συνεπώς, τα όρια πειθαρχίας είναι είτε ανύπαρκτα είτε μηδαμινά. Συγκεκριμένα, ένας γονιός είπε :

[...] Δεν το μαλώνω, απλά το αφήνω.

Γονέας

Σύμφωνα με Ματσανιώτη (2000, σ. 106), χωρίς περιορισμούς, κανόνες, αρχές , νόμους δεν θα ήταν δυνατή η δημιουργική σκέψη και η κοινωνική

συμβίωση. Η πειθαρχία στη ζωή του παιδιού, έχει πρωταρχική, θεμελιώδη σημασία. Το βοηθάει να μαθαίνει, να σκέπτεται, ν' αντιδρά σωστά, να γίνει μια λογική, χρήσιμη κοινωνική οντότητα. Κανένας δεν είναι πιο κατάλληλος από τη μητέρα και τον πατέρα για ν' αναπτύξει την πειθαρχία στο παιδί. Γιατί κανένας δεν το αγαπάει περισσότερο. Επίσης, σύμφωνα με τον Issacs (1968, σ.37), οι γονείς αν και επιφανειακά μπορεί να φαίνονται αδιάφοροι, έχουν έντονα συναισθήματα ενοχής (Γεωργοπούλου, 1991, , σ.100).

Συνεπώς, σύμφωνα με τις παραπάνω θεωρίες συμπεραίνεται πως ένας γονιός οφείλει να θέτει όρια και περιορισμούς στη συμπεριφορά του παιδιού, γιατί αυτό θα το ωφελήσει και στη υπόλοιπη ζωή του. Ένας γονιός δεν πρέπει να μένει αμέτοχος μπροστά στην αταξία του παιδιού, οφείλει να αντιδρά άμεσα με βασικό σκοπό την προστασία του παιδιού του. Τέλος, πολλές φορές ο αδιάφορος γονέας μπορεί να κρύβει πίσω από την αδιαφορία και ενοχικές σκέψεις για τη στάση του.

Τέλος, μέσα από τα ευρήματα της παρούσας ποιοτικής έρευνας, συμπεραίνεται ότι η τιμωρία χρησιμοποιείται από τους γονιούς στα πλαίσια της παιδικής ανατροφής. Ωστόσο, μέσω των θεωριών που χρησιμοποιήθηκαν παραπάνω, προκύπτει μεν ότι η τιμωρία είναι μέθοδος διαπαιδαγώγησης και έχει διδακτικό χαρακτήρα, ωστόσο η διαφορά έγκειται στην μορφή της εκάστοτε τιμωρίας. Δηλαδή, η τιμωρία που χρησιμοποιείται με όρια, εξηγήσεις και προειδοποίηση προστατεύει το παιδί και του διδάσκει σωστούς τρόπους συμπεριφοράς. Αντίθετα, η τιμωρία που παίρνει μορφή σωματικής κακοποίησης δεν είναι σωστό μέσο παιδικής διαπαιδαγώγησης και είναι μέσο αναπαραγωγής της βίας, καθώς τα παιδιά που έχουν υποστεί σωματική τιμωρία ως ενήλικοι επιβάλλουν και οι ίδιοι τιμωρία τέτοιου είδους.

8.2.4 Δ' θεματική ενότητα : Ανταμοιβή

Στον τέταρτο θεματικό άξονα θα αναλυθεί η ανταμοιβή και οι μορφές επιβραβεύσεις, που δίνουν οι γονείς στα παιδιά τους όταν αυτά συμπεριφέρονται σωστά. Σύμφωνα με την ανάλυση των απαντήσεων, αποδείχτηκε πως το 100% του δείγματος ανταμείβει την καλή συμπεριφορά το παιδιού του. Στην συνέχεια μέσα από τις απαντήσεις παρουσιάστηκαν διάφορες μορφές ανταμοιβής που χρησιμοποιεί ο κάθε γονέας. Αυτές είναι : η υλική ανταμοιβή (δώρα, παιχνίδια), ο λεκτικός έπαινος (μπράβο, σε αγαπώ, είσαι καλό παιδί) και η έμπρακτη ανταμοιβή (φιλί, αγκαλιά).

Οι απόψεις κάποιων γονέων σχετικά με την ανταμοιβή :

[...] Το ανταμείβω υλικά, του παίρνω σαν δώρο κάτι που θέλει, ένα δώρο, ένα παιχνίδι.

Γονέας

[...]του λέω μπράβο και μιλάμε για αυτό που έκανε, το επιβραβεύω λέγοντας του είσαι καλό παιδί!!!!!!

Γονέας

[...]Το φιλάω, το παίρνω αγκαλιά [...]

Γονέας

Σχετικά με τον Ματσανιώτη (2000, σ. 120), στη ψυχή του παιδιού η αγάπη σας, ο έπαινος, η αποδοκιμασία σας έχουν μέγεθος αφάνταστα

μεγαλύτερο, από οποιοδήποτε υλικό αγαθό. Είναι λάθος να προσπαθούμε να εξισώνουμε αυτά τα δύο ανόμοια και άνισα μεγέθη. Να μικραίνουμε τις ανθρώπινες, τις ηθικές αξίες και να μεγαθύνουμε τις υλικές. Επίσης, το παιδί που δεν επιδοκιμάζεται, δεν επαινείται και δεν αμείβεται, αργά ή γρήγορα γίνεται αδιάφορο, κουφό, αναισθητο στο ΜΗ και στο ΟΧΙ, στην αποδοκιμασία και στην τιμωρία. Επιπροσθέτως, αποδοκιμασία χωρίς έπαινο ή έπαινος χωρίς αποδοκιμασία ισοπεδώνουν τη ψυχή και τη σκέψη του παιδιού.(Ματσανιώτης, 2000, σ. 110).

Συνεπώς, σύμφωνα με τις παραπάνω απόψεις γίνεται αντιληπτό πως μόνο η υλική επιβράβευση δεν αρκεί για ένα παιδί. Το παιδί όπως και κάθε άνθρωπος έχει ανάγκη από αισθήματα αγάπης και ενδιαφέροντος, διψάει για μια πράξη αγάπης όπως ένα φιλί από το γονιό του αλλά και από το μπράβο που θα ακούσει. Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα γίνει μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα χωρίς ανασφάλειες, φόβο και θα μάθει να πειθαρχεί τη ζωή του. Επομένως, με βάση την παρουσίαση των αποτελεσμάτων και των προαναφερθέντων θεωριών προκύπτει ότι το 100% του δείγματος χρησιμοποιεί την ανταμοιβή ως μέσο διαπαιδαγώγησης και ότι θα πρέπει οι γονείς να ανταμείβουν το παιδί. Ωστόσο, η ανταμοιβή αυτή θα πρέπει να μην στηρίζεται μόνο στα υλικά αγαθά αλλά και ψυχική ενίσχυση του παιδιού, μόνο με αυτόν τον τρόπο το παιδί διδάσκεται σωστές μορφές συμπεριφοράς.

Τα παραπάνω συμπεράσματα συμπεριλαμβάνουν όλες τις πτυχές της βιβλιογραφικής εργασίας και οροθετήθηκαν από τις τέσσερις παραπάνω θεματικές ενότητες. Λόγω της ποιοτικής φύσης της έρευνας, οι ιδέες και οι υποθέσεις των ερευνητών σε σχέση με τα εμπειρικά δεδομένα οδήγησαν στην αποσαφήνιση των θεματικών ενοτήτων. Η εμπειριστατωμένη θεωρία που χρησιμοποιήθηκε συνέβαλλε στην τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την έρευνα και προσέδωσε επιστημονικό χαρακτήρα στο περιεχόμενο της εργασίας.

Η συγκεκριμένη μελέτη είχε ορισμένα οφέλη για τους ίδιους τους ερευνητές. Συγκεκριμένα, μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση οι ερευνητές απέκτησαν περαιτέρω γνώσεις για το προφίλ και τις ανάγκες των παιδιών της προσχολικής ηλικίας, τους κοινωνιολογικούς και ψυχολογικούς παράγοντες που παίζουν ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού, τους διάφορους τύπους γονέων και τις μεθόδους παιδικής ανατροφής. Παράλληλα, μέσα από την ερευνητική διαδικασία οι ερευνητές απέκτησαν γνώση σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής μιας επιστημονικής έρευνας. Επιπλέον, μέσα από την διαδικασία της έρευνας κέρδισαν την εμπειρία ενός ερευνητή. Ωστόσο, η συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε και κάποιος περιορισμούς. Οι περιορισμοί αυτοί αφορούσαν: α) οι γονείς του δείγματος θα έπρεπε να συμβιώνουν μαζί, δηλαδή να μην αρχηγοί μονογονεϊκής οικογένειας, β) το δείγμα έπρεπε να έχει τουλάχιστον ένα παιδί προσχολικής ηλικίας, γ) το δείγμα έπρεπε να απαρτίζεται από γονείς και των δύο φύλων (μητέρες και πατέρες), δ) το δείγμα προήλθε από διάφορες πληθυσμιακές ομάδες, οι οποίες είχαν διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό επίπεδο, με σκοπό η έρευνα να μην μελετήσει μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα αλλά διάφορες κοινωνικές ομάδες που είχαν την ιδιότητα του γονέα. Επιπροσθέτως, τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην αρχή από τους ερευνητές, απαντήθηκαν πλήρως μέσα από τη βιβλιογραφική και ερευνητική μελέτη. Δηλαδή, οι αρχικές υποθέσεις εξακριβώθηκαν μέσα από τα αποτελέσματα των απαντήσεων του δείγματος.

8.3 Προτάσεις

Έχοντας κατά νου την καταγραφή των αποτελεσμάτων και λαμβάνοντας υπόψη τη συζήτηση και τα συμπεράσματα που προέκυψαν η παρούσα μελέτη καταλήγει στις ακόλουθες προτάσεις:

α) Να γίνεται προετοιμασία των νέων ζευγαριών για την οικογενειακή ζωή και τον γονεϊκό ρόλο που πρέπει να αναλάβουν. Η γνωριμία με τα τυχόν ψυχολογικά και οικονομικά προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν τα νέα ζευγάρια είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αρμονική λειτουργία της οικογένειας.

β) Θα ήταν πολύ καλό να γινόταν πιο ενεργή η παρουσία του πατέρα στη φροντίδα και στην ανατροφή του παιδιού για να υπάρξει καλύτερη επικοινωνία μεταξύ του ζευγαριού και επικοινωνία μεταξύ πατέρα – μητέρας – παιδί.

γ) Να ιδρυθούν σχολές γονέων οι οποίες θα αποτελούνται από βασικούς και εξειδικευμένους επαγγελματίες ψυχολόγους, παιδοψυχιάτρους και κοινωνικούς λειτουργούς, με στόχο τη διαφώτιση των γονέων σε θέματα ανατροφής παιδιών. Επίσης με τις σχολές γονέων οι γονείς θα ανταποκρίνονται με επιτυχία στο δύσκολο έργο που έχουν αναλάβει για την ανατροφή του παιδιού τους.

δ) Θα ήταν βοηθητικό, εάν οι γονείς είχαν τη δυνατότητα να συμβουλευόταν έναν ειδικό για να ενισχυθεί ο ρόλος τους και με την σειρά τους να βοηθήσουν το παιδί τους να αναπτυχθεί συναισθηματικά και να ανατραφεί με το καλύτερο δυνατό τρόπο, αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες που μπορεί να υπάρχουν και αντιμετωπίζοντάς τες.

ε) Να δημιουργηθούν ομάδες γονέων σε σχολεία με σκοπό να πληροφορηθούν σχετικά με θέματα αναπτυξιακά που αφορούν τα παιδιά τους. Στις ομάδες γονέων θα γίνεται συζήτηση ανάμεσα σε ειδικούς και άλλους γονείς πάνω σε ειδικά θέματα όπως είναι η ζήλεια, η τιμωρία, ο θυμός, τα όρια, το παιχνίδι. Ακόμα με τις ομάδες γονέων οι γονείς αποδέχονται το ρόλο τους και αποκτούν μια ουσιαστική σχέση με τα παιδιά τους με κοινό ενδιαφέρον την φροντίδα και την αγάπη.

ζ) Να πραγματοποιούνται περισσότερα σεμινάρια – ημερίδες - ομιλίες – συνέδρια με θέμα το παιδί, έχοντας ως στόχο την επιμόρφωση των γονέων σε θέματα που αφορούν το παιδί, τη διαπαιδαγώγησή του, τη μόρφωση του, την ψυχολογική του κατάσταση.

η) Τέλος, υπάρχουν ορισμένες τηλεφωνικές γραμμές που μπορούν να απευθυνθούν, προκειμένου να αντλήσουν ορισμένες συμβουλές σχετικά με ότι αφορά το παιδί τους. Σε αυτές απαντούν επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι και οργανώνονται από διάφορους φορείς. Ένα παράδειγμα είναι η τηλεφωνική γραμμή στήριξης για γονείς και παιδιά 116-111 Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.(εταιρεία ψυχοκοινωνικής υγείας του παιδιού και του εφήβου) και η Εθνική γραμμή για τα παιδιά SOS 1056 η οποία στελεχώνεται από το χαμόγελο του παιδιού και παρέχει ψυχολογική στήριξη και συμβουλευτική σε γονείς, αλλά λειτουργεί και για παιδιά που πέφτουν θύματα κακοποίησης ,που ορισμένοι γονείς την θεωρούν ως μέθοδος ανατροφής.

Επίλογος

Αυτή η μελέτη έθεσε βασικά ερωτήματα που σχετίζονται με την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση του παιδιού προσχολικής ηλικίας. Η συγκεκριμένη μελέτη δημιούργησε κάποιους προβληματισμούς στους ερευνητές όσον αφορά τις μεθόδους ανατροφής και συγκεκριμένα το παράδειγμα με την επιβολή σωματικής τιμωρίας. Γι' αυτό το λόγο, οι γονείς οφείλουν να εκπαιδευτούν πάνω σε θέματα παιδικής ανατροφής ώστε να χειρίζονται κάθε αντίδραση του παιδιού με τρόπο παιδαγωγικό. Μέσα από την συγκεκριμένη μελέτη ανοίγεται δρόμος για περαιτέρω έρευνες που θα αφορούν την οικογενειακή ζωή και τον γονεϊκό ρόλο. Για παράδειγμα, μια ενδιαφέρουσα έρευνα θα ήταν να διερευνηθεί το πώς βλέπουν οι επαγγελματίες τους γονείς που ανατρέφουν τα παιδιά τους. Πιθανότατα, μέσα από αυτή τη μελέτη να διεξαχθούν νέα συμπεράσματα για τον τρόπο διαπαιδαγώγησης των παιδιών στους παιδικούς σταθμούς, και στα νηπιαγωγεία. Με τον τρόπο αυτό μπορεί σε πολλούς γονείς να δοθεί η δυνατότητα να αναθεωρήσουν τον τρόπο σκέψης τους, τις παρούσες μεθόδους ανατροφής των παιδιών τους και να παραβλέψουν τα δικά τους παιδικά βιώματα. Εν, τέλει η παρούσα εργασία προσφέρει ένα γόνιμο προβληματισμό σε όλους όσους ασχολούνται με θέματα της οικογενειακής ζωής και της παιδικής ανατροφής. Αυτά τα ερεθίσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο, αρκεί να υπάρχει αληθινό ενδιαφέρον και βούληση απέναντι στον πρόσωπο των παιδιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αβανέσοβα Β., Βένγκερ Λ., Βετλούγκινα Ν., Γκόντινα Γ., Ελκόνιν Ντ., Ζαπορόζετς Α., Ζούροβα Λ., Καπλάν Λ., Κιστιακόβσκαγια Μ., Κομαρόβα Τ., Μάρκοβα Τ., Νετσάγιεβα Β., Νταβιντσούκ Α., Οσίκινα Τ., (1985), *Ο κόσμος του παιδιού*, Σύγχρονη εποχή, 2^η έκδοση, ΑΘΗΝΑ

Αγάθωνος – Γεωργοπούλου Ε., (1991), *Κακοποίηση παραμέληση παιδιών*, Ινστιτούτο υγείας του παιδιού β΄, ΑΘΗΝΑ

Angel S.,(2006), *Ψυχολογία της καθημερινής ζωής*, (Μετάφρ. Καραβατζή, Καλογιάννης, Παϊζη, Κουμπούρα), Larouse, ΑΘΗΝΑ

Shaffer D., (2004), *Εξελικτική ψυχολογία παιδική ηλικία και εφηβεία*, (Μεταφρ. Αντωνοπούλου Μ.), (επιμ.) Μπότσαρη Ε., Έλλην, ΑΘΗΝΑ

Bell J., (1997), *Μεθοδολογικός Σχεδιασμός Παιδαγωγικής και Εκπαιδευτικής Έρευνας*, (Μετάφρ. Ρήγα), Gutenberg, ΑΘΗΝΑ

Bertrand R., (2010), *Ανατροφή και εκπαίδευση των παιδιών*, (Μετάφρ. Ανδρικόπουλος Ν.), Αρσενίδης, ΑΘΗΝΑ

Borneman E., (1989), *Η Πατριαρχία*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, ΑΘΗΝΑ

Borten – Krivine, Irene, Diane, Winaver, (2002), *Εφηβεία, έρωτας και σεξουαλικότητα για κορίτσια*, (Μετάφρ. Βαφειάδου Α.), Σαββάλας, ΑΘΗΝΑ

Clarke, Stewart A., (1998), *Το παιδί όταν η μητέρα εργάζεται*, Κουτσουμπός Π., ΑΘΗΝΑ

Cohen L, Manion L, Morrison K, (2008), *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Μεταίχμιο, ΑΘΗΝΑ

Corey G., (2005), *Θεωρία και πρακτική της συμβουλευτικής και της ψυχοθεραπείας*, (επιμ.) Κοτρώτσιου Ε., Έλλην, ΑΘΗΝΑ

Dinkmeyer D., Carlson J., Mackay G., (1998), *Βασικές αρχές παραδοχής ενθάρρυνσης, πειθαρχίας και σχέσεων γονέων εφήβων*, (Μετάφρ. Νάτσου Ε.), Θυμάρι, 6ή έκδοση, ΑΘΗΝΑ

Δέλτα Π., (1990), *Στοχασμοί περί της ανατροφής των παιδιών*, Ελεύθερη σκέψις, ΑΘΗΝΑ

Δημοπούλου – Λαγωνίκα Μ., (2008), *Μεθοδολογία κοινωνικής εργασίας - μοντέλα παρέμβασης*, Ελληνικά Γράμματα, 4ή Έκδοση, ΑΘΗΝΑ

Dreikurs R., (1989), *Η πρόκληση να είμαστε γονείς*, (Μετάφρ. Κωστέλενος Δ.), Θυμάρι, ΑΘΗΝΑ

Δρόσου Ζ., (1985), *Παιδαγωγικά προβλήματα και γονείς*, Εταιρεία Ελληνικών Εκδόσεων, 7' Έκδοση, ΑΘΗΝΑ

Ευδόκη Τ., (1968), *Τα δύσκολα προβλήματα και τα πρώτα ερωτήματα του παιδιού σας*, Καραβία Α., ΑΘΗΝΑ

Ζαφειρίου, Γ., (2003), *Μέθοδοι έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία*, Σίνδος ,
Α.Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

Ζαφειρόπουλος Κ., (2005), *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία;
Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*, Κριτική, ΑΘΗΝΑ

Gavron H., (1966), *The Captive Wife*, Routledge & Kegan Paul,
LONDON

Gottman J., (2000), *Η συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών*, Ελληνικά
Γράμματα, ΑΘΗΝΑ

Johnson D., (1984), *Planning Small-scale Research*, Bell, J., Bush, T.,
Fox, A., et al., *Conducting Small-scale Investigations in Educational
Management*, Harper&Row, LONDON

Freud S., (1919), *Associations of a four-year-old child* στο
Παρασκευόπουλο Ι. (1985), *Εξελικτική ψυχολογία*, 3ός τόμος, ΑΘΗΝΑ

Isaacs S., (1968), *Physical ILL – Treatment of children*, Elsevier Ltd,
LONDON

Isambert F., Isambert A., Dubuisson P., Hauser A., Dreyfus M.,
Raguement T., Durandin G., Lagache M., Cahn P., Mathis M., Smirnoff
Dr., Ferre A., Laug L., David M., Koupernik, Mannoni M., (1965), *Οι
καθημερινές δυσκολίες της αγωγής*, (Μεταφρ. Βασδέκης Γ.), Δίπτυχο,
ΑΘΗΝΑ

Ιωαννίδης Ι.Δ., (1980), *Παιδαγωγική ψυχολογία*, Δρύμος, ΑΘΗΝΑ

Ιωσηφίδης Θ., (2003), *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*, Κριτική, ΑΘΗΝΑ

Κοντούλης Α., (1983), *Τα παιδιά αυτού του κόσμου*, Θυμάρι, ΑΘΗΝΑ

Κορομπίλη Σ., (1994), *Μέθοδοι Έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία*, Σίνδος, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κυριαζή Ν., (2009), *Η Κοινωνιολογική Έρευνα - Κριτική Επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Ελληνικά Γράμματα, 15^η έκδοση, ΑΘΗΝΑ

Κυριαζόπουλος Γ., (1991), *Ενδιαφέροντα παιδιών και εφήβων*, Κουτσούπος Α.Ε., ΑΘΗΝΑ

Κυριακίδης Π., (2002), *Η Οικογενειακή Σχέση*, Ελληνικά γράμματα, ΑΘΗΝΑ

Λαμπρίδης Ε., (2004), *Στερεότυπο – Προκατάληψη- Κοινωνική ταυτότητα*, Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός, ΑΘΗΝΑ

Λέκλερ Ι., (2004), *Πώς να σας υπακούουν τα παιδιά χωρίς να θυμώνετε 100 αποτελεσματικά κόλπα*, (Μεταφρ. Τρίκκα Δ.), Ενάλιος, ΑΘΗΝΑ

Λυκιαρδοπούλου Κ., (2010), *Ο ρόλος του άντρα στη σημερινή κοινωνία*, Μέγας Σείριος, ΑΘΗΝΑ

Μαρκαντώνης Ι., Ρήγα Α., (1991), *Οικογένεια, μητρότητα, αναδοχή*,
Μαυρομάτη, ΑΘΗΝΑ

Ματσανιώτης Ν., (2000), *Εμείς και το παιδί μας*, Χριστάκης, ΑΘΗΝΑ

Morri J., (2002), *Κουβεντιάζοντας για το σεξ με τα μικρά μας παιδιά*, Θυμάρι,
ΑΘΗΝΑ

Μουσούρου Λ., (2006), *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*, Gutenberg
- Γιώργος & Κώστας Δαρδανός, ΑΘΗΝΑ

Μπέρτ Ρ., (2004), *Η κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού*, (Μετάφρ. Μαρίνα
ντε Κάστρο), Καστανιώτη, ΑΘΗΝΑ

Muldorf B., (1977), *Ο ρόλος του πατέρα στην οικογένεια*, (Μεταφρ.
Παπακυριάκης Γ.), Οδυσσέας, ΑΘΗΝΑ

Νέλσον Τ., Λούακ Ρ., (1987), *Ποιος είναι το αφεντικό; Το δυναμικό
ελεύθερο παιδί και οι γονείς*, Γλάρος, ΑΘΗΝΑ

Ντινκμεγιερ Ν. , ΜακΚαιη Γ., Καρλσόν Τ., Μπιτι Ν., (2005), *Το
υπεύθυνο παιδί και πώς να το μεγαλώσουμε*, Θυμάρι, ΑΘΗΝΑ

Ντραικωρς Ρ., Γκραίη Λ., (1979), *Το δικαίωμα να είσαι παιδί*, (Μετάφρ.
Χατζηδάκη Ζ.), Γλάρος, ΑΘΗΝΑ

Ντραίκωρς Ρ., (2006), *Η πρόκληση να είμαστε γονείς*, Γλάρος, ΑΘΗΝΑ

Παρασκευόπουλος Ι., (1985), *Εξελικτική ψυχολογία*, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1ός ΤΟΜ., ΑΘΗΝΑ

Παρασκευόπουλος Ι., (1985), *Εξελικτική ψυχολογία*, Πανεπιστήμιο Αθηνών 2ός ΤΟΜ., ΑΘΗΝΑ

Παρασκευόπουλος Ι., (1985), *Εξελικτική ψυχολογία*, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 3ός ΤΟΜ., ΑΘΗΝΑ

Παπαϊωάννου Κ., (2000), *Παιδιά- Γονείς- Κοινωνικοί Λειτουργοί*, Έλλην, ΑΘΗΝΑ

Parke R., (1987), *Ο πατέρας, η συμβολή του στη διαμόρφωση του παιδιού*, (Μετάφρ. Κελεσίδου Α.), Κουτσούμπος Π., ΑΘΗΝΑ

Πιέρρος Σ., (2000), *Μέθοδοι έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία*, Σίνδος , Α.Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

Pringle M. K., (1974), *The needs of children*, Hutchinson, LONDON

Πυργιωτάκη Ι., (1984), *Κοινωνιολογία της οικογένειας*, ΑΘΗΝΑ

Ράσελ Μ., (2010), *Ανατροφή και εκπαίδευση των παιδιών*, (Μετάφρ. Ανδρικόπουλος Ν.), Αρσενίδης, ΑΘΗΝΑ

Rattner J. , (1969), *Ανατρέφω σωστά το παιδί μου*, (Μετάφρ. Βαμβαλή Γ., Μανιατέα , ΑΘΗΝΑ

Ρήγα Α., (2006), *Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του σήμερα*, Ελληνικά Γράμματα, ΑΘΗΝΑ

Robson C., (2007), *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*, Gutenberg, ΑΘΗΝΑ

Shaffer D., (2004), *Εξελικτική ψυχολογία παιδική ηλικία και εφηβεία*, (Μεταφρ. Αντωνοπούλου Μ.), (επιμ.) Μπότσαρη Ε., Έλλην, ΑΘΗΝΑ

Σμαραγδάκη Μ., Γιαννοπούλου Ε., (1997), *Για να γίνει τι παιδί μας σωστός άνθρωπος*, Ορόσημο, ΑΘΗΝΑ

Στρατηγάκη Μ., (2006), *Το Φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής*, Μεταίχμιο, ΑΘΗΝΑ

Winnicott D. W., (1994), *Συζητήσεις με τους γονείς*, Ελληνικά Γράμματα, ΑΘΗΝΑ

Χέλμουτ Φ., (1989), *Κοινωνική ένταξη και εκπαίδευση*, (Μεταφρ. Κακαλέτρης), Καστανιώτης, ΑΘΗΝΑ

Χουντουμάδη Α., (1999), *Γονείς και παιδιά στο ξεκίνημα μιας σχέσης*, Ελληνικά Γράμματα, 1^η έκδοση, ΑΘΗΝΑ

Χουρδάκη Μ., (2000), *Οικογενειακή ψυχολογία*, Γρηγόρη, ΑΘΗΝΑ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ – ΛΕΞΙΚΑ

Ζαχαροπούλου Α., Γιάκος Δ., *Άλφα - Ωμέγα Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια*, Πάτση Χ., 1ός ΤΟΜ., 1978, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ζαχαροπούλου Α., Γιάκος Δ., *Άλφα – Ωμέγα Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια*, Πάτση Χ., 2ός ΤΟΜ., 1978, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ιλιτσεφ Α., Φεντοσεγιεφ Π., *Φιλοσοφικό εγκυκλοπαιδικό Λεξικό*, Καπόπουλος Κ., 4ός ΤΟΜ., 1986, ΑΘΗΝΑ

Καζέλλι Τ., *Η ζωή μέσα στους αιώνες, παράθυρα στον κόσμο*, (Μετάφρ. Ροδάκη Π.), Αξιοτέλλης Γ. και σία, 1998, ΑΘΗΝΑ

Μπαμπινιώτης Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, 1998, ΑΘΗΝΑ

Παγκόσμια Σύγχρονη Εγκυκλοπαίδεια Παιδεία, Μαλλιάρη, 4ός ΤΟΜ., ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Παγκόσμια Σύγχρονη Εγκυκλοπαίδεια Παιδεία, Μαλλιάρη, 9ός ΤΟΜ., ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ζαχαροπούλου Α., Γιάκος Δ., Πάτση Χ., (1979), *Νέα Εγκυκλοπαίδεια*, 18ός ΤΟΜ. 1979, ΑΘΗΝΑ

Σύγχρονη Σχολική Εγκυκλοπαίδεια Μαθητική Υδρία, Αξιοτέλλης και ΣΙΑ ΕΠΕ, 3ός ΤΟΜ., 1991, ΑΘΗΝΑ

ΠΗΓΗ ΕΙΚΟΝΑΣ

<http://vatopaidi.files.wordpress.com/2010/08/family.jpg>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ, (INTERVIEW GUIDE)

ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Φύλο : Α Θ

Ηλικία :

Αριθμός παιδιών:

Φύλο παιδιών: Α Θ

Ηλικία παιδιών:

Επίπεδο εκπαίδευσης :

Δημοτικό- Γυμνάσιο Λύκειο Α.Τ.Ε.Ι. – Α.Ε.Ι.

Συγκατοίκηση :

Ο σύζυγος Η σύζυγος Παππούς – Γιαγιά υγγενείς

Παιδιά

Ερώτηση 1: Που αφιερώνετε συνήθως τον ελεύθερο χρόνο σας;

Ερώτηση 2: Με τι ασχολείστε συνήθως τον ελεύθερο χρόνο σας;

Ερώτηση 3: Πόσες ώρες την ημέρα αφιερώνετε για το παιδί σας ;

Ερώτηση 4: Τι είδους δραστηριότητες οργανώνετε με το παιδί σας;

Ερώτηση 5: Τι γνώμη έχετε για το παιχνίδι στην προσχολική ηλικία;
Πρέπει να παίζει το παιδί σε αυτή την ηλικία και γιατί;

Ερώτηση 6: Αν το παιδί σας συμπεριφερθεί αντίθετα με τις αρχές σας,
ποια είναι η αντίδρασή σας;

Ερώτηση 6α): Αν το τιμωρήσετε, τι περιλαμβάνει η τιμωρία αυτή;

Ερώτηση 7: Σε περίπτωση που το παιδί σας δείξει καλή συμπεριφορά,
πώς αντιδράτε;

Ερώτηση 7α): Αν το επιβραβεύσετε, τι περιλαμβάνει η επιβράβευση;

Ερώτηση 8: Με ποιό τρόπο βάζετε το παιδί σας για ύπνο;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Η ανατροφή κατά τον Russel και την Unisef

Αν ένα παιδί...

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κριτική, μαθαίνει να κατακρίνει.

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην έχθρα, μαθαίνει να καυγαδίζει.

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ντροπή, μαθαίνει να αισθάνεται ένοχο.

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κατανόηση, μαθαίνει να είναι υπομονετικό.

Αν ένα παιδί ζει μέσα στον έπαινο, μαθαίνει να εκτιμά.

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην δικαιοσύνη, μαθαίνει να είναι δίκαιο.

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ασφάλεια, μαθαίνει να πιστεύει.

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην επιδοκιμασία, μαθαίνει να έχει αυτοεκτίμηση.

Αν ένα παιδί ζει μέσα σε παραδοχή και φιλία, μαθαίνει να βρίσκει την αγάπη μέσα στον κόσμο...

B. Russel

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Πρακτικός οδηγός

για μαμάδες ...

Μη με κάνεις να νιώθω μικρότερος από ότι είμαι. Αυτό με κάνει να παριστάνω καμιά φορά το σπουδαίο...

Μη μου κάνεις παρατηρήσεις μπροστά στο κόσμο, αν μπορείς. Θα προσέξω περισσότερο αυτά που θα μου πεις, αν μου μιλήσεις ήρεμα, μια στιγμή που θα είμαστε οι δύο μας...

Μη με προστατεύεις πάντα από τις συνέπειες. Χρειάζεται καμιά φορά να πάθω για να μάθω...

Μη μου δημιουργείς το αίσθημα πως τα λάθη μου είναι αμαρτήματα. Μπερδεύονται έτσι μέσα μου όλες οι αξίες που έχω μάθει να αναγνωρίζω...

Μη δίνεις μεγάλη σημασία στις μικροδιαθέσεις μου. Καμιά φορά δημιουργούνται ίσα – ίσα για να κερδίσω την προσοχή που ζήτησα...

Μη μου κάνεις συνεχώς παρατηρήσεις. Γιατί τότε θα χρειαστεί να προστατέψω τον εαυτό μου κάνοντας τον κουφό...

Μη με παραχαϊδεύει. Ξέρω καλά πως δεν γίνεται να έχω πάντα ότι ζητάω...

Μη μου δίνεις επιπόλαιες υποσχέσεις. Νιώθω πολύ περιφρονημένος όταν δεν τις κρατάς...

Μη με αγνοείς όταν σου κάνω ερωτήσεις. Αν κάνεις κάτι τέτοιο, θα ανακαλύψεις πως θα αρχίσω να παίρνω τις πληροφορίες μου από άλλες πηγές...

Μη πέφτεις σε αντιφάσεις. Με μπερδεύεις έτσι αφάνταστα και με κάνεις να χάνω την πίστη μου για σένα...

Μην προσπαθείς να με κάνεις να πιστέψω ότι είσαι τέλεια και αλάνθαστη. Είναι σοκ για μένα όταν ανακαλύπτω πως δεν είσαι ούτε το ένα, ούτε το άλλο...

Μη διανοηθείς ποτέ πως θα πέσει η υπόληψή σου αν μου ζητήσεις συγνώμη. Μια τίμια αναγνώριση ενός λάθους σου, μου δημιουργεί πολύ θερμά αισθήματα απέναντι σου...

Πηγή: Ρούντολφ Ντράικορς

Αίτηση

Προς: Κοινωνική Υπηρεσία του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου
Πατρών

Υ όψιν: Κα. Τσάκα Ασπασία

Θέμα: Χορήγηση άδειας για διεξαγωγή έρευνας

Οι κάτωθι υπογεγραμμένες σπουδάστριες, Αθανασίου Ανδριάνα, Αργυροπούλου Αγγελική, Δημητροπούλου Ελένη, της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, ζητούν από την κα. Τσάκα Ασπασία προϊσταμένη της Κοινωνικής Υπηρεσίας, να μας επιτρέψει την είσοδο στο χώρο του Νοσοκομείου. Στα πλαίσια του Τμήματος της Σχολής μας, υποχρεούμαστε να παραδώσουμε μία πτυχιακή εργασία, προκειμένου να πάρουμε τα πτυχία μας. *Θέμα της δικής μας μελέτης είναι η στάση των γονέων στην ανατροφή παιδιών προσχολικής ηλικίας.* Για το λόγο αυτό επιλέξαμε να εφαρμόσουμε τις μεθόδους της συνεντεύξεις για να συλλέξουμε τα δεδομένα, στο Νοσοκομείο σας. Παρακαλούμε να γίνει το αίτημα μας δεκτό.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Αθανασίου Ανδριάνα

Αργυροπούλου Αγγελική

Δημητροπούλου Ελένη

Τηλέφωνο: 6970825031

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων

Με εκτίμηση,

Οι σπουδάστριες

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Πάτρα: 30/07/2011

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

6^η ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
«ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΒΟΗΘΕΙΑ»
ΠΑΤΡΩΝ

26504 ΡΙΟΝ

Διεύθυνση ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
Τμήμα : ΚΟΙΝ. ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
Πληροφορίες : Κα. Τσάκα Ασπασία
Τηλέφωνο : (2613) 603-433

Απάντηση

Από: Κοινωνική Υπηρεσία του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Πατρών

Θέμα: Χορήγηση άδειας για διεξαγωγή έρευνας

Μετά από το έγγραφο της 30 Ιουλίου του 2011 οι σπουδάστριες , Αθανασίου Ανδριάνα, Αργυροπούλου Αγγελική, Δημητροπούλου Ελένη, της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, προς την κοινωνική υπηρεσία του Π.Γ.Ν.Π ., σας απαντούμε ότι γίνονται δεκτές και τους επιτρέπεται να διεξάγουν την έρευνα στο χώρο της παιδιατρικής κλινικής στα πλαίσια της πτυχιακής τους εργασίας. Στα πλαίσια του Τμήματος της Σχολής , υποχρεούνται να παραδώσουν μια πτυχιακή εργασία για τη λήψη του πτυχίου. Το Θέμα της μελέτης αφορά τη στάση των γονέων στην ανατροφή παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Η Προϊσταμένη της κοινωνικής υπηρεσίας

Τσάκα Ασπασία

ΤΣΑΚΑ ΑΣΠΑΣΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΙΤΟΥΡΓΙΑΣ